

Nieuwsbrief Rechtspraak Europa

Aflevering 1 – 2025

vrijdag 10 januari 2025

Inhoud

In deze nieuwsbrief vindt u de volgende onderwerpen: (Door op het onderwerp te klikken komt u direct bij de uitspraken op het betreffende rechtsgebied.)

INHOUD	1
LEESWIJZER.....	4
DEEL I – RECHTSPRAAK.....	5
Aanbesteding en overheidsopdrachten.....	5
Advocaten	6
Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers.....	7
Asiel, migratie en Unieburgerschap	9
Belastingen.....	16
Belastingen, accijns.....	16
Belastingen, btw	17
Belastingen, vennootschapsbelasting.....	22
Broeikasgasemissierechten	23
Civiel.....	23
Consumenten	25
COVID-19.....	29
Cybercrime	29
Detentie, politiebehandeling en politieonderzoek	30
Diensten, elektronische communicatiediensten.....	32
Digitalisering, social media en AI	32
Discriminatie en gelijke behandeling.....	33
Douane, tariefindeling, handel en antidumping.....	33
EHRM – algemeen	36
Eigendomsrecht	37
Familielieven en familierecht.....	38
Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie	41

Maandelijks overzicht van de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU).

De Nieuwsbrief Rechtspraak Europa is een samenvoeging van de Nieuwsbrief Rechtspraak Europa (Marc de Werd/Hof Amsterdam) en de GCE-nieuwsbrief (Joanne Bik/LBvR).

Met het **navigatievenster** (in Edge staat het icoontje “inhoudsopgave” helemaal links in de bovenbalk) is een aanklikbare lijst met rubrieken te vinden.

Kernredactie: Lizette van Bergen, Joanne Bik, Caroline ten Dam, Doeke Kingma, Mariëlle Leenaers en Marc de Werd. Vaste medewerkers: Anouk Biersteker, Anne-Marie ten Bosch, Cleo Dermout, Stefan Flipse, Maartje Fritsche, Nicolien Keereweer, Nadine Laatsch, Suus Pesch, Chris Sillen en Nynke Veenstra.

Rechtspraak Europa komt tot stand door een samenwerkingsverband tussen het Gerechtshof Amsterdam en het Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak (LBvR), en wordt gepubliceerd op de website van de rechtspraak en op MKO (alleen intern). Het archief is te raadplegen op rechtspraak.nl.

Rechtspraak Europa rechtstreeks ontvangen? Stuur een mail naar RechtspraakEuropa@rechtspraak.nl om te worden toegevoegd aan de verzendlijst.

Afmelden kan via deze [link](#).

GBVB – Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid	43
Geneesmiddelen	44
Gezondheid, levensmiddelen en etikettering	45
Godsdienstvrijheid	45
Grondrechten (Handvest), EVRM, Raad van Europa	45
Handel en antidumping	46
Huiselijk geweld en geweld tegen vrouwen	48
IE - Intellectuele eigendom	48
Insolventie	49
IPR	49
Landbouw en visserij	50
LHBTI	51
Luchtvaart	52
Manipulatiesoftware auto's	52
Mededinging	52
Mensenhandel en dwangarbeid	53
Milieu, natuur, duurzame energie	54
Nationaliteit	56
Ne bis in idem	56
Overlevering en uitlevering	57
Privacy en persoonsgegevens	57
Procesrecht en recht op eerlijk proces	61
Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht	62
Recht op effectieve rechtsbescherming en toegang tot de rechter	64
Recht op leven en verbod op foltering en onmenselijke behandeling	65
Rechtsstaat en rechterlijke macht	66
Recht op leven en verbod op foltering en onmenselijke behandeling	67
Staatsaansprakelijkheid	67
Staatssteun	68
Strafrecht	68
Terrorisme en witwassen	70
Verkiezingen en kiesrecht	70
Vervoer, reizen en rijbewijs	71
Verzekeringen	71
Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid	71
Vrijheid van vereniging en demonstratierecht	73

DEEL II – ALGEMEEN	74
ALGEMEEN.....	74
CURSUS EN OPLEIDING	74
NIEUWSBRIEVEN	75
NL ZAKEN BIJ HET HVJEU	76
NL PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN	77
NL ZAKEN BIJ HET EHRM	77
VERZOEKEN PROTOCOL NO. 16 BIJ HET EVRM	77

Leeswijzer

De redactie heeft ervoor gekozen om de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU) en het Gerecht per rubriek gezamenlijk aan te bieden. De toenemende vervlechting van het EU recht en het EVRM sinds het Verdrag van Lissabon (2009) is met name zichtbaar op het terrein van de grondrechtenbescherming. Deze ontwikkeling naar een Europees *ius commune* maakt dat beide kenbronnen in een juridische casus gelijktijdig relevant kunnen zijn. De redactie wil aldus recht doen aan die Europese realiteit.

- Om sneller te scrollen: klik op “bladwijzers”, de index blijft dan in de linkerkolom staan.
- De nieuwsbrief is ingedeeld in alfabetisch gerangschikte onderwerpen.
- Om de lengte van de nieuwsbrief in te perken worden voortaan van de prejudiciële verwijzingen geen samenvattingen meer opgenomen. De signaleringen van nieuwe prejudiciële verwijzingen bevatten een link naar de verwijzingsuitspraak op de website van Curia en een link naar de samenvatting op ECER (indien beschikbaar). Bij de Nederlandstalige verwijzingsuitspraken (afkomstig van Nederlandse en Belgische rechters) wordt daarnaast ook een samenvatting opgenomen.

Het is overigens eenvoudig een prejudiciële verwijzing terug te vinden op Curia met zaaknummer of, indien dat zaaknummer niet bekend is, door bijvoorbeeld te zoeken op onderwerp of herkomst van de prejudiciële vraag. De snelste manier is door te klikken op de drie puntjes bij het vak “documenten” en aldaar te klikken op “verzoeken om een prejudiciële beslissing”.

Volledigheid en selectiecriteria

- Voor wat betreft de Europese uitspraken streeft de redactie ernaar een volledig overzicht te geven van de voor Nederland relevante uitspraken.
- Alle prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten worden opgenomen in de nieuwsbrief.
- De Nederlandse uitspraken die in de nieuwsbrief staan, worden opgenomen omdat er een blog over is of omdat iemand de redactie heeft gewezen op een bepaalde uitspraak. Het overzicht van de Nederlandse jurisprudentie is dus niet volledig. Signalering van een relevante Nederlandse uitspraak wordt zeer op prijs gesteld.
- De redactie houdt ontwikkelingen bij via Twitter, Legal Intelligence etc. Uiteraard is dit overzicht niet volledig. Datzelfde geldt voor opleidingen, literatuur en noten bij arresten. Ook hiervoor geldt dat signalering door lezers op prijs wordt gesteld.

Deel I – Rechtspraak

Aanbesteding en overheidsopdrachten

GERECHT – ARREST – T-776/22 (TP/Commissie) – 18 december 2024 – ECLI:EU:T:2024:908 – persbericht – arrest

Overheidsopdrachten – Niet-nakoming van contractuele verplichtingen – Financieel Reglement – Verplichting om het gedrag van de betrokken persoon concreet en individueel te beoordelen – Eerdere opdracht gegund aan een groep van ondernemingen – Hoofdelijke contractuele aansprakelijkheid

De zaak draait om een geschil tussen de Europese Commissie en TP, een lid van een consortium dat verantwoordelijk was voor de uitvoering van een overheidsopdracht. Na vaststelling van aanzienlijke tekortkomingen in het uitgevoerde werk, heeft de Commissie het contract met het consortium voortijdig beëindigd en juridische procedures opgestart. Dit heeft geresulteerd in uitspraken van een scheidsgerecht en een besluit van de Commissie om TP uit te sluiten van toekomstige opdrachten op basis van artikel 136 van het Financieel Reglement 2018. TP betwist dit besluit en stelt dat de Commissie haar uitsluitingsmaatregel niet op de juiste wijze juridisch heeft onderbouwd.

De kernvraag is of de Europese Commissie gerechtigd was TP uit te sluiten van deelname aan toekomstige toekenningsprocedures, gebaseerd op de vaststelling van tekortkomingen in het werk uitgevoerd door het consortium, en of hierbij het gedrag van TP individueel moest worden onderzocht volgens artikel 136 van het Financieel Reglement 2018.

Gerecht: Het besluit van de Europese Commissie van 1 oktober 2022 waarbij TP is uitgesloten van, ten eerste, deelname aan toekenningsprocedures die vallen onder verordening (EU, Euratom) 2018/1046 van het Europees Parlement en de Raad van 18 juli 2018 tot vaststelling van de financiële regels van toepassing op de algemene begroting van de Unie, tot wijziging van verordeningen (EU) nr. 1296/2013, (EU) nr. 1301/2013, (EU) nr. 1303/2013, (EU) nr. 1304/2013, (EU) nr. 1309/2013, (EU) nr. 1316/2013, (EU) nr. 223/2014, (EU) nr. 283/2014 en besluit nr. 541/2014/EU en tot intrekking van verordening (EU, Euratom) nr. 966/2012 of gefinancierd uit het 11e Europees Ontwikkelingsfonds (EOF), en, ten tweede, selectie voor de uitvoering van middelen van de Europese Unie wordt nietig verklaard.

- 📌 In order to exclude a company from EU public procurement and grant award procedures, the authorising officer responsible must conduct a specific and individual assessment of the conduct of the operator concerned ([persbericht](#))
- 📌 EU-Gerecht: uitsluiting voor deelname aanbestedingsprocedure of toekenning subsidie vraagt bij consortia om specifieke en individuele beoordeling van gedrag van betrokken exploitant ([ECER](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-590/24 \(AK Dihopolec e.a.\)](#), verwijzing uit **Slowakije** over de vraag naar de verenigbaarheid met het Unierecht van een nationale wet op grond waarvan de oplegging van een **geldboete** en de **niet-betaling ervan** resulteren in de **uitsluiting van het recht om (concessie)overeenkomsten te sluiten**, als gevolg van de doorhaling in een 'register van partners van de publieke sector.'

NRE 2025, nr. 1 (januari)

RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad – 20 december 2024 – Cassatieberoep na HvJ C-631/21 (Taxi Horn Tours) – [ECLI:NL:HR:2024:1914](#)

Richtlijn 2014/24/EU – Uniform Europees Aanbestedingsdocument (UEA) – 'Eigen middelen' van vof – Beroep op draagkracht vennoten

Het middel klaagt over de wijze waarop het hof toepassing heeft gegeven aan regels die zijn vervat in de antwoorden van het HvJEU. Onderdeel 2 betoogt dat het hof in rov. 2.8 is uitgegaan van een onjuiste rechtsopvatting door te beoordelen of de VOF vrijelijk kon beschikken over het materieel dat voor de opdracht benodigd is, terwijl volgens het HvJEU beslissend is of de middelen eigendom waren van de VOF. De Hoge Raad verwerpt het beroep.

CONSULTATIE

- Richtlijnen inzake overheidsopdrachten – evaluatie, Feedback- en raadplegingsperiode 13 december 2024 - 7 maart 2025 ([EC](#)) - ([ECER](#))

Advocaten

HvJ – ARREST – C-295/23 (Halmer Rechtsanwalts-gesellschaft) – 19 december 2024 – Grote Kamer – Duitsland – [ECLI:EU:C:2024:1037](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Artikel 49 VWEU – Artikel 63 VWEU – Richtlijn 2006/123/EG – Vrijheid van vestiging – Vrij verkeer van kapitaal – Diensten op de interne markt – Aandeelhouderschap van een onderneming – Deelneming van een zuiver financiële investeerder in het kapitaal van een advocatenvennootschap – Schraping van die advocatenvennootschap van het tableau wegens die deelneming – Noodzakelijkheid – Evenredigheid

De vraag in deze zaak is of een Oostenrijkse vennootschap die geen juridische adviesdiensten mag verlenen een deel van het aandelenkapitaal van een advocatenkantoor in Duitsland kan verwerven. Het geschil is ontstaan nadat de Orde van advocaten van München die verwerving had verboden omdat deze in strijd was met de regelgeving voor de advocatuur in Duitsland. Die regelgeving staat weliswaar toe dat het beroep van advocaat wordt uitgeoefend door advocatenkantoren met de rechtsvorm van een kapitaalvennootschap, maar daarin kan niet worden deelgenomen door derden die niet tot bepaalde beroepsgroepen behoren.

Duitsland, Spanje, Frankrijk, Oostenrijk, Kroatië en Slovenië hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof (Grote Kamer): Artikel 15, lid 2, onder c), en lid 3, van richtlijn 2006/123/EG verzetten zich niet tegen een nationale regeling die het, op straffe van schrapping van de betrokken advocatenvennootschap van het tableau, verbiedt om aandelen in die vennootschap over te dragen aan een zuiver financiële investeerder die niet voornemens is om in die vennootschap een in die regeling genoemde beroepsactiviteit uit te oefenen.

- 🇪🇺 Het kan zuiver financiële investeerders worden verboden om deel te nemen in het kapitaal van een advocatenvennootschap ([persbericht](#))
- 🇪🇺 EU-lidstaat mag investeerder buiten advocatenkantoor houden ([Advocatenblad](#))
- 🇪🇺 EU-Hof: het kan zuiver financiële investeerders worden verboden om deel te nemen in het kapitaal van een advocatenvennootschap ([ECER](#))

Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers

HvJ – ARREST – C-531/23 (Loredas) – 19 december 2024 – Spanje – ECLI:EU:C:2024:1050 – persbericht – geen conclusie – arrest

Richtlijn 2003/88/EG – Arbeidstijd – Dagelijkse en wekelijkse rusttijd – Verplichting om een systeem op te zetten waarmee de arbeidstijd van huishoudelijk personeel wordt geregistreerd – Afwijking – Nationale wetgeving betreffende de vrijstelling van de registratieverplichting

HJ was als huishoudster in dienst van US en MU. Na haar ontslag op heeft zij bij de arbeidsrechter een vordering ingediend strekkende tot vaststelling dat haar ontslag onrechtmatig was en tot veroordeling van haar werkgevers tot betaling van overuren en niet-opgenomen vakantiedagen. Deze rechter heeft die vordering gedeeltelijk toegewezen door het ontslag onrechtmatig te verklaren en verweerders in het hoofdgeding te veroordelen tot betaling aan HJ van een schadevergoeding en compensatie voor niet-opgenomen vakantiedagen en gratificaties. Verzoekster in het hoofdgeding heeft tegen dit vonnis beroep ingesteld. De verwijzende rechter twijfelt of de nationale regelgeving inzake de bijzondere regeling voor huishoudelijk personeel verenigbaar is met het Unierecht, nu huishoudelijke werkgevers op basis van die nationaalrechtelijke regeling zijn vrijgesteld van de verplichting om een systeem op te zetten waarmee de duur van de arbeidstijd van huishoudelijk personeel kan worden geregistreerd.

Hof: De artikelen 3, 5 en 6 van richtlijn 2003/88/EG, gelezen in het licht van de artikelen 31, lid 2, van het Handvest moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich verzetten tegen een nationale regeling en de uitlegging daarvan door de nationale rechterlijke instanties, of tegen een administratieve praktijk die op een dergelijke regeling is gebaseerd, op grond waarvan huishoudelijke werkgevers zijn vrijgesteld van de verplichting om een systeem op te zetten waarmee de arbeidstijd van huishoudelijk personeel wordt geregistreerd, zodat dit personeel de mogelijkheid wordt ontnomen om objectief en betrouwbaar te bepalen hoeveel uren zij hebben gewerkt en op welke tijdstippen.

- e** Organisation of working time: domestic employers must establish a system enabling the duration of the daily working time of each domestic worker to be measured (persbericht)
- e** EU-Hof: werkgevers van huishoudelijke hulp moeten systeem opzetten waarmee de duur van de dagelijkse arbeidstijd van elke huishoudelijke hulp kan worden gemeten (ECER)

HvJ – ARREST – C-664/23 (Caisse d’allocations familiales des Hauts-de-Seine) – 19 december 2024 – Frankrijk – ECLI:EU:C:2024:1046 – persbericht – geen conclusie – arrest

Richtlijn 2011/98/EU – Rechten van werknemers uit derde landen met een gecombineerde vergunning – Recht op gelijke behandeling – Sociale zekerheid – Gezinsbijslagen – Minderjarige kinderen van de houder van een gecombineerde vergunning – Legaal het nationale grondgebied binnengaan van minderjarige kinderen

Op 1 april 2014 heeft TX, die de Armeense nationaliteit bezit en houder is van een verblijfskaart „privé- en gezinsleven”, op grond waarvan hij in Frankrijk mag werken, bij de CAF gezinsbijslagen aangevraagd voor zijn drie kinderen, waarvan er twee, die buiten het Franse grondgebied zijn geboren, dit grondgebied illegaal zijn binnengekomen. Bij de vaststelling van de rechten van TX weigerde de CAF zijn twee in het buitenland geboren kinderen in aanmerking te nemen omdat zij niet legaal het Franse grondgebied waren binnengekomen.

De verwijzende rechter vraagt of artikel 12, lid 1, onder e), van richtlijn 2011/98 zich verzet tegen een regeling van een lidstaat op grond waarvan bij de vaststelling van het recht op socialezekerheidsuitkeringen van een derdelander die houder is van een gecombineerde vergunning, zijn in een derde land geboren kinderen die te zijnen laste komen, alleen in aanmerking worden genomen indien wordt aangetoond dat zij legaal het grondgebied van die lidstaat zijn binnengekomen.

NRE 2025, nr. 1 (januari)

Hof: Artikel 12, lid 1, onder e), van richtlijn 2011/98/EU moet aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een regeling van een lidstaat op grond waarvan bij de vaststelling van het recht op socialezekerheidsuitkeringen van een derdelander die houder is van een gecombineerde vergunning, zijn in een derde land geboren kinderen die te zijnen laste komen, alleen in aanmerking worden genomen indien wordt aangetoond dat zij legaal het grondgebied van die lidstaat zijn binnengekomen.

- Ⓜ A Member State cannot exclude from the benefit of family allowances a foreign worker whose children, born in a third country, cannot prove that they have entered its territory lawfully (persbericht)
- Ⓜ EU-Hof: rechtmatige binnenkomst van kinderen op het grondgebied mag geen voorwaarde zijn voor recht op gezinsbijslagen (ECER)

HvJ – ARREST – C-65/23 (K.) – 19 december 2024 – Duitsland – ELI:EU:C:2024:1051 – geen conclusie – arrest

Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Verwerking persoonsgegevens van werknemers – CAO – Specifiekere regels die een lidstaat op grond van dat artikel 88 heeft vastgesteld

Samenvatting onder: Privacy en persoonsgegevens

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-717/24 (Sociálna poisťovňa), verwijzing uit **Slowakije** over **ouderdomspensioen** en vaststelling van de **'vervulde tijdvakken' in andere lidstaten** (met het oog op de **pensioengerechtigde leeftijd**)
- C-668/24 (Fondazione Teatro alla Scala di Milano), verwijzing uit **Italië** over of clausules 4 en 5 van de **raamovereenkomst arbeidsovereenkomsten** voor bepaalde tijd in de weg staan aan nationale regelgeving op grond waarvan de **branches dans, opera en orkesten uitgesloten** zijn van de algemene regels **ter voorkoming van misbruik** als gevolg van opeenvolgende tijdelijke arbeidsovereenkomsten.
- C-768/24 (Hortis), verwijzing uit **Frankrijk** over de vraag of nationale rechters de dwingende bepalingen van het recht waarvan een **werknemer** om toepassing heeft verzocht (en dit recht de werknemer een ruimere bescherming biedt), buiten toepassing moet laten wanneer blijkt dat de **arbeidsovereenkomst** nauwer is **verbonden met het land dat door de partijen zelf gekozen was**.

REGELGEVING

Verordening (EU) 2024/3015 van het Europees Parlement en de Raad van 27 november 2024 inzake een verbod op met dwangarbeid vervaardigde producten op de markt van de Unie en tot wijziging van Richtlijn (EU) 2019/1937, PB L, 2024/3015, 12.12.2024 - ECER

EHRM factsheets en case-law guide

- Trade union rights
- Legal professional privilege
- Slavery, servitude and forced labour
- Surveillance at workplace

NRE 2025, nr. 1 (januari)

- [Guide on Article 4 ECHR on prohibition of slavery and forced labour](#)

WIKI

- [Wiki Coördinatieverordeningen 1408 71 en 883 2004 en de bijbehorende toepassingsverordeningen](#)

Asiel, migratie en Unieburgerschap

EHRM – ARREST – 10 december 2024 – [Martinez Alvarado t. Nederland](#) – [4470/21](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:1210JUD000447021](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 8 EVRM – Gezinsleven – Verzorging door zussen – Afhankelijkheidstoets – Schending

Klager heeft een verstandelijke beperking waardoor hij functioneert op het niveau van een 8-jarig kind. Hij is verzorgd door zijn ouders in Peru tot hun dood in 2015, waarna hij door zijn oudste zus naar Nederland is gebracht. Klager heeft overtuigend aangetoond dat hij in zijn dagelijks leven volledig afhankelijk is van de zorg en steun in zijn dagelijks leven van zijn vier zussen, die allen in Nederland wonen. Hun relatie komt volgens het EHRM neer op een “gezinsleven”. Volgens het Hof hebben de nationale autoriteiten zich ten onrechte primair gericht op het feit dat zijn zussen vóór het overlijden van hun ouders niet bij zijn dagelijkse verzorging waren betrokken. Daarnaast is niet aangetoond dat er voldoende alternatieven zijn voor mensen met een verstandelijke beperking in Peru, aangezien het vooral de familie is die daar de verzorging op zich neemt. Schending van artikel 8 EVRM.

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – [Kumari t. Nederland](#) – 19 november 2024 – [44051/20](#) – [beslissing](#)

Artikel 8 EVRM – Gezinsleven – Afhankelijkheidstoets – Niet ontvankelijk

Klaagster heeft de Indiase nationaliteit en woont in India. In 2015 heeft ze een voorlopig verblijfsvisum aangevraagd in Nederland om te kunnen samenwonen met haar zoon, die een langdurig ingezetene en Nederlands staatsburger is. Zij heeft aangevoerd dat haar zoon en zijn echtgenoot steun nodig hadden om het recente overlijden van hun te vroeg geboren dochter te verwerken. Zij heeft later in de procedure ook aangevoerd dat zij vanwege haar verslechterde gezondheid afhankelijk is geworden van haar zoon. Volgens doktersverklaringen leed zij aan hypertensie, artrose, depressie en verminderd gezichtsvermogen.

Het Hof oordeelt dat klagster niet heeft aangetoond dat zij afhankelijk is van haar zoon. Zij heeft voornamelijk gezondheidsproblemen aangevoerd die gewoonlijk gepaard gaan met ouderdom, maar die niet van een dusdanige ernst zijn dat ze constante zorg en ondersteuning nodig heeft. De klacht is niet ontvankelijk.

NRE 2025, nr. 1 (januari)

HvJ – ARREST – gevoegde zaken C-123/23 en C-202/23 (Khan Yunis en Baabda) – 19 december 2024 – Duitsland – ECLI:EU:C:2024:1042 – conclusie – arrest

Richtlijn 2013/32/EU – Dublinverordening – Internationale bescherming – Gronden voor niet-ontvankelijkheid – Begrip “volgend verzoek”

De prejudiciële verzoeken zien op vraag of een opvolgend verzoek om bescherming in andere lidstaat niet ontvankelijk verklaard kan worden.

Hof: Artikel 33, lid 2, onder d), van richtlijn 2013/32/EU, gelezen in samenhang met artikel 2, onder q), ervan, verzet zich niet tegen een regeling van een lidstaat op grond waarvan een verzoek om internationale bescherming in de zin van artikel 2, onder b), van die richtlijn niet-ontvankelijk kan worden verklaard wanneer dit verzoek in die lidstaat is gedaan door een derdelander of staatloze van wie een eerder verzoek om internationale bescherming dat was ingediend in een andere lidstaat, waarop richtlijn 2011/95 van toepassing is, is afgewezen bij definitieve beslissing van deze andere lidstaat.

Artikel 33, lid 2, onder d), van richtlijn 2013/32, gelezen in samenhang met artikel 2, onder q), van deze richtlijn, verzet zich tegen een regeling van een lidstaat op grond waarvan een verzoek om internationale bescherming in de zin van artikel 2, onder b), van die richtlijn dat in deze lidstaat wordt gedaan door een derdelander of een staatloze die reeds in een andere lidstaat een verzoek om internationale bescherming had ingediend, niet-ontvankelijk kan worden verklaard wanneer het nieuwe verzoek is gedaan voordat de bevoegde autoriteit van de tweede lidstaat overeenkomstig artikel 28, lid 1, van deze richtlijn heeft besloten de behandeling van het vorige verzoek te beëindigen wegens de impliciete intrekking ervan.

e EU-Hof verduidelijkt een niet-ontvankelijkheidsgrond uit de EU-Asielprocedurerichtlijn (ECER)

HvJ – ARREST – Gevoegde zaken C-185/24 en C-189/24 (Tudmur) – 19 december 2024 – Duitsland – ECLI:EU:C:2024:1036 – persbericht – geen conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 604/2013 (Dublin III) – Asielbeleid – Overdracht van een asielzoeker – Lidstaat die verantwoordelijk is voor de behandeling van het verzoek om internationale bescherming – Risico op onmenselijke of vernederende behandeling – Systeemfouten in de asielprocedure en de opvangvoorzieningen voor verzoekers – Eenzijdige opschorting van de over- en terugname van asielzoekers door de verantwoordelijke lidstaat

RL en QS zijn Syrische staatsburgers. Zij hebben respectievelijk in december 2021 en februari 2022 een asielverzoek ingediend in Duitsland. Op basis van de informatie in de Eurodac-gegevensbank is de Italiaanse Republiek aangewezen als de lidstaat die verantwoordelijk is voor de behandeling van de twee asielverzoeken. De Duitse Federale dienst voor migratie en vluchtelingen heeft de Italiaanse Republiek derhalve verzocht om RL en QS over te nemen. Dit verzoek is onbeantwoord gebleven. De dienst heeft vervolgens bij besluiten de asielverzoeken niet-ontvankelijk verklaard omdat Italië verantwoordelijk was voor de behandeling van de asielverzoeken en heeft de verwijdering van de verzoekers naar Italië gelast. RL en QS hebben beroep ingesteld tegen deze besluiten. Terwijl de beroepen aanhangig waren, heeft de Italiaanse Dublin eenheid aan alle Dublin-eenheden een circulaire verzonden waarin het verzoek werd gedaan om alle overdrachten naar Italië per direct tijdelijk op te schorten vanwege recente technische redenen in verband met het gebrek aan opvangfaciliteiten. Daarbij werd aangegeven dat nadere informatie over de duur van de opschorting zou volgen. Uit de nadere informatie bleek dat het tijdschema voor opvang moest worden herzien en dat rekening moest worden gehouden met een gebrek aan beschikbare opvangplaatsen. De rechter in eerste aanleg heeft de besluiten vernietigd. Tegen deze uitspraken is hoger beroep ingesteld bij de verwijzende rechter (de hoogste bestuursrechter van de deelstaat Noordrijn-Westfalen), die oordeelde dat de Bondsrepubliek Duitsland verantwoordelijk was geworden voor de behandeling van de asielverzoeken, aangezien de verzoekers niet naar Italië konden worden overgedragen. Deze uitspraken zijn vernietigd door de hoogste federale bestuursrechter en de zaken zijn terugverwezen naar de verwijzende rechter.

NRE 2025, nr. 1 (januari)

De verwijzende rechter vraagt of artikel 3, lid 2, tweede alinea, van de Dublin III-verordening aldus moet worden uitgelegd dat kan worden vastgesteld dat de asielprocedure en de opvangvoorzieningen voor personen die om internationale bescherming verzoeken, in de lidstaat die volgens de criteria van hoofdstuk III van deze verordening als verantwoordelijke lidstaat is aangewezen systeemfouten bevatten die resulteren in onmenselijke of vernederende behandelingen in de zin van artikel 4 van het Handvest, op de enkele grond dat die lidstaat de overname en terugname van die verzoekers eenzijdig heeft opgeschort. Indien dit niet het geval is, vraagt deze rechter op basis van welke gegevens hij het bestaan van dergelijke systeemfouten in een overeenkomstig geval kan vaststellen.

Kortom: Wat is de juridische situatie wanneer een EU-lidstaat de Dublinregeling inzake de verantwoordelijkheid voor de behandeling van asielverzoeken eenzijdig (gedeeltelijk) opschort en bijgevolg de overdracht door andere EU-lidstaten weigert?

Duitsland, Denemarken, Frankrijk, Finland, Italië en Oostenrijk hebben schriftelijke opmerkingen ingediend,

Hof: Artikel 3, lid 2, tweede alinea, van verordening (EU) nr. 604/2013 moet aldus worden uitgelegd dat niet kan worden vastgesteld dat de asielprocedure en de opvangvoorzieningen voor personen die om internationale bescherming verzoeken, in de lidstaat die volgens de criteria van hoofdstuk III van deze verordening als verantwoordelijke lidstaat is aangewezen systeemfouten bevatten die resulteren in onmenselijke of vernederende behandelingen in de zin van artikel 4 van het Handvest, op de enkele grond dat die lidstaat de overname en terugname van die verzoekers eenzijdig heeft opgeschort.

Een dergelijke vaststelling kan alleen worden gedaan na een analyse van alle relevante elementen op basis van objectieve, betrouwbare, nauwkeurige en naar behoren bijgewerkte gegevens.

- 📌 Asylum policy: The unilateral suspension of measures concerning the transfer of asylum seekers by the Member State responsible does not, in itself, justify the finding of systemic flaws ([persbericht](#))
- 📌 EU-Hof oordeelt over het begrip 'systeemfouten' uit de Dublin III-verordening ([ECER](#))
- 📌 Breakdown of reception conditions for asylum seekers: Dublin not the whole story – judgment of the CJEU in Tudmur ([Johan Callewaert](#))

HvJ – CONCLUSIE – C-662/23 (Zimir) – 12 december 2024 – A-G Medina – Nederland – ABRvS – ECLI:EU:C:2024:1028 – [conclusie](#)

Richtlijn 2013/32/EU – Asielbeleid – Internationale bescherming – Verlenging behandelingstermijn van zes maanden – Groot aantal onderdanen van derde landen dat tegelijk om internationale bescherming verzoekt – Ernstige moeilijkheid om procedure binnen de termijn af te ronden – Inaanmerkingneming van andere omstandigheden

Het verzoek om een prejudiciële beslissing betreft de moeilijkheden die de lidstaten ondervinden wanneer zij te maken krijgen met een groot aantal onderdanen van derde landen of staatlozen dat tegelijk om internationale bescherming verzoekt.

Het verzoek om een prejudiciële beslissing is ingediend in het kader van een procedure tussen de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid en X, een onderdaan van een derde land, over het verzuim van die autoriteit om binnen de termijn van zes maanden een besluit te nemen op het verzoek om een verblijfsvergunning asiel voor bepaalde tijd.

De verwijzende rechter wenst te vernemen hoe de bewoordingen „een groot aantal onderdanen van derde landen of staatlozen dat tegelijk om internationale bescherming verzoekt” in de zin van artikel 31, lid 3, derde alinea, onder b), van richtlijn 2013/32 moeten worden uitgelegd, hoe deze zich verhouden tot de eveneens in die bepaling vervatte bewoordingen „waardoor het in de praktijk zeer moeilijk is de procedure binnen de termijn van zes maanden af te ronden”, en of eventueel andere omstandigheden in de beoordeling daarvan mogen worden betrokken.

NRE 2025, nr. 1 (januari)

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 31, lid 3, derde alinea, onder b), van richtlijn 2013/32/EU, gelezen in samenhang met artikel 4, lid 1, van die richtlijn, moet aldus worden uitgelegd dat de in artikel 31, lid 3, eerste alinea, van richtlijn 2013/32 bedoelde termijn van zes maanden voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming enkel met negen maanden kan worden verlengd indien het aantal verzoeken in een bepaalde lidstaat in snel tempo toeneemt, waardoor een snelle stijging („piek”) in dit aantal ontstaat die, gelet op het uitzonderlijke karakter van de in deze bepaling beschreven omstandigheden, een geleidelijke toename van het aantal verzoeken over een lang tijdsbestek uitsluit. Omstandigheden die geen toename van het aantal tegelijk ingediende verzoeken om internationale bescherming inhouden, kunnen niet in aanmerking worden genomen bij de bepaling of het in de praktijk zeer moeilijk is de procedure binnen de termijn van zes maanden af te ronden. De aan de toename van het aantal tegelijk ingediende nieuwe verzoeken toe te schrijven onmogelijkheid om de termijn van zes maanden na te leven, moet zich voordoen tijdens of kort vóór de termijn van zes maanden die zal worden verlengd.

HvJ – ARREST – [gevoegde zaken C-244/24 en C-290/24 \(Kaduna\)](#) – 19 december 2024 – Grote Kamer – Nederland – [ABRvS](#) – [ECLI:EU:C:2024:1038](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 2001/55/EG – Richtlijn 2008/115/EG – Uitvoeringsbesluit (EU) 2022/382 – Tijdelijke bescherming derdelanders – Situatie in Oekraïne – Terugkeer van illegaal verblijvende derdelanders – Tijdstip waarop een lidstaat een terugkeerbesluit kan nemen – Illegaal verblijf

Een aantal derdelanders uit Algerije, Turkije, Pakistan en Nigeria woonde in Oekraïne toen de oorlog daar uitbrak in 2022. Zij zijn naar Nederland gevlucht waar zij tijdelijke bescherming kregen in het kader van de EU-richtlijn. Volgens de Nederlandse autoriteiten liep die bescherming af op 4 maart 2024 en zijn er terugkeerbesluiten genomen.

De Raad van State en de rechtbank Den Haag stellen prejudiciële vragen over het moment waarop de tijdelijke bescherming eindigt voor deze specifieke, facultatieve groep van ontheemden waaraan Nederland tijdelijke bescherming verleende en het moment waarop terugkeerbesluiten zijn uitgevaardigd.

Hof (Grote Kamer): De artikelen 4 en 7 van richtlijn 2001/55/EG verzetten zich er niet tegen dat een lidstaat die tijdelijke bescherming heeft verleend aan andere categorieën personen dan die welke zijn bedoeld in artikel 2, leden 1 en 2, van uitvoeringsbesluit (EU) 2022/382 deze categorieën personen de tijdelijke bescherming onttrekt tijdens de duur ervan waartoe de Raad van de Europese Unie op grond van artikel 4, lid 2, van deze richtlijn heeft besloten. Deze lidstaat kan de tijdelijke bescherming die hij aan die categorieën personen heeft verleend intrekken op een eerdere datum dan die waarop de door de Raad vastgestelde tijdelijke bescherming geen rechtsgevolgen meer heeft, mits deze lidstaat met name geen afbreuk doet aan de doelstellingen en het nuttig effect van richtlijn 2001/55 en de algemene beginselen van het Unierecht eerbiedigt.

Artikel 6 van richtlijn 2008/115/EG verzet zich ertegen dat jegens een derdelander die legaal op het grondgebied van een lidstaat verblijft uit hoofde van de mogelijkheid die deze lidstaat heeft aangewend om hem facultatieve tijdelijke bescherming te verlenen, als bedoeld in artikel 7 van richtlijn 2001/55, een terugkeerbesluit wordt uitgevaardigd voordat deze bescherming is geëindigd, zelfs wanneer blijkt dat genoemde bescherming binnenkort zal eindigen en dat de gevolgen van dit besluit tot die datum worden opgeschort.

- 📌 Europees Hof van Justitie beantwoordt vragen over ‘derdelanders’ uit Oekraïne (Persbericht ([ABRvS](#)))
- 📌 Tijdelijke bescherming voor ontheemden uit Oekraïne: een lidstaat die deze bescherming heeft uitgebreid tot bepaalde categorieën personen, en daarmee verder gaat dan wat het Unierecht vereist, kan deze bescherming intrekken zonder het einde van de krachtens het Unierecht verleende tijdelijke bescherming af te wachten ([persbericht](#))
- 📌 EU-Hof verduidelijkt het tijdstip waarop een EU-lidstaat de facultatieve tijdelijke bescherming kan beëindigen ([ECER](#))

NRE 2025, nr. 1 (januari)

- 📌 No surprises here! What is discretionary remains discretionary in the CJEU's first judgment on temporary protection ([EU law analysis](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – ABRVS – 18 december 2024 – [persbericht](#) – [ECLI:NL:RVS:2024:5258](#)

Richtlijn 2008/115/EG – Terugkeerbesluiten voor vreemdelingen in (langdurige) detentie

De zaken gaan over een Azerbeidjaanse man die is veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf en een Afghaanse man die is veroordeeld tot een gevangenisstraf van 25 jaar. De minister heeft tegen beiden een terugkeerbesluit uitgevaardigd, omdat zij illegaal in Nederland verblijven. In de besluiten staat dat zij de Europese Unie moeten verlaten. Als zij dat niet doen, dan is de minister verplicht om hen uit te zetten. Beide mannen vinden dat de minister tegen hen geen terugkeerbesluit mag uitvaardigen, omdat de minister door hun detentie de besluiten niet kan uitvoeren.

Volgens de Europese Terugkeerrichtlijn moet een lidstaat van de Europese Unie terugkeerbesluiten uitvaardigen tegen vreemdelingen die illegaal in de lidstaat verblijven, tenzij zich bepaalde omstandigheden voordoen of bepaalde belangen zich tegen de terugkeer verzetten. In deze rechtszaken doen deze uitzonderingen en belangen zich niet voor. Volgens de systematiek van en de bewoordingen in de Terugkeerrichtlijn lijkt het er daarom op dat de minister ook tegen deze vreemdelingen terugkeerbesluiten moet uitvaardigen.

Als een lidstaat een terugkeerbesluit heeft uitgevaardigd tegen een vreemdeling, dan moet die lidstaat volgens de rechtspraak van het HvJ een vreemdeling zo spoedig mogelijk uitzetten als hij niet vrijwillig vertrekt. De prejudiciële vraag is hoe dit zich verhoudt tot de situatie van de mannen dat zij voor een (levens)lange periode vastzitten, waardoor de minister hen dus niet kan uitzetten.

Prejudiciële vragen: Staat de Richtlijn 2008/115/EG, in het bijzonder de artikelen 6, 8 en 9 van die richtlijn, eraan in de weg om een terugkeerbesluit uit te vaardigen tegen een vreemdeling die door de tenuitvoerlegging van een langdurige of levenslange gevangenisstraf voor lange tijd niet aan zijn terugkeerverplichting kan voldoen en hierdoor ook niet van het grondgebied van de Europese Unie kan worden verwijderd?

Als het antwoord op de eerste vraag bevestigend luidt: is de lidstaat dan verplicht om gedurende het verblijf in langdurige of levenslange detentie een vreemdeling al dan niet op grond van artikel 6, vierde lid, van de Richtlijn 2008/115/EG een zelfstandige verblijfsvergunning of een andere vorm van toestemming tot verblijf te geven?

Bestaat er in het kader van artikel 6, eerste lid, van de Richtlijn 2008/115/EG ruimte voor een evenredigheidsbeoordeling in het individuele geval, buiten de in leden 2 tot en met 5 vermelde uitzonderingen en de beginselen en belangen als genoemd in artikel 5 van die richtlijn?

- Prejudiciële vragen aan Europees Hof over terugkeerbesluiten voor vreemdelingen in detentie ([persbericht](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-718/24 \(Aleb\)](#), verwijzing uit **Bulgarije** over de vraag of een lidstaat verplicht is om nationale criteria vast te stellen voor het kunnen aannemen van een **band tussen een verzoeker en het betrokken veilige derde land en het** begrip '**veilig land van herkomst**' in de zin van **richtlijn 2013/32**
- [C-758/24 \(\(Alace\)](#) en [C-759/24 PPA \(Canpelli\)](#), verwijzing uit **Italië** over de vraag of plaatsing van **Bangladesh op de nationale lijst van veilige landen** voldoet aan de criteria van **richtlijn 2013/32**

NRE 2025, nr. 1 (januari)

- [C-742/24 \(Havvitt\)](#), verwijzing uit **Ierland** over **verzoek om internationale bescherming, vertraging te wijten aan verzoeker en vergunning toegang tot arbeidsmarkt**

RECHTSPRAAK NL – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond – Einduitspraak – 18 december 2024 – na [prejudiciële verwijzing](#) – na [HvJ C-156/23 \(Ararat\)](#) – [ECLI:NL:RBDHA:2024:21443](#)

Richtlijn 2008/115/EG – Artikelen 4, artikel 19, lid 2, en artikel 47 Handvest EU – Beginsel van non-refoulement – Terugkeerbesluit – Ambtshalve toetsing

Het verzoek om een verblijfsvergunning van vier Armeniërs is afgewezen, maar het genomen terugkeerbesluit is niet direct uitgevoerd. Het HvJ oordeelde dat indien eerder een terugkeerbesluit is genomen en dit terugkeerbesluit is geschorst, opnieuw onderzocht moet worden of het beginsel van non-refoulement wordt geëerbiedigd indien een nieuwe aanvraag om verblijf wordt afgewezen. Ter voorbereiding van de meeromvattende beschikking van 12 november 2020 heeft deze actuele beoordeling niet (kenbaar) plaatsgevonden en in de beschikking is hieromtrent geen enkele overweging opgenomen. Dit betekent dat het besluit onzorgvuldig is voorbereid en onvoldoende deugdelijk is gemotiveerd. De rechtbank zal het besluit dan ook om deze reden te vernietigen, maar de rechtbank ziet wel aanleiding om de rechtsgevolgen in stand te laten.

Verweerder is in het op 24 oktober 2024 uitgebrachte verweerschrift en tijdens de voortgezette behandeling van het beroep ter zitting ingegaan op actuele openbare bronnen over de positie van vrouwen in Armenië. Verweerder heeft de nadere toelichting van eiseressen betrokken bij het beoordelen van de algemene en actuele informatie over Armenië. Dit betekent dat verweerder - inmiddels - een voldoende deugdelijke en geactualiseerde refoulementbeoordeling heeft verricht. De rechtbank komt tot dezelfde conclusie na het verrichten van een actuele beoordeling van het refoulementrisico.

De rechtbank komt in de onderhavige procedure dan ook tot de conclusie dat de in bezwaar gehandhaafde afwijzing van de aanvraag om een verblijfsvergunning regulier voor bepaalde tijd op grond van de Afsluitregeling in rechte stand houdt en dat de schorsing van het eerder opgelegde terugkeerbesluit kan worden beëindigd.

NOOT – EHRM 17 oktober 2024, [J.B. t. Malta](#)

J.B. v. Malta: The Systemic Consequences of Rule of Law Failures on Migrants' Rights ([Strasbourg observers](#))

NOOT – HvJ 4 oktober 2024, [C-134/23 \(Elliniko Symvoulío\)](#)

Turkey as a 'safe third country'? The Court of Justice's judgment in C-134/23 Elliniko Symvoulío ([European law blog](#))

NOOT – HvJ 4 oktober 2024, [C-387/24 PPU \(Bouskara\)](#)

The Bouskoura Case: The Struggle to Balance Procedural Clarity and Fundamental Right's Protection in the Most Recent Case-Law of the European Court of Justice ([European law blog](#))

NRE 2025, nr. 1 (januari)

The Bouskoura case (C-387/24 PPU), lodged on 4 June 2024 and ultimately addressed by the ECJ on 4 October 2024, brings about significant insights at a point of critical juncture between immigrants' fundamental rights and procedural matters as regarding asylum seeking and return decisions.

NOOT – HvJ 12 september 2024, [C-352/23 \(Changu\)](#)

The CJEU ruling in Changu: 'If I've said it once, I've said it a thousand times: the Return Directive in conjunction with the Charter of Fundamental Rights does not oblige EU Member States to grant a right to remain to irregularly staying migrants' ([EU law analysis](#))

OVERIG

- Artikel: Wisselwerking tussen nationaal en EU-recht sinds Lissabon in de Ruimte voor vrijheid, veiligheid en recht ([bijzonder strafrecht](#))
- Verslag van de Conferentie "Onthulling van het Asiel- en Migratiepact: implementatie op nationaal en Europees niveau" (26 september 2024) ([Commissie Meijers](#))
- Report and insights on Conference "Ethnic Data Registration in the EU" November 2024 ([Commissie Meijers](#))
- The Council's position on proposed EU law on migrant smuggling: cynical political theatre? ([EU law analysis](#))
- Fundamental rights and the EU's IT systems for migration and policing ([FRA](#))
- Regulating AI at Europe's Borders ([Verfassungsblog](#))
- EU's AI Act and Migration Control. Shortcomings in Safeguarding Fundamental Rights ([Verfassungsblog](#))
- Bulgarije en Roemenië vanaf 1 januari 2025 volwaardig lid van de Schengenzone ([ECER](#))
- Europese Rekenkamer brengt verslag uit over de integratie van onderdanen van derde landen in de EU ([ECER](#))
- Italië-Albanië deal: kan de asielprocedure buiten landsgrenzen plaatsvinden? ([Verblijfblog](#))
- Hanneke van Eijken, Kroniek Unieburgerschap, [A&MR 4-2024](#) ([recht.nl](#))
- Dining with a new partner? The end of Ireland's à la carte approach to the EU Common European Asylum System ([EU migration law blog](#))
- EUAA to begin providing internationally recognised qualifications to asylum and reception officials in 2025 ([EUAA](#))
- Pakistan: EUAA publishes first Country Focus report ([EUAA](#))
- Iraq: Updated and fine-tuned EUAA Country Guidance confirms on-going protection need ([EUAA](#))
- Gebrek aan consultatie bij asielwetgeving schaadt rechtsstaat ([College voor de rechten van de mens](#))
- How the EU Commission Backs up Pushbacks at the EU-Belarusian Border ([Verfassungsblog](#))

EHRM factsheets en case-law guides

- [Accompanied migrant minors in detention](#)
- [Unaccompanied migrant minors in detention](#)
- [Migrants in detention](#)
- [Dublin" cases](#)
- [Collective expulsions of aliens](#)
- [Guide on the case-law of the ECHR on Immigration](#)
- [Guide on Article 3 of Protocol No. 4 ECHR - prohibition of expulsion of nationals](#)
- [Guide on Article 4 of Protocol No. 4 to ECHR - prohibition of collective expulsions of aliens](#)

NRE 2025, nr. 1 (januari)

- [Guide to Article 1 of Protocol No. 7 ECHR - procedural safeguards relating to expulsion of aliens](#)

Belastingen

NOOT – bij HvJ EU 14 november 2024, C-613/23

HvJ EU: meldplicht betalingsonmacht Belastingdienst is niet in strijd met evenredigheidsbeginsel ([bijzonder strafrecht](#))

OVERIG

Europese Commissie beëindigt staatssteunonderzoek naar belastingrulings in de zaken Fiat, Amazon en Starbucks ([ECER](#))

EHRM factsheet

- [Taxation](#)

Belastingen, accijns

HvJ – ARREST – [C-596/23 \(Pohjanri\)](#) – 19 december 2024 – Finland – ECLI:EU:C:2024:1044 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 2008/118/EG – Accijns – Onlineaankoop van goederen – Heffing accijns in een andere lidstaat – Vervoer door een vervoersonderneming die is aanbevolen door de verkoper – Nationale regeling – Voldoening van de in de lidstaat van bestemming verschuldigde accijns

Verzoekster, de Duitse onderneming B. UG, beheerde een website die ook in de Finse taal beschikbaar was en waarop haar klanten dranken met lage en hoge alcoholpercentages van verschillende merken konden kopen. Op 20 april 2020 hebben de Finse douaneautoriteiten een partij alcoholhoudende dranken in beslag genomen die B UG aan een in Finland verblijvende particulier had verkocht en vanuit Duitsland naar deze laatste had verzonden. De belastingdienst heeft de koper van de partij verzocht om informatie over het bestelproces en het vervoer van de dranken naar Finland. Uit de informatie van de verkoopwebsite blijkt dat verzoekster het vervoer van de producten die zij verkoopt, niet zelf regelt, maar haar klanten de mogelijkheid biedt om de bestelling op te halen in een opslagplaats in Duitsland of daarvoor een vervoerder te kiezen, waarbij de website van bepaalde vervoerders worden genoemd als mogelijke opties. Bij aanslag van 21 augustus 2020 heeft de belastingdienst aan de onderneming voor de op 20 april 2020 in beslag genomen alcoholhoudende dranken de betaling van accijns op alcohol en alcoholhoudende dranken en een fiscale boete van opgelegd. Volgens de belastingdienst had deze onderneming of een voor haar rekening handelende persoon rechtstreeks of indirect de betrokken alcoholhoudende dranken naar Finland verzonden of vervoerd en heeft zij zodoende als afstandsverkoper gehandeld, waardoor zij in Finland tot voldoening van de accijns gehouden was. Verzoekster heeft beroep ingesteld tot nietigverklaring van het besluit.

Hof: Artikel 36, lid 1, van richtlijn 2008/118/EG moet aldus worden uitgelegd dat in de in deze bepaling bedoelde gevallen accijnsgoederen moeten worden geacht „door de verkoper of voor diens rekening rechtstreeks of [indirect] naar een andere lidstaat [te] worden verzonden of vervoerd”, zodat deze verkoper in die andere lidstaat tot voldoening van de accijns is gehouden, indien de verkoper zodanig

NRE 2025, nr. 1 (januari)

handelt dat hij de keuze van de koper voor de met de verzending en/of het vervoer van die goederen belaste onderneming stuurt door het beroep op bepaalde ondernemingen die daarmee kunnen worden belast te suggereren en te vergemakkelijken.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Hof Den Bosch – 18 december 2024 – ECLI:NL:GHSHE:2024:4071

Richtlijn 2008/118/EG – Accijnsschorsingsregeling – Goederen (deels) niet aangekomen op plaats van bestemming – Onregelmatigheid

Samenvatting onder: Douane

Belastingen, btw

HvJ – ARREST – C-680/23 (Modexel) – 5 december 2024 – Portugal – ECLI:EU:C:2024:1000 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Artikel 183, eerste alinea – Wijze van uitoefening van het recht op aftrek – Overbrengen van het btw-overschot – Begrip ‘volgende tijdvak’ – Teruggaaf van te veel betaalde btw – Beëindiging van de economische activiteiten ”

Modexel heeft een verklaring ingediend dat zij met ingang van 28 februari 2015 haar economische gactiviteiten zou beëindigen, en heeft in haar btw-aangifte voor het eerste kwartaal van 2015 een positief btw-saldo van 12.456,20 EUR opgenomen. Op 10 mei 2016 heeft Modexel haar economische activiteiten hervat. In haar eerste btw-aangifte na die hervatting heeft zij dat positieve btw-saldo afgetrokken.

De belastingdienst heeft de aftrek van het positieve btw-saldo geweigerd omdat Modexel binnen twaalf maanden na de datum van beëindiging van haar economische activiteiten om teruggaaf van dat bedrag had moeten verzoeken en Modexel het betrokken bedrag, aangezien zij dat niet had gedaan, niet meer kon opeisen.

De verwijzende rechter heeft vragen over de uitlegging van het begrip „volgende tijdvak” in artikel 183, eerste alinea, van de btw-richtlijn en wijst er in dit verband op dat die uitdrukking volgens de belastingdienst letterlijk moet worden opgevat als een verwijzing naar het tijdvak dat in het kalenderjaar onmiddellijk volgt op het tijdvak waarvoor het aan de orde zijnde positieve btw-saldo is aangegeven. Modexel stelt daartegenover dat er als gevolg van de beëindiging van de economische activiteiten van een onderneming sprake kan zijn van een tijdsinterval tussen het tijdvak waarvoor een positief btw-saldo is aangegeven en het tijdvak waarin de aftrek van dat saldo plaatsvindt, wanneer die onderneming haar economische activiteiten heeft hervat.

Hof: Artikel 183, eerste alinea, van richtlijn 2006/112/EG verzet zich niet tegen een nationale regeling volgens welke een belastingplichtige die zijn economische activiteiten beëindigt, een bij die beëindiging aangegeven overschot aan belasting over de toegevoegde waarde niet naar een volgend tijdvak kan overbrengen en dat bedrag slechts kan terugvorderen door binnen twaalf maanden te rekenen vanaf de datum waarop die activiteiten zijn beëindigd om teruggaaf daarvan te verzoeken, waarbij wel als voorwaarde geldt dat het gelijkwaardigheidsbeginsel en het doeltreffendheidsbeginsel in acht worden genomen.

HvJ – ARREST – C-331/23 (Dranken van Eetvelde) – 12 december 2024 – België – ECLI:EU:C:2024:1027 – conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Artikel 50 Handvest EU – Hoofdelijke aansprakelijkheid voor belastingsschulden van een derde – Voorwaarden en omvang van de aansprakelijkheid – Evenredigheidsbeginsel – Ne bis in idem – Administratiefrechtelijk of strafrechtelijk vervolgd feiten die hebben plaatsgevonden in verschillende belastingjaren – Voortgezette inbreuk met eenheid van opzet – Niet dezelfde feiten – Fiscale neutraliteit

In België bestaat een regeling ter bestrijding van de „zwarte markt”. Wanneer de verkoper de werkelijke afnemer van goederen opzettelijk niet op de voor het overige correcte facturen heeft vermeld, opdat de afnemer deze later „zwart” (dat wil zeggen zonder factuur en onbelast) kan doorverkopen, dan voorziet de btw-wetgeving in een aansprakelijkheid van de verkoper voor de btw-schulden van de afnemer uit de latere „zwarte” verkopen. Daarnaast wordt een geldboete van 200 % van het verschuldigde bedrag opgelegd omdat de factuur niet correct is opgesteld.

Dranken Van Eetvelde, een Belgische vennootschap actief in de groothandel en detailhandel in dranken, is onderworpen aan een belastingonderzoek naar btw-gerelateerde inbreuken voor het jaar 2011. Naar aanleiding hiervan is aan de vennootschap een dwangbevel opgelegd, inclusief een naheffing en boetes. Bovendien bleek dat Dranken Van Eetvelde in het verleden betrokken was bij vergelijkbare btw-fraude, waarbij valse facturen werden gebruikt. Hierop volgde een gerechtelijke veroordeling. Tegelijkertijd liep er een strafprocedure voor fiscale valsheid en fraude voor de jaren 2012-2014, wat resulteerde in een boete van 20.000 euro. Dranken Van Eetvelde had een wezenlijke en essentiële bijdrage geleverd aan een fraudesysteem, wat haar professionele klanten had toegelaten om „zwart” te verkopen.

In reactie op het dwangbevel voerde de vennootschap bij de rechtbank aan dat haar aansprakelijkheid voor de btw-fraude in strijd zou zijn met het evenredigheidsbeginsel en het neutraliteitsbeginsel van het btw-recht. Ook betwistte zij de cumulatie van administratieve en strafrechtelijke sancties met een beroep op het ne bis in idem-beginsel, dat dubbele bestraffing voor dezelfde feiten verbiedt.

Hof: Artikel 205 van richtlijn 2006/112/EG, gelezen in het licht van het evenredigheidsbeginsel, verzet zich niet tegen een nationale bepaling die ter waarborging van de inning van de btw voorziet in hoofdelijke onvoorwaardelijke aansprakelijkheid van een andere belastingplichtige dan degene die normaliter tot voldoening van deze belasting zou zijn gehouden, zonder dat de bevoegde rechter evenwel enige beoordelingsbevoegdheid kan uitoefenen naargelang de bijdrage van de verschillende bij belastingfraude betrokken personen, voor zover deze belastingplichtige de mogelijkheid heeft om aan te tonen dat hij alles heeft gedaan wat redelijkerwijs van hem kan worden verlangd om ervoor te zorgen dat de door hem verrichte transacties geen onderdeel uitmaken van die fraude.

Artikel 205 van richtlijn 2006/112, gelezen in het licht van het beginsel van fiscale neutraliteit, verzet zich niet tegen een nationale bepaling die een hoofdelijke verplichting om de btw te betalen oplegt aan een andere belastingplichtige dan degene die normaliter tot voldoening van deze belasting zou zijn gehouden, zonder dat rekening wordt gehouden met het recht van laatstgenoemde op aftrek van de in een eerder stadium verschuldigde of voldane belasting.

Artikel 50 Handvest EU verzet zich niet tegen een nationale regeling die een cumulatie toestaat van strafrechtelijke sancties en administratieve sancties van strafrechtelijke aard die voortvloeien uit verschillende procedures voor feiten van dezelfde aard die echter hebben plaatsgevonden in opeenvolgende belastingjaren en die het voorwerp uitmaken van administratieve vervolgingen van strafrechtelijke aard voor één bepaald belastingjaar en van strafrechtelijke vervolging voor een ander belastingjaar.

NRE 2025, nr. 1 (januari)

HvJ – ARREST – C-527/23 (Weatherford Atlas Gip) – 12 december 2024 – Roemenië – ECLI:EU:C:2024:1024 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Btw-richtlijn – Recht op aftrek van btw – Verwerving van administratieve diensten die binnen eenzelfde vennootschapsgroep zijn verricht – Weigering van recht op aftrek

Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen enerzijds Weatherford Atlas Gip SA en anderzijds de belastingdienst over de weigering door deze dienst van het recht op aftrek van de btw die als voorbelasting is betaald over de verwerving van administratieve diensten die binnen eenzelfde vennootschapsgroep zijn verricht.

Hof: Artikel 168 van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een nationale regeling of praktijk op grond waarvan de belastingdienst bepaalt dat het recht op aftrek van de voorbelasting die een belastingplichtige heeft betaald toen hij diensten verwierf bij andere belastingplichtigen die tot dezelfde vennootschapsgroep behoren, geweigerd wordt omdat deze diensten gelijktijdig aan andere vennootschappen van die groep zijn verleend en deze verwerving niet noodzakelijk of geschikt was, indien is vastgesteld dat die belastingplichtige deze diensten in een later stadium voor zijn eigen belaste handelingen gebruikt.

HvJ – ARREST – C-573/22 (Foreningen) – 19 december 2024 – Denemarken – ECLI:EU:C:2024:1040 – conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Activiteiten van publieke omroeporganisatie die worden gefinancierd uit verplichte omroepbijdrage

Verzoekers hebben verzocht om terugbetaling van de btw over de mediabijdrage die zij hebben betaald voor de jaren 2007-2017. De vraag is o.a. of het rechtmatig is om het Deense radio- en televisieabonnement te belasten met btw. Sinds de invoering van die belasting in Denemarken in 1967 zijn namelijk ook de betaalde bedragen ter voldoening van het radio- en televisieabonnement onderworpen aan de btw. Vanuit het oogpunt van het Unierecht was dit gerechtvaardigd krachtens een afwijking van de algemene btw-regels die vergelijkbaar is met die welke door het Hof is onderzocht in de zaak die heeft geleid tot het arrest GIS. In de onderhavige zaak rijst evenwel de vraag of de conclusies van dat arrest volledig op dat abonnement kunnen worden toegepast, gelet op de wijzigingen waaraan het Deense radio- en televisieabonnement tijdens de levensduur ervan is onderworpen.

Hof: Artikel 2, lid 1, onder c), en artikel 370 van richtlijn 2006/112/EG, gelezen in samenhang met bijlage X, deel A, punt 2, bij deze richtlijn, verzetten zich er niet tegen dat een lidstaat die de activiteiten van de openbare omroep die worden gefinancierd met een wettelijk opgelegde bijdrage die wordt betaald door eenieder die eigenaar is van een toestel waarmee omroepprogramma's kunnen worden ontvangen, op 1 januari 1978 aan btw onderwierp, deze activiteiten kan blijven belasten, ongeacht of die activiteiten onder het begrip „diensten die onder bezwarende titel worden verricht” in de zin van dat artikel 2, lid 1, onder c), vallen.

Artikel 370 van richtlijn 2006/112, gelezen in samenhang met bijlage X, deel A, punt 2, bij deze richtlijn, verzet zich er niet tegen dat een lidstaat die de activiteiten van de openbare omroep die worden gefinancierd met een wettelijk opgelegde bijdrage die wordt betaald door eenieder die eigenaar is van een radio- of televisietoestel, op 1 januari 1978 aan btw onderwierp, deze diensten kan blijven belasten, wanneer de regeling betreffende deze bijdrage na deze datum in die zin is gewijzigd dat de bijdrage wordt geheven op het bezit van elk toestel waarmee radio- en televisie-uitzendingen kunnen worden ontvangen, ook smartphones en computers.

Artikel 370 van richtlijn 2006/112, gelezen in samenhang met bijlage X, deel A, punt 2, bij deze richtlijn, verzet zich er niet tegen dat een lidstaat die de activiteiten van de openbare omroep die worden gefinancierd met een wettelijk opgelegde bijdrage, op 1 januari 1978 aan btw onderwierp, deze diensten

NRE 2025, nr. 1 (januari)

kan blijven belasten, wanneer de regeling betreffende deze bijdrage na deze datum in die zin is gewijzigd dat een klein deel van de inkomsten uit die bijdrage kan worden gebruikt voor de financiering van enerzijds omroepen die – zonder dat zij een overheidsorgaan zijn – een activiteit van openbare omroep verrichten, en anderzijds media- en filmorganisaties die publieke entiteiten zijn of door openbare omroepen zijn opgericht en een bijdrage leveren aan radio- en televisieactiviteiten, maar deze niet zelf verrichten.

HvJ – CONCLUSIE – [C-427/23 \(Határ Diszkont\)](#) – 19 december 2024 – A-G Kokott – Hongarije – [ECLI:EU:C:2024:1047](#) – [conclusie](#)

Richtlijn 2006/112/EG – Teruggaaf van vooraf betaalde btw aan niet in de EU ingezeten kopers – Administratiekosten – Zelfstandige diensten onderworpen aan de btw – Begrippen ‘één enkele samengestelde prestatie’, ‘nevenprestatie bij de hoofdprestatie’ en ‘zelfstandigheid van prestaties’ – Bescherming van gewettigd vertrouwen – Maatstaf van heffing

Een Hongaarse onderneming heeft diverse goederen aan niet in de EU ingezeten kopers verkocht met het oog op de uitvoer ervan naar een plaats buiten de Unie. Deze verkopen vonden plaats in haar winkel in Hongarije, in de nabijheid van de grens met Servië. Deze handelingen waren in beginsel vrijgesteld van de btw als zijnde leveringen van goederen die door een niet-ingezeten afnemer worden verzonden of vervoerd naar een plaats buiten de Unie. Voornoemde onderneming heeft vervolgens aan de niet-ingezeten kopers de bedragen terugbetaald die zij hadden betaald als voorschot op de btw die zonder de betrokken vrijstelling verschuldigd zou zijn geweest. Voor de administratieve afhandeling van deze teruggaaf heeft de onderneming echter kosten ten belope van 15 % van het gerestitueerde bedrag in rekening gebracht. Dit doet de vraag rijzen naar de fiscale behandeling van deze administratiekosten. Vormen activiteiten van administratieve aard een zelfstandige, belastbare prestatie of zijn het nevenprestaties, die het fiscale lot delen van de vrijgestelde hoofdprestatie, te weten de levering van voor uitvoer bestemde goederen? Of zijn ze vrijgesteld op basis van andere bepalingen?

A-G geeft het Hof in overweging: „Artikel 1, lid 2, en artikel 2, lid 1, onder c), van richtlijn 2006/112/EG moeten aldus worden uitgelegd dat de door de verkoper verrichte activiteiten in verband met de administratieve afhandeling van de teruggaaf van de btw die vooraf is betaald door niet in de Unie ingezeten kopers in het kader van handelingen die zijn vrijgesteld van de btw en die betrekking hebben op leveringen van goederen die vervolgens door deze kopers zijn uitgevoerd, geen specifieke dienst vormen die losstaat van deze leveringen. Bijgevolg zijn deze activiteiten niet belastbaar in de zin van deze richtlijn, aangezien zij slechts de implementatie van de vrijstelling behelzen en daaruit niet blijkt dat er een andere specifieke economische activiteit wordt uitgeoefend dan die betreffende de levering van goederen.”

HvJ – CONCLUSIE – [C-794/23 \(Finanzamt Österreich\)](#) – 19 december 2024 – A-G Kokott – Oostenrijk – [ECLI:EU:C:2024:1049](#) – [conclusie](#)

Richtlijn 2006/112/EG – Btw-richtlijn – Dienstverrichting – Facturen waarop een onjuist, te hoog bedrag aan btw is vermeld – Facturen uitgereikt aan niet-belastingplichtigen, die geen recht hebben op aftrek van voorbelasting – Gevaar voor verlies van belastinginkomsten – Bepalen van de facturen waarbij geen gevaar voor verlies van belastinginkomsten bestaat – Schattingsbevoegdheid van de belastingdienst – Criteria voor een adequate schatting

P GmbH is een vennootschap naar Oostenrijks recht, die een binnenspeeltuin exploiteert. In het jaar 2019 heeft P GmbH de vergoeding voor haar diensten (toegangsgelden voor de binnenspeeltuin) onderworpen aan het normale btw-tarief van 20 %, terwijl in werkelijkheid voor deze diensten het verlaagde btw-tarief van 13 % gold. Wanneer een klant de vergoeding betaalde, schreef P GmbH een kassabon uit die was aan te merken als een vereenvoudigde factuur in de zin van de btw-richtlijn.

NRE 2025, nr. 1 (januari)

P GmbH heeft haar btw-aangifte voor 2019 gecorrigeerd om de te veel betaalde btw van de belastingdienst terug te krijgen. De belastingdienst heeft geweigerd de belastingschuld te herzien omdat P GmbH de facturen niet heeft gecorrigeerd en zich door vergoeding van de wettelijk niet verschuldigde belasting ongerechtvaardigd zou verrijken. Tegen dat besluit heeft P GmbH beroep ingesteld.

De federale belastingrechter in eerste aanleg had het Hof via de prejudiciële procedure vragen voorgelegd. Het Hof heeft vastgesteld dat artikel 203 van de btw-richtlijn aldus moet worden uitgelegd dat een belastingplichtige die een dienst heeft verricht en die op zijn factuur een btw-bedrag heeft vermeld dat is berekend op basis van een onjuist tarief, krachtens deze bepaling niet tot voldoening van het ten onrechte gefactureerde gedeelte van de btw gehouden is wanneer het gevaar voor verlies van belastinginkomsten onbestaand is omdat de afnemers van die dienst uitsluitend eindverbruikers zijn die geen recht op aftrek van voorbelasting hebben.

De belastingrechter in eerste aanleg heeft de btw-aanslag 2019 gewijzigd en ging ervan uit dat van de door P GmbH verrichte diensten „(bijna) uitsluitend” gebruik is gemaakt door klanten die als eindverbruiker geen recht hadden op aftrek van voorbelasting. Aangezien echter niet geheel kan worden uitgesloten dat klanten van P GmbH (al dan niet terecht) op grond van de facturen voorbelasting hebben afgetrokken, dient in de visie van de belastingrechter een schatting te worden verricht. Volgens de schatting van de belastingrechter was voor 0,5 % van de totale omzet op grond van de facturatie belasting verschuldigd. Tegen de beslissing van de rechter in eerste aanleg heeft de belastingdienst beroep *in Revision* ingesteld bij de hoogste bestuursrechter (de verwijzende rechter). Aangezien het Hof in de vorige prejudiciële procedure bij de beantwoording uitdrukkelijk is uitgegaan van de premisse dat alle klanten van P GmbH eindverbruikers waren, die geen recht hebben op aftrek van voorbelasting, is het in de visie van de verwijzende rechter niet duidelijk wat moet gelden wanneer zelfs maar een klein deel van de klanten van P GmbH belastingplichtig was. Dat betekent dat een gevaar voor verlies van belastinginkomsten niet (althans niet volledig) kan worden uitgesloten.

A-G geeft het Hof in overweging: Een persoon is geen btw uit hoofde van artikel 203 van de btw-richtlijn verschuldigd voor de onjuiste facturen die hij aan een niet-belastingplichtige heeft uitgereikt, ook al heeft hij verdere onjuiste facturen aan andere, wél belastingplichtigen uitgereikt, waarvoor hij vervolgens uit hoofde van voornoemd artikel wel belasting verschuldigd is. Om welk percentage van de facturen het hierbij gaat, dient eventueel door middel van een schatting te worden bepaald.

Criteria voor een schatting van het percentage facturen dat een gevaar voor verlies van belastinginkomsten zou kunnen opleveren, kunnen daarbij worden afgeleid uit de aard van de prestaties en de typische klantenkring. Ook de vraag wie de fout heeft veroorzaakt en in hoeverre de opsteller van de factuur medewerking heeft verleend bij de opheldering van de situatie, kunnen relevante criteria voor een schatting zijn.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [T-596/24 \(CIT Coin Invest\)](#), verwijzing uit **Oostenrijk** over **btw op gouden munten** ter ere van 300 jaar Liechtenstein

NRE 2025, nr. 1 (januari)

Belastingen, vennootschapsbelasting

HvJ – ARREST – [C-436/23 \(Volvo Group Belgium\)](#) – 12 december 2024 – België – ECLI:EU:C:2024:1023 – geen conclusie – arrest

Artikel 49 VWEU – Vrijheid van vestiging – Vennootschapsbelasting – Nationale wettelijke regeling waarbij een fairness tax wordt opgelegd – Nationale beslissing tot vernietiging van deze wettelijke regeling – Belasting verschuldigd door een dochteronderneming van een niet-ingezeten vennootschap

In 2014 voerde België een zogenaamde Fairness Tax in voor vennootschappen. Die was van toepassing indien in hetzelfde belastbaar jaar dividenden worden uitgekeerd en het fiscale resultaat van de onderneming geheel of gedeeltelijk wordt verminderd met de aftrek voor risicokapitaal en/of met overgedragen fiscale verliezen. Het ging om 5 procent in de vennootschapsbelasting, te vermeerderen met 0,15 procent crisisbijdrage. Na vragen aan het Hof van Justitie (C-68/15) heeft het Grondwettelijk Hof de Fairness tax in 2018 vernietigd maar de gevolgen wel behouden voor de fiscale jaren 2014-2018 om rekening te houden met de “budgettaire en administratieve moeilijkheden”. Het Hof van beroep van Gent stelt nu specifieke vragen over de Fairness Tax, met name inzake het verschil in behandeling tussen enerzijds de filialen van buitenlandse ondernemingen (wel onderworpen aan de tax) en anderzijds de vaste inrichtingen (niet onderworpen). De vraag is of artikel 49 VWEU zich verzet tegen een dergelijke regeling.

Hof: Artikel 49 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat het zich niet verzet tegen een regeling van een lidstaat op grond waarvan een ingezeten dochteronderneming van een niet-ingezeten vennootschap wordt onderworpen aan de heffing van een zogenoemde fairness tax op uitgekeerde dividenden die niet in het uiteindelijk belastbaar resultaat van die dochteronderneming zijn opgenomen omdat daarvoor is gebruikgemaakt van bepaalde belastingvoordelen waarin de nationale belastingwetgeving voorziet, terwijl een niet-ingezeten vennootschap die in die lidstaat een economische activiteit verricht door middel van een vaste inrichting of een filiaal niet aan die belasting is onderworpen.

HvJ – ARREST – [C-601/23 \(Credit Suisse securities\)](#) – 19 december 2024 – Spanje – ECLI:EU:C:2024:1048 – geen conclusie – arrest

Artikel 63 VWEU – Vrij verkeer van kapitaal – Dividendbelasting – Bronbelasting – Teruggaaf van bronbelasting aan ingezeten gerechtigden tot dividenden die aan het einde van het belastingjaar verlies hebben geleden – Geen teruggaaf van bronbelasting aan niet-ingezeten gerechtigden tot dividenden – Verschil in behandeling – Beperking – Vergelijkbaarheid – Rechtvaardiging

Het betreft een geding tussen Credit Suisse Securities (Europe) Ltd en de Diputación Foral de Bizkaia (provinciebestuur van Biskaje, Spanje) over de weigering door laatstgenoemde van het verzoek van Credit Suisse Securities (Europe) om haar een teruggaaf te verlenen van de bronbelasting die was geheven over de dividenden die in de loop van 2017 aan haar waren uitgekeerd.

Spanje, Duitsland en Italië hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 63 VWEU staat in de weg aan een bepaling uit een toepasselijke regeling van een lidstaat volgens welke de door een in een fiscaal autonoom gebied van die lidstaat gevestigde vennootschap uitgekeerde dividenden zijn onderworpen aan een bronbelasting die, wanneer deze dividenden worden ontvangen door een ingezeten vennootschap die is onderworpen aan de vennootschapsbelasting in dat fiscaal autonome gebied, wordt geheven als voorschot op de vennootschapsbelasting en volledig wordt teruggegeven als deze laatste vennootschap het betrokken belastingjaar met een negatief resultaat afsluit, terwijl er niet in een teruggaaf is voorzien als deze dividenden worden ontvangen door een niet-ingezeten vennootschap in dezelfde situatie.

NRE 2025, nr. 1 (januari)

Broeikasgasemissierechten

HvJ – CONCLUSIE – C-414/23 (Metsä Fibre Oy) – 12 december 2024 – A-G Campos Sánchez-Bordona – Finland – ECLI:EU:C:2024:1021 – [conclusie](#)

Verordening (EU) nr. 389/2013 – Inschrijving van een restitutie van rechten in het EU-register – Restitutie krachtens een later door het Hof ongeldig verklaarde bepaling – Onmogelijkheid om reeds ingeleverde emissierechten terug te vorderen

In de periode 2013-2017 heeft Metsä Fibre emissierechten die aan haar waren toegewezen voor haar Äänekoski-installatie ingeleverd voor annulering. In 2022 heeft Het Finse energieagentschap de totale CO2-emissies van de Äänekoski-installatie voor de jaren 2013 tot en met 2017 gecorrigeerd.

De herbeoordeling vond plaats nadat het Agentschap had vastgesteld dat, als gevolg van het arrest Schaefer Kalk, de door de Äänekoski-installatie voor die periode opgegeven jaarlijkse emissies te hoog waren berekend en daarom niet in overeenstemming waren met verordening nr. 601/2012. Als gevolg daarvan heeft het Agentschap de totale emissies naar beneden gecorrigeerd, waardoor de nalevingsrekening voor de Äänekoski-installatie een positief saldo te zien gaf.

Volgens het Agentschap was het echter niet mogelijk om een emissiehoeveelheid die gelijk was aan de te veel door Metsä Fibre ingeleverde emissierechten te restitueren op de rekening van de installatie. De in de betrokken vastgestelde termijnen staan daaraan in de weg.

Metsä Fibre heeft beroep tot nietigverklaring van het besluit van het Agentschap ingesteld. In dat beroep betwist zij dat de correctie van de emissies van de installatie voor de periode 2013-2017 was beperkt tot het saldo in het EU-register dat indicatief is voor de conformiteit van die installatie, zonder dat het Agentschap de met de correctie overeenstemmende hoeveelheid emissierechten heeft gerestitueerd op de rekening van die installatie. Zij verzoekt om nietigverklaring van het besluit van het Agentschap, zodat zij „de ten onrechte ingeleverde emissierechten kan terugvorderen op de rekening van de Äänekoski-installatie en er vrij over kan beschikken”.

A-G geeft het Hof in overweging: In het onderzoek van de door de verwijzende rechter gestelde vragen is niet gebleken van enig element dat afbreuk kan doen aan de geldigheid van de artikelen 40 en 70 van verordening (EU) nr. 389/2013, beschikkingen nr. 280/2004/EG en nr. 406/2009/EG.

De artikelen 40 en 70 van verordening nr. 389/2013 maken de gevolgen van de toepassing van de door het Hof in het arrest van 19 januari 2017, Schaefer Kalk (C-460/15, EU:C:2017:29), ongeldig verklaarde bepalingen niet onherstelbaar.

In een situatie waarin de effectieve restitutie van te veel ingeleverde broeikasgasemissierechten niet mogelijk is, kan de exploitant van de betrokken installatie de in artikel 40, lid 3, derde alinea, van verordening nr. 389/2013 bedoelde rechten of aanspraken uitoefenen, met inbegrip van het recht op schadeloosstelling.”

Civiel

HvJ – ARREST – C-725/23 (Tusnia) – 12 december 2024 – Polen – ECLI:EU:C:2024:1015 – geen conclusie – [arrest](#)

Richtlijn 2011/7/EU – Bestrijding van betalingsachterstand bij handelstransacties – Handelshuurovereenkomst – Begrip ‘verschuldigd bedrag’ – Doorfacturering van huurlasten en met de huur verband houdende kosten

In juli 2019 hebben de partijen in het hoofdgeding (M en R.W.) een overeenkomst voor onbepaalde duur gesloten voor de huur van een bedrijfsruimte gelegen in Polen. R.W. was, volgens deze overeenkomst, gehouden tot betaling aan M van de huur, vergoeding van nutsvoorzieningen als verwarming, gas en elektriciteit, en een maandelijks forfaitaire vergoeding als bijdrage in de lasten, uitgaven en kosten in

NRE 2025, nr. 1 (januari)

verband met het onroerend goed. In september 2019 hebben de partijen een aanvullende overeenkomst gesloten, waarbij zij het voorwerp van de overeenkomst hebben uitgebreid met nog een bedrijfsruimte. In mei 2020 heeft M. de huurovereenkomst met onmiddellijke ingang opgezegd. M. vordert bij de rechter in eerste aanleg (de verwijzende rechter) van R.W. betaling van 26 onbetaald gebleven facturen alsmede betaling van een vast bedrag voor elke factuur die niet tijdig is betaald.

De verwijzende rechter vraagt of het begrip verschuldigd bedrag in de zin van artikel 2, punt 8, van richtlijn 2011/7 ook de bedragen omvat die de schuldenaar krachtens zijn verbintenis uit deze overeenkomst aan de schuldeiser moet vergoeden uit hoofde van de kosten in verband met de uitvoering van die overeenkomst die deze laatste heeft gedragen.

Hof: Artikel 2, punt 8, van richtlijn 2011/7/EU moet aldus worden uitgelegd dat het begrip „verschuldigd bedrag” in deze bepaling naast het bedrag dat de schuldenaar moet betalen voor de kenmerkende prestatie die de schuldeiser in het kader van de tussen hen gesloten overeenkomst voor hem heeft verricht, ook de bedragen omvat die de schuldenaar krachtens zijn verbintenis uit deze overeenkomst aan de schuldeiser moet vergoeden uit hoofde van kosten in verband met de uitvoering van die overeenkomst die deze laatste heeft gedragen.

HvJ – ARREST – [C-157/23 \(Ford Italia\)](#) – 19 december 2024 – [ECLI:EU:C:2024:1045](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 85/374/EEG – Schade door niet werkende airbag – Aansprakelijkheid voor producten met gebreken – Begrip ‘producent’ – Begrip ‘eenieder die zich als producent presenteert’

Bij een auto-ongeluk heeft de airbag van een Ford-auto niet gewerkt en is schade veroorzaakt. De vraag is o.a. of de aansprakelijkheid overeenkomstig richtlijn 85/374 moet worden toegerekend aan de fabrikant van het voertuig in Duitsland (Ford Werke Aktiengesellschaft), dan wel aan de leverancier ervan in Italië (Ford Italia SpA).

Hof: Artikel 3, lid 1, van richtlijn 85/374/EEG moet aldus worden uitgelegd dat de leverancier van een gebrekkig product moet worden beschouwd als „eenieder die zich als producent [van dat product] presenteert” in de zin van die bepaling, wanneer deze leverancier zijn naam, zijn merk of een ander onderscheidingsteken niet fysiek op dat product heeft aangebracht, maar het merk dat de producent op het product heeft aangebracht overeenstemt met, ten eerste, de naam of een onderscheidingsteken van die leverancier en, ten tweede, de naam van de producent.

- E** Liability for defective products: a supplier may be considered to be a producer if his or her name is the same as the trade mark put on the product by the manufacturer ([persbericht](#))
- E** EU-Hof verduidelijkt het begrip ‘producent’ uit de EU-richtlijn productaansprakelijkheid ([ECER](#))

REGELGEVING

Nieuwe richtlijn productaansprakelijkheid in werking ([ECER](#))

NRE 2025, nr. 1 (januari)

Consumenten

HvJ – ARREST – [C-379/23 \(Guldbrev\)](#) – 5 december 2024 – Zweden – ECLI:EU:C:2024:1002 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 2005/29/EG – Bescherming van de consument – Oneerlijke handelspraktijken – Toepassingsgebied richtlijn – Begrip ‚product’ – Gezamenlijk aanbod bestaande uit de taxatie en de aankoop van een goed ”

Guldbrev houdt zich bezig met de taxatie en aankoop van goud van consumenten via het internet. De consumentenombudsman (KO) heeft gevorderd dat bepaalde reclame van Guldbrev wordt verboden en dat zij wordt gelast om bepaalde informatie aan consumenten te verstrekken.

Volgens KO maakt Guldbrev zich schuldig aan "bait and switch"-praktijken, biedt zij onvoldoende transparantie in reclame-uitingen en communiceert zij onrealistische maximumprijzen, waardoor consumenten geen geïnformeerde beslissingen kunnen nemen.

Is richtlijn 2005/29/EG van toepassing op een situatie waarin een handelaar een product (in casu goud) koopt van een consument, waarbij voor deze aankoop vereist is dat de handelaar het product eerst zelf taxeert en aldus de aankoopprijs bepaalt?

Hof: Artikel 2, onder c), d) en i), en artikel 3, lid 1, van richtlijn 2005/29/EG moeten aldus worden uitgelegd dat de dienst bestaande in de taxatie van een goed, die een handelaar ten behoeve van een consument verricht voordat hij dat goed van deze consument aankoopt, waarbij de aankoop afhankelijk wordt gesteld van de aanvaarding van de na de taxatie vastgestelde prijs, samen met die aankoop een „product” in de zin van die bepalingen vormt, zodat de handelingen die rechtstreeks verband houden met de bevordering van de verkoop van dat product aan consumenten, binnen het toepassingsgebied van die richtlijn vallen.

HvJ – ARREST – [C-300/23 \(Kutxabank\)](#) – 12 december 2024 – Spanje – ECLI:EU:C:2024:1026 – [geen conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 93/13/EEG – Oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten – Hypothecaire leningovereenkomst – Rentewijzigingsbeding – Variabele rente – Jaarlijks kostenpercentage (JKP) van hypothecaire leningen – Transparantievereiste – Beoordeling oneerlijke karakter – Doeltreffendheidsbeginsel

N.B. heeft een hypothecaire leningovereenkomst gesloten met (thans) Kutxabank met een looptijd van 35 jaar. Volgens een beding in deze overeenkomst is de rente variabel en moet periodiek een nieuw rentetarief worden vastgesteld op basis van de index (IRPH) van de spaarbanken.

Het litigieuze beding maakt geen melding van het laatste deel van de definitie van de IRPH van de spaarbanken in bijlage VIII bij circulaire 8/1990, waarin wordt verduidelijkt dat deze „gewogen gemiddelde rentetarieven” de JKP’s zijn die door alle spaarbanken voor de betrokken transacties aan de Spaanse centrale bank worden gerapporteerd.

N.B. heeft bij de verwijzende rechter beroep ingesteld, teneinde het oneerlijke karakter van het litigieuze beding te doen vaststellen.

Deze rechter vraagt zich o.a. af of de gemiddelde consument zelf in staat is om de verschillen tussen de begrippen „rente”, „referentie-index” en „JKP”, en bijgevolg de werking van de methode voor de berekening van op basis van het JKP vastgestelde referentie-indices te begrijpen.

Voorts merkt de verwijzende rechter op dat het litigieuze beding een definitie van de IRPH van de spaarbanken bevat die niet het deel omvat dat betrekking heeft op het feit dat deze index op JKP’s is gebaseerd.

Hof: Artikel 4, lid 2, en artikel 5 van richtlijn 93/13/EEG moeten aldus worden uitgelegd dat het uit die bepalingen voortvloeiende transparantievereiste bij het sluiten van een hypothecaire leningovereenkomst is nageleefd met betrekking tot het beding in die overeenkomst volgens hetwelk de rente periodiek wordt aangepast aan de waarde van een officiële index die is vastgesteld in een bestuursrechtelijke regeling die de definitie van die index bevat, op grond van het enkele feit dat deze regeling alsmede de eerdere waarden van de betrokken index zijn bekendgemaakt in het publicatieblad van de betrokken lidstaat, dus zonder dat de kredietgever zelf de consument hoeft te informeren over de definitie van deze index en de evolutie ervan in het verleden, ook al komt deze index wegens de berekeningswijze ervan niet overeen met een vergoedende rente maar met een jaarlijks kostenpercentage (JKP), voor zover deze gegevens door de bekendmaking ervan voldoende toegankelijk zijn voor een gemiddelde consument dankzij de aanwijzingen die de professionele kredietgever daartoe heeft verstrekt. Bij gebreke van dergelijke aanwijzingen staat het aan de professionele kredietgever om rechtstreeks een volledige definitie van deze index te geven en alle relevante informatie te verstrekken, met name betreffende een eventuele waarschuwing van de autoriteit die de betreffende index heeft vastgesteld aangaande de bijzonderheden en gevolgen van deze index die als belangrijk voor de consument kunnen worden beschouwd om de economische gevolgen van het sluiten van de hem aangeboden hypothecaire leningovereenkomst correct te kunnen beoordelen. In ieder geval staat het aan de professionele kredietgever om de consument alle informatie te geven die moet worden verstrekt krachtens de nationale regelgeving die van toepassing is op het tijdstip van sluiting van de overeenkomst.

Artikel 3, lid 1, van richtlijn 93/13 moet aldus worden uitgelegd dat het voor de beoordeling van het eventueel oneerlijke karakter van een beding in een hypothecaire leningovereenkomst met variabele rente, volgens hetwelk de rente periodiek wordt aangepast aan de waarde van een officiële index, relevant is dat dit beding eenvoudigweg rechtstreeks naar die index verwijst, terwijl uit de aanwijzingen in de bestuursrechtelijke regeling waarbij die index is vastgesteld blijkt dat – wegens de bijzonderheden die voortvloeien uit de berekeningswijze van die index – een negatieve spread moet worden toegepast om het jaarlijks kostenpercentage (JKP) van de betrokken transactie in overeenstemming te brengen met het op de markt gangbare JKP, voor zover de professionele kredietgever de consument niet in kennis heeft gesteld van die aanwijzingen en deze onvoldoende toegankelijk waren voor een gemiddelde consument.

Artikel 3, lid 1, van richtlijn 93/13 moet aldus worden uitgelegd dat wanneer in een beding betreffende de periodieke aanpassing van de rente van een hypothecaire leningovereenkomst gebruik wordt gemaakt van een referentie-index die is vastgesteld op basis van de jaarlijkse kostenpercentages (JKP's) die van toepassing zijn op de overeenkomsten die in aanmerking zijn genomen voor de berekening van de opeenvolgende waarden van die index, het feit dat die JKP's elementen bevatten die voortvloeien uit bedingen waarvan het oneerlijke karakter later wordt vastgesteld, niet betekent dat het beding betreffende de aanpassing van de rente van de betrokken overeenkomst als oneerlijk en dus als niet-tegenwerpbaar aan de consument moet worden beschouwd.

Artikel 3, lid 1, van richtlijn 93/13 moet aldus worden uitgelegd dat de professionele kredietgever niet kan worden vermoed te goeder trouw te hebben gehandeld wanneer in een beding betreffende de periodieke aanpassing van de rente van een hypothecaire leningovereenkomst gebruik wordt gemaakt van een referentie-index, op grond van het enkele feit dat het gaat om een officiële index die is opgesteld door een administratieve instantie en die door overheidsdiensten wordt gebruikt. De beoordeling van het eventueel oneerlijke karakter van een dergelijk beding moet worden verricht aan de hand van de specifieke omstandigheden van het concrete geval, waarbij met name rekening moet worden gehouden met de niet-inachtneming van het transparantievereiste en waarbij de in dit beding vastgelegde wijze van berekening van de normale rente en het daadwerkelijke rentebedrag dat daaruit voortvloeit dienen te worden vergeleken met de berekeningswijzen die in de regel worden gebruikt en, in het bijzonder, met de rentetarieven die ten tijde van de sluiting van de leningovereenkomst op de markt werden gehanteerd voor leningen voor een bedrag en een looptijd overeenkomende met die van die overeenkomst.

Artikel 3, lid 1, van richtlijn 93/13 moet aldus worden uitgelegd dat het voor de beoordeling van het eventueel oneerlijke karakter van een beding in een hypothecaire leningovereenkomst met variabele rente, volgens hetwelk de rente periodiek wordt aangepast aan de waarde van een bepaalde referentie-

NRE 2025, nr. 1 (januari)

index, relevant is om de in dit beding vastgelegde wijze van berekening van de normale rente en het daadwerkelijke rentebedrag dat daaruit voortvloeit te vergelijken met de berekeningswijzen die in de regel worden gebruikt en, in het bijzonder, met de rentetarieven die ten tijde van de sluiting van de betrokken leningovereenkomst op de markt werden gehanteerd voor leningen voor een bedrag en een looptijd overeenkomende met die van die overeenkomst. Andere aspecten van de berekeningswijze van de in de overeenkomst vastgestelde rente of van de referentie-index kunnen relevant zijn indien zij een onevenwicht ten nadele van de consument kunnen teweegbrengen.

Artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13 moeten aldus worden uitgelegd dat ingeval een hypothecaire leningovereenkomst met variabele rente in beginsel niet kan voortbestaan zonder het beding volgens hetwelk de rente periodiek wordt aangepast aan de waarde van een bepaalde referentie-index en waarvan is vastgesteld dat het oneerlijk is, maar de nietigverklaring van de overeenkomst in haar geheel de consument zou blootstellen aan uiterst nadelige consequenties, zij er niet aan in de weg staan dat de nationale rechter dat beding vervangt door een nationale bepaling van aanvullend recht, mits deze bepaling van aanvullend recht dezelfde draagwijdte heeft als het beding waarvan de vervanging wordt beoogd. Deze rechter kan dat beding evenwel niet herzien door daaraan een element toe te voegen dat het onevenwicht ten nadele van de consument kan wegnemen.

Artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13 moeten aldus worden uitgelegd dat ingeval een hypothecaire leningovereenkomst niet kan voortbestaan zonder een beding waarvan is vastgesteld dat het oneerlijk is, zij zich verzetten tegen de toepassing van een bepaling van nationaal recht op grond waarvan de professionele kredietgever recht heeft op terugbetaling van het volledige geleende bedrag, vermeerderd met de wettelijke rente vanaf de datum waarop dat bedrag aan de consument ter beschikking is gesteld.

HvJ – CONCLUSIE – C-324/23 (Myszak) – 12 december 2024 – A-G Medina – Polen – ECLI:EU:C:2024:1031 – [conclusie](#)

Richtlijn 93/13/EEG – Richtlijn 2014/59/EU – Artikel 47 Handvest EU – Oneerlijke bedingen – Hypothecaire kredietovereenkomst – Vreemde valuta – Verzoek van de consument tot nietigverklaring van de overeenkomst – Voorlopige maatregelen – Richtlijn herstel en afwikkeling van banken (BRRD) – Bank in afwikkeling – Geen enkele schuldeiser slechter af-beginsel — Effectieve rechterlijke bescherming

Verzoekers, die consument zijn, hebben met de verwerende bank een overeenkomst inzake een aan de Zwitserse frank (CHF) gekoppeld hypothecair krediet gesloten, waarvan zij nog niet alle overeengekomen termijnen hebben afgelost. Zij hebben bij de verwijzende rechter beroep tot nietigverklaring van deze overeenkomst ingesteld, op grond dat deze oneerlijke bedingen bevatte. Terwijl die procedure liep, werd Getin Noble Bank in afwikkeling geplaatst.

Daarop hebben verzoekers een verzoek om voorlopige maatregelen ingediend, strekkende tot opschorting van hun verplichtingen voor de duur van de procedure ten gronde. Deze maatregelen worden door het nationale recht aangemerkt als bewarende maatregelen, waarmee verzoekers vorderen dat hun verplichting tot betaling van de maandelijkse aflossingen van het krediet tijdens deze procedure wordt opgeschort voor de duur van het hoofdgeding.

Met zijn vraag wenst de verwijzende rechter in wezen te vernemen of de bescherming die consumenten aan richtlijn 93/13 ontnemen, kan worden beperkt wanneer de betrokken bank het voorwerp is van een afwikkelingsprocedure die onder richtlijn 2014/59 valt. In de onderhavige zaak wordt het Hof dan ook verzocht om een evenwicht te zoeken tussen de gevolgen van deze twee richtlijnen.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG, alsmede artikel 34, lid 1, onder b) en g), van richtlijn 2014/59/EU gelezen in het licht van het doeltreffendheidsbeginsel en het recht op effectieve rechterlijke bescherming dat is verankerd in artikel 47 Handvest EU staan in de weg aan een nationale regeling of praktijk op grond waarvan geen voorlopige maatregelen kunnen worden toegekend tot opschorting, voor de duur van de gerechtelijke

NRE 2025, nr. 1 (januari)

procedure, van de contractuele verplichting van een consument tot aflossing van maandelijkse krediettermijnen die het bedrag van het door de consument geleende kapitaalbedrag overschrijden, om de enkele reden dat de verwerende bank aan een afwikkelingsprocedure is onderworpen, voor zover de voorlopige maatregelen betrekking hebben op de maandelijkse betalingen van de rente over het krediet, en op voorwaarde dat het krediet na de vaststelling van het afwikkelingsbesluit bij het resterende deel van de entiteit is achtergebleven.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-667/24 (AMCO), verwijzing uit **Italië** over de vraag of **richtlijn 93/13** en **artikel 47 Handvest** in de weg staan aan een nationale regeling die de executierechter belet om **ambtshalve** of op verzoek van de schuldenaar een in gezag van gewijsde gegane **gerechtelijke executoriale titel** inhoudelijk te toetsen en vast te stellen dat deze **oneerlijk** is.
- C-752/24 (Jangielak), verwijzing uit Polen over **oneerlijk beding, stuiten van verjaring en toegang tot de rechter**
- C-753/24 (Rzepakz), verwijzing uit **Polen** over de vereisten die in het nationaal recht gelden voor het kunnen toewijzen van een **verjaarde vordering**, en of deze vereisten strijd opleveren met de beginselen uit **richtlijn 93/13**.
- C-747/24 (Drocha), verwijzing uit **Polen** over het ingangsmoment van een **verjaringstermijn** van een vordering tot terugbetaling van prestaties die onverschuldigd zijn verricht uit hoofde van een overeenkomst die vanwege **oneerlijke bedingen nietig** is geworden, in het licht van **richtlijn 93/13**
- C-746/24 (Gryczara), verwijzing uit **Polen** over de vraag of de toepassing van het **aansprakelijkheidsbeginsel voor proceskosten** in strijd is met de doelstellingen van **richtlijn 93/13 (oneerlijke bedingen)**
- C-744/24 (Bank Polska Kasa Opieki), verwijzing uit **Polen** over de vraag of de praktijk van **consumentenkredietverstrekkers** waarbij zij **rente** berekenen over de som van het bedrag dat daadwerkelijk aan de consument is uitgekeerd, en over de **niet rentekosten van het krediet** dat niet aan de kredietnemer wordt uitgekeerd, maar wel wordt opgeteld bij het bedrag dat de consument moet terugbetalen, verenigbaar is met **richtlijn 2008/48**.
- C-699/24 (Kołama), verwijzing uit **Polen** over of de artikelen 6 en 7 van **richtlijn 93/13** en de beginselen van doeltreffendheid, gelijkwaardigheid en evenredigheid niet moeten worden uitgelegd dat, in geval van een situatie waarin een door een verkoper met een consument **gesloten kredietovereenkomst** in haar geheel **nietig** wordt verklaard op grond dat deze **oneerlijke bedingen** bevat, de **verkoper jegens de consument** een **vordering** kan instellen tot terugbetaling van de contractuele hoofdsom en verdragingsrente, zelfs voordat in de door de consument ingestelde rechtszaak een definitieve beslissing is genomen waarbij de overeenkomst nietig is verklaard.
- C-767/24 (Kuszycka), verwijzing uit Polen over of in de context van een vanwege **oneerlijke bedingen nietig verklaarde kredietovereenkomst, richtlijn 93/13** in de weg staat aan de uitleg van nationaal recht waarbij het opwerpen van een exceptie van verrekening geacht wordt als het afstand nemen van de vordering tot verjaring (van een schuldvordering van de tegenpartij).

NOOT – bij HvJ 17 oktober 2024, C-409/23 (Arvato)

CJEU on Buy Now Pay Later (C-409/23): not consumer credit unless it is (ECLB)

NRE 2025, nr. 1 (januari)

NOOT – bij HvJ 14 november 2024, [C-646/22 \(Compass Banca\)](#)

Who is the average consumer? CJEU in Compass Banca (C-646/22) ([ECLB](#))

NOOT – bij HvJ 26 september 2024, [C-330/23 \(Aldi Süd\)](#)

Price reductions to be determined on the basis of the 'prior price' (C-330/23 Aldi Süd) ([ECLB](#))

OVERIG

European 'consumer' notion: Continued broad application in 2024 ([ECLB](#))

COVID-19

OVERIG

The Luxembourg Court's post-COVID jurisprudence on procedural rights – a new layer of obligations for Finland during future crises? ([EJILtalk](#))

WIKI

- [Coronavirus – Europees recht](#)

EHRM factsheets

- [COVID-19 health crisis](#)

Cybercrime

OVERIG

New report on search and seizure of stored computer data in 74 countries: a critical step in combatting cybercrime and obtaining electronic evidence ([COE](#))

NRE 2025, nr. 1 (januari)

Detentie, politiebehandeling en politieonderzoek

EHRM – ARREST – Adamčo t. Slowakije (no. 2) – 12 december 2024 – 55792/20 – ECLI:CE:ECHR:2024:1212JUD005579220 – persbericht – arrest

Artikel 3 EVRM – Artikel 8 EVRM – Detentieomstandigheden – Visitaties – Inspecteren van documenten voor en na bespreking advocaat – Schending

Klager zit een straf uit voor geweldsmisdrijven onder een maximaal beveiligd regime. Hij heeft gebruik gemaakt van de bijzondere rechtsmiddelen om te klagen over de detentieomstandigheden, in het bijzonder het systematisch fouilleren (grondige visitaties) en inzage in zijn documenten bij het raadplegen van zijn advocaten in de gevangenis

Het Hof wijst het argument van de regering dat klager, naast het aanwenden van de bijzondere rechtsmiddelen, ook een vordering had moeten instellen tot bescherming van de persoonlijke integriteit, af. Het Hof oordeelt daarom dat de klacht ontvankelijk is. Het Hof oordeelt vervolgens unaniem dat er sprake was van een schending van artikel 3 EVRM omdat hij onderworpen is geweest aan meer dan 1.000 grondige visitaties zonder overtuigende veiligheidsbezwaren. De visitaties werden voorgeschreven door de wet voor bepaalde categorieën gedetineerden, zonder dat er een individuele beoordeling aan vooraf ging. De autoriteiten hebben dus geen rekening gehouden met het gedrag van klager in de gevangenis, het feit dat nooit illegale spullen bij hem zijn aangetroffen en de omstandigheid dat er al veel andere veiligheidsmaatregelen waren getroffen.

Het inspecteren van de documenten voorafgaand aan en volgend op de besprekingen met de advocaat leveren een schending op van artikel 8 EVRM, omdat er geen redelijk vermoeden was dat die documenten onwettige informatie bevatten en omdat de mogelijkheid van communicatie met de advocaat op deze wijze oneigenlijk werd gebruikt, met name nu de gesprekken plaatsvonden in een met camera's beveiligde ruimte en klager van zijn advocaat werd gescheiden door tralies, waardoor niet valt in te zien dat er verboden communicatie kon plaatsvinden.

EHRM – ARREST – Ribár t. Slowakije – 12 december 2024 – 56545/21 – ECLI:CE:ECHR:2024:1212JUD005654521 – persbericht – arrest

Artikel 3 EVRM – Detentieomstandigheden – Geen schending

Klager is een advocaat die wordt verdacht van deelname aan een criminele organisatie. Hij heeft anderhalf jaar in voorarrest heeft gezeten om te voorkomen dat hij de rechtsgang zou verstoren. Hij heeft geen gebruik gemaakt van de beroepsmogelijkheden waarin de bijzondere wetgeving voorziet. Gecombineerd met de mogelijkheid een vordering tot schadevergoeding in te dienen, waren deze rechtsmiddelen effectief en zijn die klachten niet ontvankelijk vanwege niet uitputting nationale rechtsmiddelen. De klacht die voortvloeit uit het feit dat hij 23 uur per dag in een cel was opgesloten met beperkte activiteiten om hem bezig te houden is volgens het Hof wel ontvankelijk.

Het Hof oordeelt vervolgens unaniem dat er geen sprake is van schending van artikel 3 EVRM, omdat de opsluiting van klager in zijn cel, gezien in het licht van zijn detentieomstandigheden als geheel, en de duur van zijn detentie, niet is aan te merken als een slechte behandeling in de zin van artikel 3 EVRM.

NRE 2025, nr. 1 (januari)

EHRM – ARREST – Beley t. Oekraïne – 19 december 2024 – 2705/20 – ECLI:CE:ECHR:2024:1219JUD000270520 – persbericht – arrest

Artikel 3 EVRM – Onderzoek naar mishandeling tijdens detentie door ambtenaren – Verplichting voor de staat – Schending

In 2008 was klager het slachtoffer van mishandeling, die gelijkstaat aan foltering, tijdens een niet-geregistreerde detentie. Er is geen effectief onderzoek ingesteld, wat in 2019 door het Hof is erkend als een schending van artikel 3 EVRM. Klager heeft in 2019 om een onderzoek gevraagd, waarna pas in 2021 een verhoor plaatsvond. Dit verhoor is door drie politieagenten afgenomen die mogelijk betrokken waren bij de mishandeling. Het verzoek om een forensisch medisch onderzoek is afgewezen. In 2022 klaagde klager over de trage voortgang van het onderzoek. In 2024 heeft de opsporingsinstantie de rechtbank verzocht het onderzoek te beëindigen, wat werd afgewezen. De Oekraïense autoriteiten hebben aangegeven dat het onderzoek door de Russische bezetting is bemoeilijkt. Daardoor kunnen relevante documenten niet worden geraadpleegd en kunnen vermeende daders en andere betrokkenen niet worden gelokaliseerd.

Het Hof geeft aan dat er geen twijfel is over de onafhankelijkheid van het strafrechtelijke onderzoek en benadrukt dat het belangrijk is dat het onderzoek toegankelijk is voor slachtoffers. Verder constateert het Hof dat het strafrechtelijk onderzoek is ingesteld naar het delict machtsmisbruik met geweld, terwijl het Hof eerder tot de conclusie kwam dat de mishandeling neerkwam op foltering, wat twee verschillende misdrijven zijn in het wetboek van strafrecht. Voor het misdrijf van foltering is ook geen verjaringstermijn vastgesteld, terwijl die er wel is voor het delict van machtsmisbruik met geweld. Tenslotte heeft het Openbaar Ministerie in de regio Donetsk al in 2022 erkend dat het strafrechtelijk onderzoek in de zaak langdurig en ondoeltreffend was. Ook constateert het Hof dat klager onvoldoende over het onderzoek en het verloop daarvan is geïnformeerd en dat klager ook onvoldoende aan het onderzoek heeft kunnen deelnemen. Het Hof concludeert dan ook dat niet is aangetoond dat de autoriteiten zorgvuldig hebben gehandeld om een doeltreffend onderzoek naar de beweringen van klager over mishandeling te waarborgen. Er is dan ook sprake van een schending van artikel 3 EVRM.

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – Uçar t. Turkije – 26 november 2024 – 32565/23 – ECLI:CE:ECHR:2024:1126DEC003256523 – persbericht 12.12.24 – beslissing

Artikel 3 EVRM – Artikel 5 EVRM – Staatsgreep Turkije 2016

De commandant van een van de tanks die is ingezet bij de poging tot een militaire staatsgreep in Turkije in 2016 is veroordeeld voor poging tot omverwerping van de grondwettelijke orde en het veroorzaken van schade. De klachten van klager worden niet-ontvankelijk verklaard, ofwel omdat ze kennelijk ongegrond zijn of omdat hij niet alle op nationaal niveau beschikbare rechtsmiddelen heeft aangewend.

EHRM factsheets en guides

- [Hunger strikes in detention](#)
- [Migrants in detention](#)
- [Prisoners' right to vote](#)
- [Prisoners' health-related rights](#)
- [Detention and mental health](#)
- [Detention conditions and treatment of prisoners](#)
- [Use of force in the policing of demonstrations](#)
- [Guide on the case-law of the ECHR on Prisoners' rights](#)

NRE 2025, nr. 1 (januari)

Diensten, elektronische communicatiediensten

HvJ – ARREST – [C-295/23 \(Halmer Rechtsanwalts-gesellschaft\)](#) – 19 december 2024 – Grote Kamer – Duitsland – [ECLI:EU:C:2024:1037](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Artikel 49 VWEU – Artikel 63 VWEU – Richtlijn 2006/123/EG – Vrijheid van vestiging – Vrij verkeer van kapitaal – Diensten op de interne markt – Aandeelhouderschap van een onderneming – Deelneming van een zuiver financiële investeerder in het kapitaal van een advocatenvennootschap – Schraping van die advocatenvennootschap van het tableau wegens die deelneming– Noodzakelijkheid – Evenredigheid

Samenvatting onder: [Advocaten](#)

Digitalisering, social media en AI

NOOT – bij HvJ 17 oktober 2024, [C-302/23 \(Marek Jarocki\)](#)

Elektronische-handtekening HvJ EU over elektronische handtekening ([IT&recht](#))

REGELGEVING

Vaststelling autoriteiten voor de bescherming van de grondrechten onder de EU AI-verordening, Kamerstuk 22112, nr. 3979

EDPB

Opinion 28/2024 on certain data protection aspects related to the processing of personal data in the context of AI models ([EDPB](#))

OVERIG

- Artikel: De impact van de Verordening Artificiële Intelligentie op financiële ondernemingen (een update) ([bijzonder strafrecht](#))
- The EU AI Act's Impact on Security Law ([Verfassungsblog](#))
- Regulating AI at Europe's Borders ([Verfassungsblog](#))
- EU's AI Act and Migration Control. Shortcomings in Safeguarding Fundamental Rights ([Verfassungsblog](#))
- AI Act and the Prohibition of Real-Time Biometric Identification ([verfassungsblog](#))
- A Right to Anonymity in the Digital Age ([Verfassungsblog](#))
- Regulating artificial intelligence by design
- The study of Kostina Prifti analyses the role of regulation by design in the context of Artificial Intelligence (AI) and European Union (EU) governance. ([NJB](#))
- New report on search and seizure of stored computer data in 74 countries: a critical step in combatting cybercrime and obtaining electronic evidence ([COE](#))
- Nog meer digitale gevaren – rapport AIVD c.s. over AI ([Ellen Timmer](#))
- AI-toezichthouders in Nederland | AI Act ([Ellen Timmer](#))

NRE 2025, nr. 1 (januari)

- Unlocking the Democratic Power of Digital Citizenship: The European Year of Digital Citizenship Education 2025 ([COE](#))
- Regulating artificial intelligence by design ([NJB](#)) – *The study of Kostina Prifti analyses the role of regulation by design in the context of Artificial Intelligence (AI) and European Union (EU) governance.*
- EDPB-advies over verantwoorde AI-modellen en privacyregels ([AP](#))
- Transparency and Secrecy ([NJB](#)) - *The use of AI in public sector decision-making raises complex legal and ethical challenges, particularly regarding transparency and secrecy. The dissertation of Ida Varošanec explores these challenges, focusing on the interplay between transparency requirements and intellectual property (IP) protection for AI systems in the European Union (EU).*
- Digitale dienstenverordening (DSA): Commissie leidt formele procedure in tegen TikTok over verkiezingsrisico's ([ECER](#)) - *Op 17 december 2024 heeft de Europese Commissie een formele procedure tegen TikTok ingeleid wegens een vermoedelijke inbreuk op de Digitaledienstenverordening (DSA) in verband met de verplichting van TikTok om systeemrisico's in verband met verkiezingsintegriteit naar behoren te beoordelen en te beperken, met name in de context van de recente Roemeense presidentsverkiezingen van 24 november.*

Discriminatie en gelijke behandeling

OVERIG

- Report and insights on Conference “Ethnic Data Registration in the EU” November 2024 ([Commissie Meijers](#))

EHRM - facstsheets en guides

- [Guide on Article 14 ECHR and on article 1 of Protocol No. 12 to the Convention - prohibition of discrimination](#)

Douane, tariefindeling, handel en antidumping

HvJ – ARREST – C-506/23(Network One distribution) – 5 december 2024 – Roemenië – ECLI:EU:C:2024:1003 – geen conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 952/2013 (Douanewetboek Unie) – Douaneschuld – Invordering antidumpingrechten op invoer uit China – Verdragingsrente – Nationale regeling die voorziet in de oplegging van een boete wegens achterstallige betaling, vermeerderd met verdragingsrente

Network One heeft fietsen en onderdelen geïmporteerd in Roemenië, waarbij Thailand als oorsprongland werd opgegeven. Na controle bleek het werkelijke land van oorsprong China te zijn. Een antidumpingrecht is opgelegd aan Network One en ook verdragingsrente en boetes wegens achterstallige betaling op grond van nationale wetgeving. Volgens Network One zijn deze bijkomende sancties in strijd met artikel 114 van Verordening (EU) nr. 952/2013 omdat deze bepaling al voorziet in een vorm van boete voor laattijdige betaling.

NRE 2025, nr. 1 (januari)

De vraag is o.a. of artikel 114 van het Uniedouanewetboek (Verordening nr. 952/2013) toe staat dat nationale douaneautoriteiten bovenop de in dit artikel voorziene sancties ook bijkomende boetes wegens achterstallige betaling opleggen op basis van nationale wetgeving?

Hof: Artikel 114 van verordening (EU) nr. 952/2013 verzet zich niet tegen een nationale bestuurspraktijk volgens welke bovenop de in dat artikel bedoelde vertragingsrente een in de nationale wettelijke regeling vastgestelde boete wegens achterstallige betaling kan worden opgelegd.

HvJ – ARREST – C-388/23 (Golden Omega) – 12 december 2024 – Nederland – Rechtbank Noord-Holland – ECLI:EU:C:2024:1022 – geen conclusie – arrest

Verordening (EEG) nr. 2658/87 – Uitvoeringsverordening (EU) 2019/1661 – Tariefindeling visolie in de vorm van ethylesters – Verestering van vetzuren met ethanol

Het geschil gaat over de tariefindeling in de GN van een visolie in de vorm van ethylesters met de handelsbenaming Fish Oil EE 1050. Volgens de belastingdienst moet het betrokken product worden ingedeeld onder GN-postonderverdeling 2106 90 92. Het douanerecht voor producten die onder die postonderverdeling zijn ingedeeld bedraagt 12,8 %.

Volgens Golden Omega moet het betrokken product – net als visolie in de vorm van triglyceriden – worden ingedeeld onder post 1516 10 90, waarvoor een douanerecht van 10,9 % geldt.

Hof: Post 1516 van de gecombineerde nomenclatuur die is opgenomen in bijlage I bij verordening (EEG) nr. 2658/87 moet aldus worden uitgelegd dat een visolie in de vorm van ethylesters die wordt verkregen door verestering van vetzuren met ethanol, niet onder deze post valt.

HvJ – ARREST – C-781/23 (Malmö Motorrenovering) – 12 december 2024 – Zweden – ECLI:EU:C:2024:1014 – geen conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 952/2013 – Douanewetboek van de Unie – Regeling tijdelijke invoer – Invoer van een raceauto – Ontoereikende termijn om het doel van het toegestane gebruik te bereiken – Douaneschuld ontstaan door de niet-naleving van de termijn – Voorwaarden voor de verlenging van deze termijn – Invoer van een raceauto

Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen Malmö Motorrenovering AB, een naamloze vennootschap naar Zweeds recht, en de douaneautoriteit over een douaneschuld die is ontstaan door niet-naleving van de termijn waarbinnen een onder de regeling tijdelijke invoer ingevoerde raceauto moet worden wederuitgevoerd. België heeft schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 251 van verordening (EU) nr. 952/2013, moet aldus worden uitgelegd dat een verlenging van de op grond van lid 1 van dit artikel vastgelegde termijn waarbinnen een goed onder de regeling tijdelijke invoer kan blijven, niet vereist dat er sprake is van „uitzonderlijke omstandigheden” in de zin van lid 3 van dit artikel, wanneer deze verlenging niet tot gevolg heeft dat de totale verblijfsduur van dit goed onder deze regeling langer is dan de in lid 2 van dat artikel vastgestelde maximale termijn van 24 maanden.

NRE 2025, nr. 1 (januari)

HvJ – ARREST – Gevoegde zaken C-717/22 et C-372/23 (SISTEM LUX) – 19 december 2024 – Bulgarije – ECLI:EU:C:2024:1041 – conclusie – arrest

Verordening nr. 952/2013 (Douanewetboek Unie) – Artikel 17 Handvest EU – Kaderbesluit 2005/212/JBZ – Confiscatie van goederen na overtreding van douanewetgeving – Geldboete

Twee Bulgaarse rechterlijke instanties stellen vragen over de uitlegging van de regeling inzake overtredingen en sancties zoals die is vastgesteld in verordening (EU) nr. 952/2013.

Is opzet een dwingend bestanddeel van een overtreding die erin bestaat dat de in artikel 15 van het douanewetboek bedoelde inlichtingen niet aan de douaneautoriteiten zijn verstrekt. Verzet het Unierecht zich verzet tegen een nationale regeling die voorziet in de confiscatie van goederen als sanctie voor de niet-nakoming van de douaneverplichtingen?

België, Bulgarije, Italië, Spanje en Letland hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 15 en artikel 42, lid 1, van verordening (EU) nr. 952/2013 verzetten zich niet tegen een nationale regeling op grond waarvan kan worden vastgesteld dat de douanewetgeving is overtreden door louter een onachtzaamheid die erin bestaat dat de voorgeschreven wijze van aangifte van vervoerde goederen niet in acht is genomen. Die bepalingen verzetten zich er daarentegen wel tegen dat in dergelijke omstandigheden aan de overtreder een bestuurlijke sanctie wordt opgelegd die minstens gelijk is aan de douanewaarde van de goederen die het voorwerp van die overtreding zijn.

Artikel 42, leden 1 en 2, van verordening nr. 952/2013 juncto artikel 17, lid 1, Handvest EU verzet zich niet tegen een nationale regeling die voor een overtreding van de douanewetgeving niet alleen voorziet in een geldboete, maar ook in de confiscatie van de goederen die het voorwerp van die overtreding zijn, wanneer die goederen toebehoren aan een persoon aan wie die overtreding kan worden toegerekend, op voorwaarde dat het stelsel van de op die overtreding toepasselijke sancties in zijn geheel in overeenstemming is met het proportionaliteitsvereiste.

Artikel 2, lid 1, van kaderbesluit 2005/212/JBZ, alsmede van de daarbij gebruikte hulpmiddelen en de door middel daarvan verkregen voorwerpen is niet van toepassing op een confiscatiemaatregel die is vastgesteld naar aanleiding van een overtreding van de douanewetgeving, wanneer die overtreding geen strafbaar feit is dat kan worden bestraft met een vrijheidsstraf van meer dan één jaar, maar een bestuursrechtelijke overtreding.

HvJ – ARREST – C-591/23 (ZCC Europe) – 19 december 2024 – Duitsland – ECLI:EU:C:2024:1053 – geen conclusie – arrest

Uitvoeringsverordening (EU) 2021/910 – Tariefindeling hardmetalen staafjes vervaardigd van cermets

Dit geding gaat over de tariefindeling van hardmetalen staafjes vervaardigd van cermets. Het verzoek om een prejudiciële beslissing betreft de geldigheid van uitvoeringsverordening (EU) 2021/910.

Hof: Bij onderzoek van de gestelde vraag is niet gebleken van feiten of omstandigheden die de geldigheid van uitvoeringsverordening (EU) 2021/910 kunnen aantasten.

NRE 2025, nr. 1 (januari)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Hof Den Bosch – 18 december 2024 – ECLI:NL:GHSHE:2024:4071

Richtlijn 2008/118/EG – Accijnsschorsingsregeling – Goederen (deels) niet aangekomen op plaats van bestemming – Onregelmatigheid

Belanghebbende heeft in 2019 onder schorsing van accijns en in twee afzonderlijke zendingen goederen, te weten ethylalcohol, per schip verzonden vanuit Gent (België) naar Vopak in Rotterdam (Nederland) onder geleide van een elektronisch Administratief Document. Bij het uitladen van de goederen in Rotterdam is een tekort (onregelmatigheid) geconstateerd.

In geschil is het antwoord op de vraag of belanghebbende in Nederland accijns verschuldigd is geworden ter zake van het gebleken tekort aan ethylalcohol (de onregelmatigheid) in verband met het vervoer vanuit België naar Nederland, dan wel of belanghebbende in België accijns verschuldigd is geworden. Meer in het bijzonder vormt de constatering van het tekort de onregelmatigheid in de zin van de accijnsrichtlijn, zodat Nederland (lidstaat van aankomst) heffingsbevoegd is, of vormt de onbekend gebleven eerdere gebeurtenis de onregelmatigheid, zodat België (lidstaat van verzending) heffingsbevoegd is

Dient artikel 10, lid 2, van Richtlijn 2008/118/EG aldus te worden uitgelegd dat aan de voorwaarden van die bepaling is voldaan in het geval de onder de accijnsschorsingsregeling overgebrachte goederen niet of niet geheel op de plaats van bestemming zijn aangekomen en dat tekort niet eerder is geconstateerd dan bij het uitladen van het transportmiddel, zodat deze constatering van een dergelijk tekort de onregelmatigheid vormt en de lidstaat van aankomst derhalve heffingsbevoegd is? Of dient de onbekend gebleven eerdere gebeurtenis welke heeft geleid tot het tekort te worden aangemerkt als de onregelmatigheid als bedoeld in artikel 10, lid 4, van de Richtlijn 2008/118/EG, zodat de lidstaat van verzending heffingsbevoegd is?

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- T-589/24 (A-GmbH), verwijzing uit **Duitsland** over de vraag of de **gedeeltelijke vrijstelling van invoerrechten** na toepassing van de regeling **passieve verdeling** is uitgesloten wanneer de douaneaangifte voor de goederen is aanvaard door een douanekantoor dat niet in de vergunning voor passieve verdeling wordt genoemd als **kantoor voor de plaatsing onder de douaneregeling**.

EHRM – algemeen

NOOT – EHRM 4 juli 2024, Y.T. t. Bulgarije

Ban on legal gender recognition: the missed opportunity of the Y.T. v Bulgaria revision (Strasbourg observers)

Y.T. v. Bulgaria is among the rare cases where the ECtHR has adjudicated on the revision of a judgment under Rule 80 of the Rules of the Court

NRE 2025, nr. 1 (januari)

Eigendomsrecht

EHRM – ARREST – Ramaj t. Albanië – 10 december 2024 – 17758/06 – ECLI:CE:ECHR:2024:1210JUD001775806 – persbericht – arrest

Eigendomsrecht – individuen mogen niet gedwongen worden de last van fouten van overheidsinstanties te dragen.

Artikel 1 van het Protocol EVRM. Klagers vader had een stuk grond dat onder het communistische regime in beslag is genomen. In 2004 is bij rechterlijk oordeel bepaald dat de grond toebehoort aan de vader van klager. Dit vonnis is nooit tenuitvoergelegd. De vader heeft meermalen verzocht om de grond in te schrijven als zijn eigendom, maar de autoriteiten hebben dit steeds geweigerd. Als erfopvolger heeft klager ook diverse malen getracht het stuk land op zijn naam te laten registreren. Uiteindelijk is aan klager gecommuniceerd dat er concurrerende claims waren, namelijk van personen die ongeautoriseerd gebouwen op dat land hadden gezet. De Albanese wetgever had er voor gekozen om die voorrang te geven boven het belang van de eigenaar van de landbouwgrond.

EHRM: omdat klager om schadevergoeding had kunnen verzoeken voor wat betreft de illegaal gebouwde panden en het verlies van die grond, maar dit heeft nagelaten, slaagt de klacht voor wat betreft dat onderdeel niet. Voor wat betreft de overige, nog niet (illegaal) bebouwde grond neemt het EHRM unaniem een schending aan van artikel 1, Eerste Protocol omdat de autoriteiten verplicht waren het vonnis uit 2004 ten uitvoer te leggen en dit hebben nagelaten. Dit geldt temeer nu er sprake is van een structureel probleem. Het EHRM herhaalt dat individuen niet gedwongen mogen worden de last van fouten van overheidsinstanties te dragen door lange en kostbare procedures te moeten starten.

HvJ – ARREST – C-419/23 (Nemzeti Földügyi Központ) – 12 december 2024 – ECLI:EU:C:2024:1016 – persbericht – conclusie – arrest

Artikel 63 VWEU – Artikel 17 Handvest EU – Vrij verkeer van kapitaal – Eigendomsrecht – Vruchtgebruik op landbouwgrond – Arrest waarin niet-nakoming wordt vastgesteld – Herinschrijving in het kadaster van een eerder doorgehaald recht van vruchtgebruik zonder toetsing van de rechtmatigheid van de oorspronkelijke inschrijving

Het geschil draait om een recht van vruchtgebruik op Hongaarse landbouwgrond, gevestigd in 2001 en ingeschreven in het kadaster in 2002. Dit recht was verleend aan een niet-Hongaarse natuurlijke persoon, G.W., maar is in 2015 doorgehaald omdat de Hongaarse wet van 2013 dergelijke rechten verbood voor personen die geen familielid waren van de grondeigenaar. Later heeft het HvJ geoordeeld dat deze Hongaarse wetgeving in strijd was met het vrije kapitaalverkeer (artikel 63 VWEU) en het eigendomsrecht (artikel 17 Handvest). In reactie daarop heeft Hongarije wetgeving ingevoerd om dergelijke rechten opnieuw in te schrijven.

In de huidige zaak heeft een Duitse vennootschap die in 2012 eigenaar is geworden van de grond de herinschrijving van het recht van vruchtgebruik van G.W. betwist.

Hof: Artikel 63 VWEU en artikel 17 Handvest EU verzetten zich niet tegen een regeling van een lidstaat op grond waarvan een recht van vruchtgebruik dat gevestigd is op in die lidstaat gelegen landbouwgrond en na de definitieve inschrijving ervan in het kadaster geschrapt en doorgehaald is ingevolge een met deze artikelen strijdige regeling van die lidstaat, op verzoek van de persoon die dit recht werd ontnomen in het kadaster moet worden heringeschreven, zelfs wanneer de oorspronkelijke inschrijving van dat recht in strijd was met de nationale wettelijke regeling die ten tijde van die inschrijving van toepassing was.

NRE 2025, nr. 1 (januari)

- Ⓜ Rights of usufruct over agricultural land in Hungary: EU law does not preclude the reinstatement of such rights in accordance with a judgment of the Court of Justice, even where their initial registration was unlawful ([persbericht](#))
- Ⓜ EU-Hof: Unierecht verzet zich niet tegen herstel van rechten op vruchtgebruik op Hongaarse landbouwgrond na arrest EU-Hof zelfs wanneer aanvankelijke registratie onrechtmatig was ([ECER](#))

EHRM – ARREST – Taganova e.a. t. Georgië en Rusland – 17 december 2024 – 18102/04 – ECLI:CE:ECHR:2024:1217JUD001810204 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 1 en artikel 8 EVRM – Rusland verantwoordelijk voor schending eigendomsrechten in Abchazië

Het betreft klachten over bezittingen die klagers achter hebben moeten laten of niet konden gebruiken in Abchazië (Georgië), nadat daar vijandelijkheden waren uitgebroken voorafgaand aan het gewapend conflict tussen Georgië en Rusland in 2008.

Het hof herhaalt zijn eerdere bevindingen dat Abchazië grondgebied was waarover Rusland de facto controle had. De huizen van klagers stonden in dit gebied. Klagers hadden echter geen rechtsmiddelen tot hun beschikking, noch in Georgië, noch in Rusland om toegang tot die eigendommen te verzekeren. Door de controle van Rusland over dit stuk grondgebied en het gebrek aan Russisch inspanningen om eigendomsrechten, van met name Georgische burgers, veilig te stellen acht het hof alleen Rusland verantwoordelijk voor de voortdurende schendingen van de eigendomsrechten.

NOOT – bij EHRM 13 juni 2024, [SCI Le Château du Francport t. Frankrijk](#)

Blurring the line between natural and legal persons in a company's compensation for non-pecuniary damage: *Affaire SCI Le Château du Francport c. France* ([Strasbourg observers](#))

EHRM factsheets en guides

- [Guide on Article 1 of Protocol No. 1 to the ECHR - protection of property](#)

Familieleven en familierecht

EHRM – ARREST – El Aroud en Soughir t. België – 5 december 2024 – 25491/18 en 27629/18 – ECLI:CE:ECHR:2024:1205JUD000083520 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 8 EVRM – Veroordeling terroristische misdrijven – Ontnemen Belgische nationaliteit – Tweede nationaliteit – Geen schending

Samenvatting onder: [Nationaliteit](#)

NRE 2025, nr. 1 (januari)

EHRM – ARREST – M.T.S. en M.J.S. t. Portugal – 10 december 2024 – 39848/19 – ECLI:CE:ECHR:2024:1210JUD003984819 – persbericht – arrest

Artikel 8 EVRM – Privéleven – Curatele – Horen betrokkene en onderzoeken voorkeur betrokkene voor bepaalde curator

Klaagsters zijn een dochter (geboren in 1962) en moeder (geboren in 1921). De dochter is een procedure begonnen om de moeder onder curatele te stellen. De uitkomst van die procedure was dat de oudste zoon van de moeder als curator werd benoemd. De moeder had enkele jaren eerder, toen zij in het ziekenhuis lag, in een notarieel document verklaard dat zij, als ze haar beslissingsbevoegdheid zou verliezen, wilde dat de dochter verantwoordelijk zou zijn voor alle medische beslissingen en voor het beheer van haar persoonlijke zaken en bankrekeningen.

EHRM: De nationale rechter heeft de moeder niet gehoord, omdat de gerechtsambtenaar had geoordeeld dat zij niet in staat was de inhoud en de rechtsgevolgen van de zaak te begrijpen. Er is een voorlopige curator aangesteld om haar te vertegenwoordigen, maar die heeft in de procedure geen standpunten namens de moeder ingenomen. Er is ook geen advocaat namens de moeder aangesteld. Het psychiatrische onderzoek heeft plaatsgevonden zonder dat zij was vertegenwoordigd door een voorlopige curator of een advocaat. De procedure is uitgevoerd buiten haar medeweten, omdat de rechtbank geen direct contact met moeder heeft gehad. Hoewel het EHRM aanvaardt dat de moeder niet langer in staat was haar standpunt kenbaar te maken, is het aan de nationale rechter om een eigen mening te vormen over de geestelijke capaciteiten van een betrokkene op grond van direct contact met de betrokkene. De rechter had ook de verklaring van de moeder in de notariële akte nader moeten onderzoeken. Het zou relevant zijn geweest om op zijn minst de notaris te horen en de toen aanwezige artsen, teneinde de omstandigheden, waaronder haar mentale gesteldheid, rondom het afleggen van die verklaring vast te stellen. De procedure bood niet de garanties evenredig aan de ernst van de inmenging in het privéleven. Schending van artikel 8 EVRM ten aanzien van de moeder.

EHRM – ARREST – Giannakopoulos t. Griekenland – 3 december 2024 – 20503/20 – ECLI:CE:ECHR:2024:1203JUD002050320 – persbericht – arrest

Artikel 8 EVRM – Voogdij – Gewone verblijfplaats – Geen schending

Klager heeft de Griekse nationaliteit en woont in Griekenland. Zijn ex-vrouw E.B., heeft de Duitse nationaliteit. Zij hebben samen twee kinderen, een meisje geboren in 2010 en een jongen geboren in 2012. De kinderen wonen bij hun moeder in Duitsland.

Er werden afzonderlijke procedures gevoerd in Griekenland en Duitsland over de voogdij. De Griekse rechter heeft zich niet bevoegd verklaard omdat de kinderen al meer dan een jaar hun gewone verblijfplaats in Duitsland hadden. Klager klaagt over de afwijzing van zijn verzoek om voogdij over zijn kinderen.

Het Hof concludeert dat, in het bijzonder gelet op de noodzaak om de specifieke feiten in kinderkzaken te behandelen, de beoordeling van de Griekse rechterlijke instanties van de zaak in het licht van de vereisten van de verordening Brussel II bis geen schending van artikel 8 EVRM oplevert aangezien zij evenredig was aan het nagestreefde legitieme doel.

- e Non-formalistic Convention control over the application of the Brussels II bis Regulation: judgment of the ECtHR in Giannakopoulos v. Greece (Johan Callewaert)

EHRM – ARREST – X e.a. t. Slovenië – 19 december 2024 – 27746/22 – ECLI:CE:ECHR:2024:1219JUD002774622 – persbericht – arrest

Artikel 8 EVRM – Artikel 6 EVRM – Familieleven – Recht op eerlijk proces – Zaakstoedeling – Conflictscheiding – Ontzegging van contact – Horen van kinderen

Klagers zijn een moeder en haar drie kinderen. Tijdens een conflictueuze echtscheiding werd de hoofdverblijfplaats aanvankelijk bij de moeder bepaald. Een jaar later werd geoordeeld dat de moeder de kinderen van de vader trachtte te vervreemden en werden de toen acht- en zesjarige kinderen door een gerechtsdeurwaarder bij de moeder weggehaald. Deze uithuisplaatsing duurde vier uur in aanwezigheid van de politie, welzijnswerkers en burens en trok aandacht van de media. Daarna hadden de kinderen maandenlang geen contact met de moeder. Zowel de moeder als de vader deden voortdurend verzoeken aan de rechtbank. De meeste gezag- en omgangsprocedures werden door dezelfde rechter behandeld, omdat zij de rechter was met de minste onopgeloste familierechtzaken op de dag dat de zaken van een vertrekkende rechter werden verdeeld.

EHRM: De beslissing van de rechtbankpresident om de zaken aan een bepaalde rechter toe te wijzen, in strijd met objectieve, vooraf vastgestelde criteria, is in strijd met het doel van de wet, namelijk om het gebrek aan willekeur te garanderen bij de toewijzing van zaken. Schending van artikel 6 EVRM.

De nationale rechter heeft geen redenen gegeven waarom de kinderen door een gerechtsdeurwaarder moesten worden opgehaald. De moeder had nooit een andere sanctie, zoals dwangsom of boete, gekregen en had nooit eerder een gerechtelijk bevel gekregen om de kinderen op een bepaalde tijd en plek aan de vader over te dragen. Er waren kennelijk geen stappen genomen om de kinderen voor te bereiden op een langdurig verblijf bij de vader, terwijl de kinderen weerstand hadden laten zien om naar de vader te gaan. Het weghalen van de kinderen door de deurwaarder vormt een schending van artikel 8 EVRM ten aanzien van de kinderen.

Twee voorlopige bevelen en een vonnis waarin contact tussen de kinderen en hun moeder werd ontzegd, waren niet gebaseerd op diepgaand onderzoek naar de gehele gezinssituatie. Zo werd een beslissing om contact tussen de moeder en de kinderen te ontzeggen, gebaseerd op een deskundigenadvies, waarbij de gezinsleden niet waren gehoord en de gezinssituatie niet was onderzocht, terwijl een eerder deskundigenrapport uitblijven van contact tussen de moeder en de kinderen had beoordeeld als niet in het belang van de kinderen. Schending van artikel 8 EVRM.

De nationale rechter heeft nagelaten om te zorgen voor een behoorlijke vertegenwoordiging van de kinderen. Ook de oudste, die zich als elfjarige verzette tegen de beslissingen van de rechter door herhaaldelijk weg te lopen, werd niet door de rechtbank gehoord. Het gebrek aan behoorlijke vertegenwoordiging vormt op zichzelf een schending van het recht van de kinderen op eerbiediging van hun gezinsleven.

EHRM factsheets en case-law guide

- [Children's rights](#)
- [Gestational surrogacy](#)
- [International child abductions](#)
- [Parental rights](#)
- [Protection of minors](#)
- [Reproductive rights](#)
- [Guide on Article 8 ECHR - right to respect for private and family life, home and correspondence](#)
- [Guide on Article 12 ECHR - right to marry](#)

NRE 2025, nr. 1 (januari)

Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie

HvJ – ARREST – C-181/22 P (Nemea Bank / BCE e.a.) – 12 december 2024 – ECLI:EU:C:2024:1020 – conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 1024/2013 – Artikel 47 Handvest EU – Prudentieel toezicht op kredietinstellingen – Toezichttaken ECB – Intrekking vergunning kredietinstelling – Besluit waarbij eerder besluit wordt ingetrokken – Beroep tot nietigverklaring – Behoud van het procesbelang – Beroep tot schadevergoeding – Kennelijke niet-ontvankelijkheid

Met haar hogere voorziening verzoekt de in Malta gevestigde kredietinstelling Nemea Bank om vernietiging van de beschikking van het Gerecht in zaak T-321/17. Bij die bestreden beschikking heeft het Gerecht om te beginnen beslist om het door Nemea Bank ingestelde beroep tot nietigverklaring van het besluit van de ECB van 23 maart 2017 zonder beslissing af te doen. Voorts heeft het Gerecht het door Nemea Bank ingestelde beroep tot schadevergoeding kennelijk niet-ontvankelijk verklaard. Bij het litigieuze besluit had de ECB besloten de vergunning van Nemea Bank voor het uitoefenen van de werkzaamheden van een kredietinstelling in te trekken.

De onderhavige zaak werpt fundamentele vragen op met betrekking tot de doeltreffende rechterlijke bescherming tegen handelingen van de organen, instellingen of instanties van de Unie, ten aanzien waarvan het afgeleide recht voorafgaand of parallel aan het beroep voor de rechter voorziet in een administratieve toetsings- of beroepsprocedure.

Hof: De punten 1 tot en met 3 van het dictum van de beschikking van het Gerecht in zaak T-321/17 worden vernietigd. De hogere voorziening wordt afgewezen voor het overige. De zaak wordt terugverwezen naar het Gerecht van de Europese Unie.

HvJ – ARREST – C-118/23 (Getin Noble Bank S.A. e.) – 12 december 2024 – Polen – ECLI:EU:C:2024:1013 – persbericht – conclusie – arrest

Richtlijn 2014/59/EU – Artikel 47 Handvest EU – Herstel en afwikkeling van kredietinstellingen – Crisisbeheersingsmaatregel – Redelijke termijn – Vereiste van snelheid van rechterlijke toetsing – Bepaling van nationaal recht die de voeging van alle beroepen voorschrijft – Cumulatie van functies door de afwikkelingsautoriteit – Waarborg van operationele onafhankelijkheid

Het betreft een geding tussen de raad van commissarissen van Getin Noble Bank S.A. en een groot aantal natuurlijke en rechtspersonen, enerzijds, en het van het bankgarantiefonds (BGF), anderzijds, betreffende het besluit van laatstgenoemde om een afwikkelingsprocedure tegen GN Bank in te leiden.

Volgens verzoekers is dit besluit in strijd met de wet vastgesteld, zodat zij voor de gewone rechter schadevergoeding kunnen vorderen. De aangevoerde middelen betreffen zowel schending van materieel recht als schending van procedureregels die een aanzienlijke invloed hebben op de uitkomst van de zaak. In dit verband wordt met name aangevoerd dat het BGF conflicterende belangen had, waardoor het de aan de afwikkelingsautoriteit toegewezen functies niet kon uitoefenen, aangezien het tegelijkertijd een toezichtfunctie, een functie als garant voor bankdeposito's en een afwikkelingsfunctie uitoefende. Volgens verzoekers is dit belangenconflict nog problematischer door het gebrek aan adequate procedurele waarborgen als bepaald in richtlijn 2014/59.

Hof: Artikel 47 Handvest EU verzet zich tegen de toepassing van een nationale procedureregule op grond waarvan de rechter die bevoegd is om kennis te nemen van beroepen tegen een besluit van de nationale afwikkelingsautoriteit tot het nemen van een crisisbeheersingsmaatregel, alle bij hem tegen dat besluit ingestelde beroepen moet voegen, wanneer de toepassing van deze bepaling in strijd is met het recht op de behandeling van de zaak binnen een redelijke termijn.

NRE 2025, nr. 1 (januari)

Artikel 85, lid 3, van richtlijn 2014/59/EU, gelezen in samenhang met artikel 47 Handvest EU moet aldus worden uitgelegd dat wanneer bij een nationale rechter meerdere beroepen zijn ingesteld tegen een besluit van de nationale afwikkelingsautoriteit tot het nemen van een crisisbeheersingsmaatregel, waarvan er één is ingesteld door een orgaan van de instelling in afwikkeling, op basis van het feit dat enkel dit beroep is verworpen niet kan worden geoordeeld dat het recht op een doeltreffende voorziening in rechte is gewaarborgd ten aanzien van elke andere persoon die door dat besluit is getroffen en daartegen eveneens beroep heeft ingesteld onder aanvoering van middelen waarmee bij de gedane uitspraak geen rekening is gehouden en die hoe dan ook niet het voorwerp zijn geweest van een debat op tegenspraak op grond waarvan die persoon zijn zaak had kunnen bepleiten.

Artikel 3, lid 3, van richtlijn 2014/59, moet aldus worden uitgelegd dat die bepaling van toepassing is in een situatie waarin de nationale afwikkelingsautoriteit tevens de functie uitoefent van tijdelijk bewindvoerder in de zin van artikel 29 van deze richtlijn of de functie van garant voor bankdeposito's in de zin van richtlijn 2014/49/EU zodat structurele maatregelen moeten worden getroffen om de operationele onafhankelijkheid van deze autoriteit te waarborgen en elk belangenconflict met betrekking tot die functies te voorkomen.

Artikel 3, lid 3, van richtlijn 2014/59, moet aldus worden uitgelegd dat wanneer de nationale afwikkelingsautoriteit ook „toezichtfuncties” of „andere functies” in de zin van die bepaling uitoefent, en bij gebreke van geschreven interne regels die beogen de operationele onafhankelijkheid van die autoriteit te garanderen en belangenconflicten tussen haar afwikkelingsfuncties en haar andere functies te voorkomen, die vereisten niettemin kunnen worden nageleefd door het vaststellen van organisatorische en andere maatregelen die daartoe toereikend zijn. Deze bepaling houdt echter niet in dat besluiten betreffende de afwikkelingsfuncties en besluiten betreffende de andere functies van die autoriteit worden genomen door verschillende besluitvormingsorganen, noch dat de interne afdelingen van dezelfde autoriteit worden belet om ondersteunende diensten te verlenen aan zowel het personeel dat is ingedeeld bij de afwikkelingsfuncties als het personeel dat is ingedeeld bij andere functies, onverminderd de regels inzake het beroepsgeheim. Wanneer er in deze bepaling bedoelde geschreven interne regels bestaan, leidt het ontbreken van de openbaarmaking niet automatisch tot ongeldigheid van de door de afwikkelingsautoriteit genomen besluiten, maar impliceert het, in voorkomend geval, bij een beroep tegen een besluit van die autoriteit, dat zij moet aantonen dat die regels in acht zijn genomen, zodat dit besluit uitsluitend is genomen om een of meer afwikkelingsdoelstellingen te verwezenlijken.

- 🇪🇺 The Court clarifies the rules concerning the independence of a national resolution authority and actions against its decisions in respect of failing financial institutions ([persbericht](#))
- 🇪🇺 EU-Hof verduidelijkt regels over de onafhankelijkheid van een nationale afwikkelingsautoriteit en acties tegen haar besluiten met betrekking tot financiële instellingen die failliet gaan ([ECER](#))

HvJ – CONCLUSIE – C-324/23 (Myszak) – 12 december 2024 – A-G Medina – Polen – ECLI:EU:C:2024:1031 – [conclusie](#)

Richtlijn 93/13/EEG – Richtlijn 2014/59/EU – Artikel 47 Handvest EU – Oneerlijke bedingen – Hypothecaire kredietovereenkomst – Vreemde valuta – Verzoek van de consument tot nietigverklaring van de overeenkomst – Voorlopige maatregelen – Richtlijn herstel en afwikkeling van banken (BRRD) – Bank in afwikkeling – Geen enkele schuldeiser slechter afbeginsel — Effectieve rechterlijke bescherming

Samenvatting onder: [Consumenten](#)

OVERIG

- Artikel: De impact van de Verordening Artificiële Intelligentie op financiële ondernemingen (een update) ([bijzonder strafrecht](#))
- The EBA issues final guidance on internal policies, procedures and controls to ensure the implementation of Union and national sanctions ([Ellen Timmer](#))
- AP: meer privacybescherming nodig in wetsvoorstel over financieel toezicht ([AP](#))

GBVB – Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid

GERECHT – ARREST – 18 december 2024 – T-489/23 en T-493/23 (Mironovich Shor/Raad) – [persbericht](#) – [arrest](#) (Franse taalversie)

Beperkende maatregelen – Situatie in Moldavië

De EU heeft beperkende maatregelen aangenomen vanwege de situatie in Moldavië. Shor, voormalig leider van de politieke partij ȘOR, en Tauber, voormalig plaatsvervangend leider van die partij, zijn geplaatst op de lijst personen tegen wie beperkende maatregelen worden genomen. Dit komt met name door hun rol in het organiseren van anti-regeringsdemonstraties. Verzoekers vorderen nietigverklaringen van deze besluiten. Het Gerecht verwerpt het beroep.

- **B** Destabilisation of Moldova: the General Court upholds the restrictive measures taken against Mr Shor and Ms Tauber in respect of their role in organising violent demonstrations ([persbericht](#))

OVERIG

- Artikel: The New Directive on the Violation of Union Restrictive Measures in the Context of the EPPO ([bijzonder strafrecht](#))
- Recent CJEU Rulings on EU's Restrictive Measures against Russia ([Ellen Timmer](#))

EHRM factsheets en guides

- [Conscientious objection](#)
- [Freedom of religion](#)
- [Religious symbols and clothing](#)
- [Guide on article 9 ECHR - freedom of thought, conscience and religion](#)

NRE 2025, nr. 1 (januari)

Geneesmiddelen

HvJ – ARREST – Gevoegde zaken C-119/22 en C-149/22 (Teva en Teva Finland) – 19 december 2024 – Finland en Ierland – ECLI:EU:C:2024:1039 – conclusie – arrest (Engelse taalversie)

Verordening (EG) nr. 469/2009 – Geneesmiddelen voor menselijk gebruik – Aanvullend beschermingscertificaat (ABC) – Voorwaarden voor de verkrijging van een ABC voor geneesmiddelen – Begrip “door een van kracht zijnde basisoctrooi beschermd product” – Product waarvoor een Aanvullend beschermingscertificaat geldt – Beoordelingscriteria

De verzoeken zijn ingediend in zaak C-119/22 in een procedure tussen de Teva-ondernemingen, enerzijds en Merck, betreffende de geldigheid van een aan Merck verleend aanvullend beschermingscertificaat (ABC) voor een farmaceutisch product voor de behandeling van diabetes, en, in zaak C-149/22 in een procedure tussen Merck en Clonmel, betreffende de geldigheid van een door Merck verkregen aanvullend beschermingscertificaat (ABC) voor een geneesmiddel voor de behandeling van cholesterol.

De vraag is o.a. in hoeverre een ABC mag worden afgegeven voor een in een bepaald product gebruikte samenstelling van werkzame stoffen, wanneer voor een van die stoffen reeds een ABC is afgegeven. Gevraagd wordt om richtsnoeren voor de uitlegging van twee van de voorwaarden, namelijk dat een dergelijke samenstelling wordt „beschermd door een van kracht zijnde basisoctrooi” [artikel 3, onder a)] en dat hiervoor „niet eerder een [ABC] is verkregen” [artikel 3, onder c)]. De verwijzende rechters willen graag weten wat het juiste toetsingscriterium zou moeten zijn voor de beoordeling van elk van de voorwaarden.

Nederland, Frankrijk, Ierland, Letland, Hongarije en Polen hebben schriftelijke opmerkingen ingediend, *Hof: Artikel 3, sub c, van verordening (EG) nr. 469/2009 moet aldus worden uitgelegd dat het niet in de weg staat aan de afgifte van een aanvullend beschermingscertificaat (ABC) voor een product dat uit twee werkzame stoffen bestaat, zelfs indien voor een van deze twee werkzame stoffen reeds als enige een eerder ABC is afgegeven en dit als enige door het basisoctrooi is bekendgemaakt, terwijl de andere werkzame stof op de datum van indiening of de prioriteitsdatum van dit octrooi bekend was.*

Artikel 3, sub a, van verordening nr. 469/2009 moet aldus worden uitgelegd dat het niet volstaat dat een product uitdrukkelijk in de conclusies van het basisoctrooi wordt genoemd opdat dit product kan worden geacht door dit octrooi te worden beschermd in de zin van deze bepaling. Om aan de in die bepaling gestelde voorwaarde te voldoen, is tevens vereist dat dat product uit het oogpunt van een deskundige en gelet op de beschrijving en tekeningen van dat octrooi noodzakelijkerwijs valt onder de uitvinding waarop dat octrooi op de datum van indiening of de prioriteitsdatum betrekking heeft.

Artikel 3, sub a, van verordening nr. 469/2009 moet aldus worden uitgelegd dat een product dat uit twee werkzame stoffen (A+B) bestaat, wordt beschermd door een basisoctrooi in de zin van deze bepaling, wanneer A en B uitdrukkelijk in de conclusies van dit octrooi worden vermeld en uit de specificatie van dit octrooi blijkt dat A als geneesmiddel voor menselijk gebruik alleen of in combinatie met B kan worden gebruikt, welke werkzame stof op de datum van indiening of de prioriteitsdatum van dit octrooi algemeen bekend is, mits de combinatie van deze twee werkzame stoffen noodzakelijkerwijs valt onder de uitvinding waarop dit octrooi betrekking heeft.

- 📌 HvJEU: ABC voor product uit twee werkzame stoffen zelfs als één al door basisoctrooi was geopend (Boek9)

NRE 2025, nr. 1 (januari)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-604/24 (Farmakeio YZ & Sia), verwijzing uit **Griekenland** over de vraag of richtlijn 2001/83 zich verzet tegen een bepaling die niet toestaat dat alle **zonder recept verkrijgbare geneesmiddelen** op afstand aan de bevolking te koop wordt aangeboden door de **webwinkels van apotheken**, maar dit alleen toestaat voor de algemeen verkrijgbare geneesmiddelen.

Gezondheid, levensmiddelen en etikettering

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-721/24 (Vista-Life Pharma et Vista-Life Pharma Belgium), verwijzing uit **België** over **gezondheidsclaims voedingssupplementen**
- C-745/24 (GLOBUS Handelshof), verwijzing uit **Duitsland** over **etikettering biologische producten** en de vraag of het **codenummer van de controleautoriteit** moet worden vermeld, in het licht van **verordening 2018/848**

Godsdienstvrijheid

NOOT – bij EHRM 3 september 2024, Missaoui en Akhandaf t. België

Missaoui and Akhandaf v Belgium: Cold Shower for Belgian Applications ([Strasbourg observers](#))

Grondrechten (Handvest), EVRM, Raad van Europa

HvJ – ARREST – C-331/23 (Dranken van Eetvelde) – 12 december 2024 – **België** – ECLI:EU:C:2024:1027 – conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Artikel 50 Handvest EU – Hoofdelijke aansprakelijkheid voor belastingschulden van een derde – Voorwaarden en omvang van de aansprakelijkheid – Evenredigheidsbeginsel – Ne bis in idem – Administratiefrechtelijk of strafrechtelijk vervolgte feiten die hebben plaatsgevonden in verschillende belastingjaren – Voortgezette inbreuk met eenheid van opzet – Niet dezelfde feiten – Fiscale neutraliteit

Samenvatting onder: [belastingen. btw](#)

OVERIG

- 75 years of the European Convention on Human Rights ([COE](#))
- Vooraf, achteraf ([NJB](#)) - Grondrechten zouden een integraal onderdeel moeten vormen van vele wetgevingsprocedures, en daarmee van op feiten berustende maar niettemin politieke afwegingen die steeds moeten worden gemaakt. Een separate grondrechtentoets, om vervolgens over te gaan tot de orde van de dag, is dan ook niet aan de orde.

NRE 2025, nr. 1 (januari)

EHRM factsheets en guides

- [Guide on Article 13 ECHR – Right to an effective remedy](#)
- [Guide on Article 1 ECHR - Obligation to respect human rights – Concepts of “jurisdiction” and imputability](#)
- [Guide on Article 46 ECHR - Binding force and execution of judgments](#)

WIKI

- [Handvest grondrechten EU](#)
- [Europees Hof voor de rechten van de mens \(EHRM\)](#)

Handel en antidumping

HvJ – ARREST – [C-772/23P \(Euranimi/Commissie\)](#) – 12 december 2024 – [ECLI:EU:C:2024:1025](#) – geen conclusie – [arrest](#) (Engelse taalversie)

Verordening (EU) 2015/478 – Verlenging van een vrijwaringsmaatregel – Gemeenschappelijke invoerregeling – Vrijwaringsmaatregelen – Markt voor ijzer- en staalproducten – Invoer van bepaalde ijzer- en staalproducten – Beroep tot nietigverklaring van Uitvoeringsverordening (EU) 2021/1029

Met haar hogere voorziening vordert Euranimi (verzoekster) vernietiging van het arrest van het Gerecht van de Europese Unie van 4 oktober 2023 (T-598/21, EU:T:2023:606), waarbij het Gerecht haar beroep tot nietigverklaring van uitvoeringsverordening (EU) 2021/1029 heeft verworpen.

Verzoekster voert twee middelen aan. Met haar eerste middel stelde zij dat niet was voldaan aan de voorwaarden voor verlenging van de vrijwaringsmaatregel krachtens artikel 19 van verordening 2015/478. Met haar tweede middel stelde zij dat deze verlenging niet in het belang van de Europese Unie was.

Hof: Hogere voorziening wordt afgewezen.

GERECHT – ARREST – [T-245/22 \(PGTEX Morocco/Commissie\)](#) – 4 december 2024 – [ECLI:EU:T:2024:879](#) – [arrest](#)

Verordening (EU) 2016/1036 – Uitbreiding van het definitieve antidumpingrecht – Antiontwijkingsonderzoek – Ontwijking – Dumping – Misbruik van bevoegdheid – Voorwaarden voor het bewijs van ontwijking – Euromediterrane associatieovereenkomst EG-Marokko – Beroep tot nietigverklaring van uitvoeringsverordening (EU) 2022/302

Verzoekster, een vennootschap naar Marokkaans recht die in een vrijhandelszone in Marokko is gevestigd en deel uitmaakt van de Chinese groep van ondernemingen PGTEX, is een producent-exporteur van bepaalde geweven en/of gestikte stoffen van glasvezels (SGV) die zij onder meer naar de Europese Unie uitvoert. Na een antidumpingonderzoek heeft de Europese Commissie uitvoeringsverordening (EU) 2020/492 vastgesteld waarin een residueel antidumpingrecht van 99,7 % is ingesteld op de invoer van SGV uit China. Het residuele antidumpingrecht op SGV uit China is later gewijzigd en bedroeg sindsdien 69 %.

In 2021 is de Commissie begonnen met een antiontwijkingsonderzoek. In de loop van het antiontwijkingsonderzoek heeft de PGTEX-groep, bestaande uit verzoekster en de met haar verbonden

NRE 2025, nr. 1 (januari)

vennootschappen uit China, om een vrijstelling van de rechten verzocht. Op 20 december 2021 heeft de Commissie haar algemene informatiedocument overgelegd, waarin zij aanbeveelt de antidumpingmaatregelen die van toepassing zijn op de invoer van SGV van oorsprong uit China en Egypte uit te breiden tot vanuit Marokko verzonden SGV, en verzoeksters verzoek tot vrijstelling van die rechten afwijst. Vervolgens heeft de Commissie op 24 februari 2022 de uitvoeringsverordening (EU) 2022/302 vastgesteld.

Met haar beroep krachtens artikel 263 VWEU vordert verzoekster, PGTEX Morocco, nietigverklaring van uitvoeringsverordening (EU) 2022/302, voor zover deze verordening op haar betrekking heeft. Verzoekster voert daarbij onder andere schending van de Euromediterrane overeenkomst aan, schending van de artikel 13, 18 en 22 van Verordening (EU) 2016/1036 en schending van beginselen van behoorlijk bestuur.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

GERECHT – ARREST – T-246/22 (PGTEX Morocco/Commissie) – 4 december 2024 – ECLI:EU:T:2024:880 – arrest

Verordening (EU) 2016/1037 – Bescherming tegen invoer met subsidiëring – Invoer van SGV – Producten van oorsprong uit China – Invoer van producten vanuit Marokko verzonden – Antiontwijkingsonderzoek – Ontwijking – Euromediterrane associatieovereenkomst EG-Marokko – Beginselen van behoorlijk bestuur

Verzoekster, een vennootschap naar Marokkaans recht die in een vrijhandelszone in Marokko is gevestigd en deel uitmaakt van de Chinese groep van ondernemingen PGTEX, is een producent-exporteur van bepaalde geweven en/of gestikte stoffen van glasvezels (SGV), die zij onder meer naar de Europese Unie uitvoert.

Op 16 mei 2019 heeft de Europese Commissie een antisubsidieonderzoek geopend betreffende de invoer in de Unie van SGV van oorsprong uit China en Egypte. Het antisubsidieonderzoek heeft geleid tot uitvoeringsverordening (EU) 2020/776 waarin de Commissie een residueel compenserend recht van 30,7 % ingesteld op de invoer van SGV uit China. Vervolgens heeft de Commissie uitvoeringsverordening 2021/863 vastgesteld om een antiontwijkingsonderzoek te openen naar de mogelijke ontwijking van de compenserende maatregelen die zijn ingesteld ten aanzien van de invoer van SGV van oorsprong uit China en Egypte, en om die invoer aan registratie te onderwerpen. Voor de periode van 1 januari 2020 tot en met 31 december 2020 zijn meer gegevens verzameld, teneinde te onderzoeken of de invoer de corrigerende werking van de geldende maatregelen wat de prijzen of de hoeveelheden betreft ondermijnde en of er van subsidiëring sprake was. Verzoekster heeft in de loop van het onderzoek verzocht om een vrijstelling.

Op 20 december 2021 heeft de Commissie haar algemene informatiedocument overgelegd, waarin zij aanbeveelt de compenserende maatregelen die van toepassing zijn op de invoer van SGV van oorsprong uit China en Egypte uit te breiden tot vanuit Marokko verzonden SGV, en verzoeksters verzoek tot vrijstelling van die rechten afwijst. Op 24 februari 2022 heeft de Commissie de uitvoeringsverordening (EU) 2022/301 vastgesteld. Met haar beroep krachtens artikel 263 VWEU vordert verzoekster, PGTEX Morocco, nietigverklaring van die uitvoeringsverordening.

Met haar beroep krachtens artikel 263 VWEU vordert verzoekster, PGTEX Morocco, nietigverklaring van uitvoeringsverordening (EU) 2022/301. Verzoekster voert daarbij onder andere schending van de Euromediterrane overeenkomst aan, schending van de artikel 23, 28 en 33 van Verordening (EU) 2016/1037 en schending van beginselen van behoorlijk bestuur.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

Huiselijk geweld en geweld tegen vrouwen

EHRM – ARREST – Hasmik Khachatryan t. Armenië – 12 december 2024 – 11829/16 – ECLI:CE:ECHR:2024:1212JUD001182916 – persbericht – arrest

Artikel 3 EVRM – Huiselijk geweld – Procedure – Bescherming van slachtoffer

Klaagster, een Armeense vrouw, is slachtoffer geworden van ernstig huiselijk geweld door haar partner S.H. Ondanks dat klagster meerdere meldingen heeft gedaan bij de autoriteiten en om bescherming heeft verzocht, bleef S.H. haar mishandelen en bedreigen. In 2018 diende klagster een strafklacht in. Medische rapporten toonden aan dat zij zware verwondingen had opgelopen, waaronder een hersenschudding en botbreuken. Nadat klagster strafrechtelijke stappen tegen haar ex had ondernomen bleef hij haar achtervolgen en bedreigen, wat uiteindelijk resulteerde in een nieuwe aanval op haar. In 2014 is S.H. door de rechtbank veroordeeld, maar werd hij vrijgesteld van het uitzitten van zijn straf op grond van een amnestiewet. De rechtbank wees de vordering tot schadevergoeding van klagster af, zowel voor medische kosten als voor emotionele en psychologische schade in de vorm van immateriële schade.

Klaagster doet een beroep op artikel 3, artikel 8 en artikel 13 EVRM. De autoriteiten hebben klagster niet beschermd tegen het geweld door S.H., hebben S.H. niet proportioneel gestraft en hebben de vordering van immateriële schade ten onrechte afgewezen.

Het hof oordeelt dat Armenië tekort is geschoten in haar verplichting om adequaat te reageren op het ernstige huiselijk geweld dat klagster heeft ondergaan. Het hof stelt vast dat de Armeense wetgeving destijds onvoldoende bescherming bood tegen huiselijk geweld en onvoldoende waarborgen bood voor slachtoffers van dit geweld. De manier waarop de destijds bestaande strafrechtelijke mechanismen werden toegepast, met name de toepassing van de amnestieregeling, was zodanig gebrekkig dat dit neerkomt op een schending van artikel 3 EVRM.

Daarnaast concludeert het hof dat staten verplicht zijn om slachtoffers van huiselijk geweld de mogelijkheid te bieden om schadevergoeding te vorderen van de dader, voor zowel materiële- als immateriële schade. Het hof concludeert dat er ook sprake is van schending van artikel 3 EVRM omdat de klagster de mogelijkheid om schadevergoeding te krijgen niet heeft gekregen.

IE - Intellectuele eigendom

GERECHT EU – ARREST – Meica/EUIPO – 11 december 2024 – arrest (Engelse taalversie)

Chipsy Kings blijft overeind: Gerecht bevestigt beslissing EUIPO ([IE forum](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-749/24 \(Van Ratingen\)](#), verwijzing uit **België** over **gemeenschapsmodellen** en de vraag of er gekeken moet worden naar de **marktsituatie** op de **datum van de indiening van de aanvraag** om inschrijving of naar **de datum van de inbreuk**

NRE 2025, nr. 1 (januari)

NOOT – Gerecht EU, 27 november 2024, T-799/21 (European Food)

Kamer van Beroep hanteerde te strikte toets voor nieuw bewijsmateriaal in FITNESS-zaak ([IE forum](#))

REGELGEVING

EU neemt wetgevingspakket voor hervorming van het modellenrecht aan ([IE forum](#))

OVERIG

- Prejudiciële vragen over Muziekschooldocent die geen cadeautjes wenst en wordt geciteerd in kort fragment over actuele gebeurtenissen ([Boek9](#))
- Vragen aan HvJEU over VG Wort collectief beheer die deels inkomsten gebruikt om subsidies te verstrekken aan wetenschappelijk stimuleringsfonds ([Boek9](#))
- Rapport over online piraterij en auteursrechtinbreuken in Europa ([IE forum](#))

Insolventie

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-716/24 (Ponner), verwijzing uit **Duitsland** over het instellen van **conservatoir beslag** en over een **verzoek om rekeninginformatie** bij een **faillissementsprocedure in een derde land**

IPR

EHRM – ARREST – Giannakopoulos t. Griekenland – 3 december 2024 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 8 EVRM – Voogdij – Gewone verblijfplaats – Geen schending

Samenvatting onder: [Familieleven en familierecht](#)

HvJ – ARREST – C-389/23 (Bulgarfukt) – 5 december 2024 – Duitsland – [ECLI:EU:C:2024:1001](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Verordening (EG) nr. 1393/2007 (betekening) – Verordening (EG) nr. 1896/2006 (Europese betalingsbevelprocedure) – Betekening en kennisgeving van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of in handelszaken – Ontbreken van betekening of kennisgeving – Nationale wettelijke regeling die voorziet in een rechtsmiddel waarmee de verweerder nietigverklaring van het Europees betalingsbevel kan vorderen

Op verzoek van Bulgarfukt heeft de Duitse rechter een Europees betalingsbevel uitgevaardigd tegen Oranzherii. De betekening van dit bevel in Bulgarije bleek echter onvolledig te zijn uitgevoerd. Oranzherii heeft pas kennis gekregen van het bevel in het kader van executiemaatregelen, na de betekening. Zij tekende vervolgens beroep aan op grond van de Duitse regeling (§ 1092a ZPO), die specifieke

NRE 2025, nr. 1 (januari)

rechtsmiddelen biedt in dergelijke situaties. De Duitse regeling verplicht de rechter een Europees betalingsbevel nietig te verklaren indien blijkt dat het niet of niet rechtsgeldig aan de verweerder is betekend. De Duitse rechter heeft twijfels over de verenigbaarheid van de Duitse regeling met het Unierecht.

Hof: De bepalingen van verordening (EG) nr. 1896/2006, gelezen in samenhang met die van verordening (EG) nr. 1393/2007 verzetten zich niet tegen een nationale wettelijke regeling op grond waarvan de rechter bij wie een rechtsmiddel wordt ingesteld tegen een Europees betalingsbevel dat niet of niet volgens de minimumnormen van de artikelen 13 tot en met 15 van verordening nr. 1896/2006 aan de verweerder is betekend of te zijner kennis is gebracht, dit betalingsbevel nietig moet verklaren.

NOOT – bij HvJ 28 november 2024, [C-526/23 \(Varius Systems\)](#)

CJEU follows its AG in VariusSystems, but with less convincing arguments: forum contractus for software /IT services online. ([GAVCLAW](#))

Landbouw en visserij

HvJ – ARREST – [C-419/23 \(Nemzeti Földügyi Központ\)](#) – 12 december 2024 – [ECLI:EU:C:2024:1016](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Artikel 63 VWEU – Artikel 17 Handvest EU – Vrij verkeer van kapitaal – Eigendomsrecht – Vruchtgebruik op landbouwgrond – Arrest waarin niet-nakoming wordt vastgesteld – Herinschrijving in het kadaster van een eerder doorgehaald recht van vruchtgebruik zonder toetsing van de rechtmatigheid van de oorspronkelijke inschrijving

Samenvatting onder: [Eigendomsrecht](#)

HvJ – ARREST – [C-392/23 \(Rustrans\)](#) – 19 december 2024 – Roemenië – [ECLI:EU:C:2024:1052](#) – [geen conclusie](#) – [arrest](#)

Verordening (EU) nr. 1303/2013 – Gemeenschappelijk visserijbeleid – Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij (EFMZV) – Begrip ‚subsidiabele uitgave’ – Modernisering van een aquacultuureenheid – Bijdrage in natura in de vorm van grond en daarop gelegen bouwwerken – Rechtstreeks verband tussen de bijdrage in natura en de gefinancierde concrete actie

Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen Rustrans SRL en het ministerie van Landbouw en Plattelandsontwikkeling over de rechtmatigheid van een administratieve handeling waarbij dit ministerie heeft vastgesteld dat er onregelmatigheden waren die invloed hadden op het project waarvoor Rustrans financiering heeft verkregen en een begrotingsvordering heeft opgesteld waardoor het bedrag van de aan Rustrans toegekende financiële steun werd verlaagd.

Hof: Artikel 65, leden 1 en 2, artikel 67, lid 1, onder a), en artikel 69 van verordening (EU) nr. 1303/2013, gelezen in samenhang met artikel 4 en artikel 125, lid 1, van die verordening en artikel 33 van verordening (EU, Euratom) 2018/1046 moeten aldus worden uitgelegd dat een bijdrage in natura die door een begunstigde wordt gedaan in de vorm van grond en daarop gelegen bouwwerken met het oog op een project voor de modernisering van een aquacultuureenheid dat uitsluitend bestaat in de aankoop van specifieke uitrusting, technologische machines en materiaal voor een bestaande viskwekerij, niet valt onder het begrip „subsidiabele uitgaven” in de zin van deze bepalingen.

NRE 2025, nr. 1 (januari)

NOOT – bij Gerecht EU 13 november 2024, T-141/23 Laurent Merlin/Commissie

EU-Gerecht: Commissie had onderzoek naar vermeende onrechtmatige staatssteun door Nederland aan pulsvisserij moeten doen ([ECER](#))

Het Gerecht heeft het beroep wegens nalaten dat is ingesteld door 36 vissers en de vereniging LIFE inzake vermeende onrechtmatige staatssteun die Nederland zou hebben verleend aan Nederlandse reders die vissen met elektrische pulskorren (hierna: pulsvisserij), toegewezen. Het Gerecht concludeert dat de Commissie haar verplichtingen uit hoofde van de procedureverordening naar aanleiding van de klacht over vermeende onrechtmatige staatssteun aan de Nederlandse pulsvisserij, niet is nagekomen. Dat is de uitspraak van het Gerecht naar aanleiding van een door belanghebbenden ingesteld beroep wegens nalaten van de Commissie tot het vaststellen van een besluit over het vermeende bestaan van staatssteun aan de Nederlandse pulsvisserij.

NOOT – bij HvJ 14 november 2024, C-47/23 (Commissie/Duitsland)

Prohibiting Drivers of Biodiversity Loss ([Verfassungsblog](#))

REGELGEVING

Verordening (EU) 2024/3118 van de Commissie van 10 december 2024 tot wijziging van Verordening (EU) nr. 1408/2013 van de Commissie inzake de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun in de landbouwsector, [PB L, 2024/3118, 13.12.2024](#)

Europese Commissie keurt een wijziging van de de-minimisverordening voor de landbouw goed ([ECER](#))

LHBTI

EHRM – ARREST – Side by Side International Film Festival e.a. t. Rusland – 17 december 2024 – 32678/18 – ECLI:CE:ECHR:2024:1217JUD003267818 – persbericht – arrest

Artikel 10 EVRM – Vrijheid van meningsuiting – Positieve verplichtingen – Valse veiligheidswaarschuwingen bij een LHBTI-festival

Samenvatting onder: [Vrijheid van meningsuiting](#)

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Lithuania's Constitutional Court Rules Seeing Same-Sex Relationships Won't Turn Kids Gay ([EJILTalk](#))

NRE 2025, nr. 1 (januari)

Luchtvaart

REGELGEVING

EU-kader voor het verzamelen en doorgeven van vooraf te verstrekken passagiersgegevens herzien ([ECER](#))

CONSULTATIE

Staatssteun in de luchtvaartsector — Richtsnoeren van de Commissie voor luchthavens en luchtvaartmaatschappijen (herziening), Raadplegingsperiode 11 december 2024 - 5 maart 2025 ([EC](#)) - ([ECER](#))

WIKI

- [Wiki luchtvaartclaims](#)

Manipulatiesoftware auto's

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-751/24 \(Gebrüder Weiss\)](#), verwijzing uit **Oostenrijk** over de vraag of naast de **voertuigfabrikant** ook de **motorfabrikant aansprakelijk** gesteld kan worden voor de verkoop van auto's waarvan de motor was uitgerust met een **verboden manipulatie-instrument**.

NOOT – Conclusie A-G 21 november 2024, [Gevoegde zaken C-251/23 en C-308/23 \(Mercedes-Benz\)](#)

Oh Lord, don't follow the Opinion in Mercedes-Benz: Advocate General Rantos proposes a retroactive interpretation of European type approval law which makes up to 200 Mio type approved motor vehicles in the EU illegal ([EU law analysis](#))

Mededinging

HvJ – ARREST – [C-606/23 \(Tallinna Kaubamaja Grupp\)](#) – 5 december 2024 – Letland – [ECLI:EU:C:2024:1004](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Artikel 101, lid 1, VWEU – Verticale overeenkomsten – Beperking ,naar gevolg' – Beperkingen op autogaranties – Dealeronderhoud – Verplichting voor de mededingingsautoriteit om de mededingingsbeperkende gevolgen ervan te onderzoeken – Daadwerkelijke en potentiële gevolgen

KIA Auto, de exclusieve importeur van KIA-auto's in Letland, heeft garantievoorzettingen opgelegd die auto-eigenaren verplichten om onderhoud en reparaties uitsluitend door erkende vertegenwoordigers te laten uitvoeren en originele reserveonderdelen te gebruiken. De Letse mededingingsautoriteit heeft

NRE 2025, nr. 1 (januari)

geoordeeld dat deze voorwaarden een mededingingsbeperkende verticale overeenkomst vormden, omdat ze de toegang van onafhankelijke reparateurs en onderdelenfabrikanten tot de markt hinderden. KIA Auto heeft een boete opgelegd gekregen.

Moet een mededingingsautoriteit, om een overeenkomst onder artikel 101 VWEU te kwalificeren als mededingingsbeperkend, aantonen dat er feitelijke en concrete negatieve gevolgen voor de mededinging zijn (zoals daadwerkelijke marktschade)? Of volstaat het om het bestaan van potentiële mededingingsbeperkende gevolgen aan te tonen, zoals risico's voor marktwerking die nog niet feitelijk zijn opgetreden?

Hof: Artikel 101, lid 1, VWEU moet aldus worden uitgelegd dat het de mededingingsautoriteit van een lidstaat die onderzoekt of een overeenkomst die voorziet in beperkingen op autogaranties die auto-eigenaren verplichten of ertoe aanzetten om hun auto enkel door erkende vertegenwoordigers van de autofabrikant te laten repareren en onderhouden en om bij het periodieke onderhoud de originele reserveonderdelen van de autofabrikant te gebruiken opdat de autogarantie geldig blijft, als mededingingsbeperkend naar gevolg kan worden aangemerkt in de zin van die bepaling, niet verplicht om het bestaan van concrete en reële mededingingsbeperkende gevolgen aan te tonen. Deze autoriteit kan er overeenkomstig deze bepaling mee volstaan om het bestaan van potentiële mededingingsbeperkende gevolgen aan te tonen, mits deze voldoende merkbaar zijn.

Mensenhandel en dwangarbeid

EHRM – ARREST – F.M. e.a. t. Rusland – 10 december 2024 – 71671/16 – 40190/18 – persbericht – ECLI:CE:ECHR:2024:1210JUD007167116 – [arrest](#)

Artikel 4 EVRM – Artikel 14 EVRM – Verbod van slavernij en dwangarbeid – Positieve verplichtingen van de Staat – Schending

Klaagsters hebben een voorlopig onderzoeksrapport van de nationale autoriteiten overgelegd over mensenhandel met het oog op uitbuiting in hoofdstedelijke 'supermarkten'. Artikel 4 EVRM bepaalt dat niemand in slavernij of dienstbaarheid mag worden gehouden, noch gedwongen mag worden dwangarbeid of verplichte arbeid te verrichten. Daarbij legt artikel 4 van het Protocol van 2014 (P029) bij het ILO-Verdrag betreffende de gedwongen of verplichte arbeid, de lidstaten de positieve verplichting op om slavernij en dwangarbeid te voorkomen en te beëindigen.

Het EHRM overweegt dat er in deze zaak voldoende grond was voor een redelijk vermoeden dat klagsters slachtoffer waren van internationale mensenhandel en arbeidsuitbuiting. De nationale autoriteiten hadden daarom uit eigen beweging moeten optreden. De betreffende Staat heeft echter nagelaten adequate wettelijke en bestuurlijke kaders te creëren om mensenhandel en dwangarbeid te verbieden en te voorkomen, en de slachtoffers ervan te beschermen. Aldus schending van artikel 4 EVRM. Het Hof concludeert verder, eveneens unaniem, tot schending van artikel 14 EVRM (verbod van discriminatie), kort gezegd omdat vooral vrouwen en meisjes het slachtoffer worden van mensenhandel.

Milieu, natuur, duurzame energie

HvJ – CONCLUSIE – C-629/23 (Eesti Suurkiskjad) – 12 december 2024 – A-G Kokott – Estland – ECLI:EU:C:2024:1029 – [conclusie](#)

Richtlijn 92/43/EEG – Instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna – Wolf – Onttrekking aan de natuur – Exploitatie van specimens van wilde diersoorten – Plan voor de wolvenjacht – Beoordeling van de staat van instandhouding van de populaties van de betrokken soort

Op 4 oktober 2012 heeft de Minister van Milieu het „actieplan voor de bescherming en het beheer van grote carnivoren (de wolf, (*Canis lupus*), lynx, (*Lynx lynx*) en de bruine beer (*Ursus arctos*)) voor de periode 2012-2021” vastgesteld. Volgens het plan kon de staat van instandhouding van alle populaties grote carnivoren als goed worden beoordeeld. In het plan is de langetermijndoelstelling vastgesteld om de wolvenpopulatie de komende 30 jaar in een gunstige staat te houden, rekening houdend met ecologische, economische en sociale aspecten. Een specifiek doel voor de periode 2012-2021 was de instandhouding van 15 tot 25 wolvenroedels met welpen per jaar (totale populatiegrootte ongeveer 150-250 specimens) vóór het begin van het jachtseizoen (in de herfst). Binnen deze aantallen moesten jaarlijkse doelen worden gesteld op basis van de resultaten van de monitoring, en de populatie moest binnen deze aantallen worden gehouden door middel van de jacht.

Het milieubureau heeft bij besluit van 29 oktober 2020 het jachtquotum voor wolven voor het jachtjaar 2020/2021 op het grondgebied van de Republiek Estland vastgesteld. Verzoekster, MTÜ Eesti Suurkiskjad (een non-profitorganisatie) heeft beroep ingesteld tot nietigverklaring van het besluit.

Het verzoek om een prejudiciële beslissing strekt tot verduidelijking van verschillende vragen in verband met de beoordeling van de staat van instandhouding van een soort in het kader van de toepassing van artikel 14, lid 1, van de habitatrichtlijn.

A-G geeft het Hof in overweging: Op de eerste en de tweede vraag moet worden geantwoord dat elke lidstaat bij de toepassing van artikel 14 van richtlijn 92/43/EEG verplicht is om op zijn eigen grondgebied een gunstige staat van instandhouding te waarborgen van de in bijlage V genoemde soorten waarvan het natuurlijke verspreidingsgebied zich tot dat grondgebied uitstrekt. Bij de beoordeling van de staat van instandhouding van deze soorten moet de lidstaat echter rekening houden met de uitwisseling tussen de populaties op zijn eigen grondgebied en populaties in andere landen. Het gewicht dat bij de prospectieve beoordeling van de staat van instandhouding aan deze uitwisseling moet worden toegekend, hangt onder andere af van de mate waarin deze andere populaties beschermd zijn en de mate waarin de lidstaat en de staat waarin een andere populatie zich bevindt samenwerken bij de bescherming van de soort.

De derde vraag moet aldus worden beantwoord dat de lidstaten een beoordeling van de populatie van een soort op hun grondgebied als ‚kwetsbaar’ (VU) volgens de criteria van de IUCN als onderdeel van de beste beschikbare wetenschappelijke gegevens en methoden moeten opnemen bij de beoordeling van de staat van instandhouding overeenkomstig artikel 14 van richtlijn 92/43. De lidstaten kunnen de resultaten echter weerleggen met betere wetenschappelijke kennis of door te wijzen op conceptuele problemen, en zij zijn niet verplicht om zuiver hypothetische aannames over te nemen.

Op de vierde vraag moet worden geantwoord dat de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en de regionale en lokale bijzonderheden invloeden zijn die met het oog op de beoordeling van de staat van instandhouding van soorten overeenkomstig artikel 1, onder i), eerste volzin, van richtlijn 92/43 op beschermde soorten inwerken en op lange termijn een verandering kunnen bewerkstelligen in de verspreiding en de grootte van de populaties van die soorten. Artikel 1, onder i), tweede volzin, staat er echter aan in de weg dat de staat van instandhouding van een soort op basis van deze vereisten en bijzonderheden als gunstig wordt beschouwd zolang niet kan worden vastgesteld of aan de in deze bepaling genoemde voorwaarden is voldaan.

NRE 2025, nr. 1 (januari)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-771/24 \(Fédération belge du stationnement et Interparking\)](#), verwijzing uit **België** over of een besluit dat alleen voorwaarden stelt voor de uitbating van parkings, zonder regels vast te stellen voor de ligging of het maximaantal ervan, niettemin moet worden aangemerkt als een **plan of programma met betrekking tot vervoer, ruimtelijke ordening of grondgebruik** in de zin van artikel 3, tweede lid, onder a) van **richtlijn 2001/42/EG**.
- [C-772/24 \(Interfel\)](#), verwijzing uit **Frankrijk** over of rechtstreeks op groente en fruit aangebrachte **etiketten** kunnen worden aangemerkt als verpakkingen in de zin van artikel 3 van **richtlijn 94/62/EG**.

NOOT – bij HvJ 14 november 2024, [C-47/23 \(Commissie/Duitsland\)](#)

Prohibiting Drivers of Biodiversity Loss ([Verfassungsblog](#))

NOOT – EHRM 9 april 2024, [Verein KlimaSeniorinnen Schweiz e.a.t. Zwitserland](#)

KlimaSeniorinnen, the prohibition of actio popularis cases, and future generations – a false dilemma? ([EJILTalk](#))

REGELGEVING

Richtlijn (EU) 2024/3019 van het Europees Parlement en de Raad van 27 november 2024 inzake de behandeling van stedelijk afvalwater (herschikking), [PBL, 2024/3019, 12.12.2024](#), - [ECER](#)

OVERIG

- EHRM-uitspraak Verein KlimaSeniorinnen e.a./Zwitserland: Voor verdragsstaten en ook voor bedrijven? ([bijzonder strafrecht](#))
- Sustainable packaging: Council signs off on new rules for less waste and more re-use in the EU ([Raad](#))
- EU-regels voor betere meting van de invloed van het milieu op de economie aangenomen ([ECER](#))
- Aanpassing van beschermingsstatus wolf naar aanleiding van voorstel van Europese Commissie ([ECER](#))
- Maxim Bönnemann & Maria Antonia Tigre (eds.), The Transformation of European Climate Litigation ([Verfassungsblog](#))
- 25 years of protecting Europe's landscapes: the Florence Convention ([COE](#))
- Trouw aan een steeds minder houdbare positie: De standpunten van Nederland in de Advisory Opinion-procedure van het ICJ over klimaatverandering ([Nederland rechtsstaat](#))
- From Objectives to Obligations ([Verfassungsblog](#)) - On December 13, 2024, the International Court of Justice (ICJ) concluded the hearings of the advisory proceedings on State obligations in respect of Climate Change. On the last day of the hearings, judges posed four questions to participants to be answered within a one-week timeframe.

NRE 2025, nr. 1 (januari)

EHRM factsheets en guides

- [Environment](#)
- [Climate change](#)
- [Guide sur la jurisprudence de la Convention européenne des droits de l'homme - Environnement](#)

Nationaliteit

EHRM – ARREST – [El Aroud en Soughir t. België](#) – 5 december 2024 – [25491/18](#) en [27629/18](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:1205JUD000083520](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 8 EVRM – Veroordeling terroristische misdrijven – Ontnemen Belgische nationaliteit – Tweede nationaliteit – Geen schending

Deze zaak gaat over het ontnemen van de Belgische nationaliteit van twee personen die zijn veroordeeld voor terroristische misdrijven. In deze beslissing is meegewogen dat de daden van klagers erop duiden dat hun binding met de Belgische waarden en normen zeer beperkt is. Het Hof oordeelt dat geen sprake is van een schending van artikel 8 van het Verdrag. Staten hebben een ruime beoordelingsvrijheid bij het toekennen, verliezen en ontnemen van nationaliteit. Het Hof merkte verder op dat de verzoekers nog een andere nationaliteit hadden en dat het ontnemen van de Belgische nationaliteit hen niet stateloos maakte. Daarom concludeerde het Hof dat de Belgische autoriteiten binnen hun ruime beoordelingsmarge waren gebleven en dat de maatregel noodzakelijk was in een democratische samenleving.

Klagers hebben naast de Belgische ook een andere nationaliteit, waardoor de maatregel hen niet stateloos heeft gemaakt.

Het Hof oordeelt dat de Belgische rechter in redelijkheid heeft kunnen oordelen dat de opgelegde maatregel noodzakelijk was in een democratische samenleving, en dat België binnen haar beoordelingsmarge is gebleven.

Ne bis in idem

HvJ – ARREST – [C-331/23 \(Dranken van Eetvelde\)](#) – 12 december 2024 – België – [ECLI:EU:C:2024:1027](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 2006/112/EG – Artikel 50 Handvest EU – Hoofdelijke aansprakelijkheid voor belastingsschulden van een derde – Voorwaarden en omvang van de aansprakelijkheid – Evenredigheidsbeginsel – Ne bis in idem – Administratiefrechtelijk of strafrechtelijk vervolgte feiten die hebben plaatsgevonden in verschillende belastingjaren – Voortgezette inbreuk met eenheid van opzet – Niet dezelfde feiten – Fiscale neutraliteit

Samenvatting onder: [belastingen. btw](#)

EHRM factsheets en guides

- [Right not to be tried or punished twice](#)
- [Guide on Article 4 of Protocol No. 7 to the ECHR – right not to be tried or punished twice](#)

NRE 2025, nr. 1 (januari)

Overlevering en uitlevering

HvJ – CONCLUSIE – [C-305/22 \(C.J.\)](#) en [C-595/23 \(Cuprea\)](#) – 12 december 2024 – A-G De La Tour – **Grote Kamer** – Roemenië – [ECLI:EU:C:2024:1030](#) – [conclusie](#)

Kaderbesluit 2002/584/JBZ – Kaderbesluit 2008/909/JBZ – Aanhoudingsbevel met het oog op de tenuitvoerlegging van een vrijheidsstraf – Grond voor facultatieve weigering – Geen toestemming van de uitvaardigende lidstaat – Recht van de uitvaardigende lidstaat om de straf zelf ten uitvoer te leggen – SIS-signalering

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 26, lid 1, artikel 27, lid 1, artikel 53, lid 1, artikel 55, lid 1, en artikel 59, leden 1 en 3, van verordening (EU) 2018/1862 (SIS) moeten aldus worden uitgelegd dat wanneer een rechterlijke autoriteit op grond van artikel 4, punt 6, van kaderbesluit 2002/584 weigert een met het oog op de tenuitvoerlegging van een vrijheidsstraf uitgevaardigd Europees aanhoudingsbevel ten uitvoer te leggen, het uitsluitend aan de uitvaardigende lidstaat staat om na te gaan of de doelstelling waarvoor de signalering van de gezochte persoon in SIS is opgenomen, is verwezenlijkt, in welk geval deze signalering moet worden gewist.

Deze lidstaat mag ervan uitgaan dat die doelstelling niet is verwezenlijkt en dat die signalering dus moet worden gehandhaafd wanneer – in het kader van de toepassing door de uitvoerende rechterlijke autoriteit van de in die bepaling genoemde grond tot facultatieve weigering van de tenuitvoerlegging – de strafrechtelijke veroordeling in strijd met de procedure en de voorwaarden van kaderbesluit 2008/909 wordt erkend en ten uitvoer gelegd. In die situatie kan de uitvaardigende rechterlijke autoriteit het immers noodzakelijk achten het Europees aanhoudingsbevel, dat de basis vormt voor de signalering van de gezochte persoon, te handhaven.

OVERIG

Artikel: From 'fake it till you make it' towards building mutual trust in EAW proceedings: an account of the Aranyosi mechanism ([Bijzonder strafrecht](#))

EHRM factsheets

- [Extradition and life imprisonment](#)

Privacy en persoonsgegevens

EHRM – ARREST – [M.S.D. t. Roemenië](#) – 3 december 2024 – [28935/21](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:1203JUD002893521](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 8 EVRM – Verspreiden van intieme foto's door boze ex-vriend – Schending

Klaagster verbrak in het midden van 2016 op 18-jarige leeftijd de relatie met haar 20-jarige vriend. Haar ex-vriend heeft toen met neppe sociale media-accounts intieme foto's van klaagster naar familieleden en anderen gestuurd en heeft de foto's met persoonsgegevens op escort-websites gezet. Daarnaast heeft de ex-vriend zich agressief naar klaagster gedragen en gedreigd om de foto's te printen en in de universiteit op te hangen.

NRE 2025, nr. 1 (januari)

In oktober 2016 heeft klagster aangifte gedaan, waarna een onderzoek is gestart. De ex-vriend ontkende de bedreigingen, maar bekende het sturen van de foto's naar familieleden en de escort-websites. In juni 2020 is het onderzoek naar de ex-vriend gesloten omdat de feiten geen strafbaar feit opleverden. De zaak van de computerfraude (het opmaken van valse accounts etc.) werd geseponeerd en ook de zaak van bedreiging is geseponeerd omdat deze niet bewezen kon worden. De officier van justitie heeft in zijn beslissing onder meer overwogen dat klagster willens en wetens onfatsoenlijke foto's naar de ex-vriend had gestuurd, waardoor hun relatie 'gericht was op een verhoogde seksualiteit' en dat de aangifte tegen de ex-vriend een excessief bestraffend karakter zou hebben en was ingegeven door kinderachtige wraak en jaloezie. Klagster is in beroep gegaan tegen deze beslissing en de rechtbank heeft besloten dat het onderzoek naar de computerfraude moest worden doorgezet. Het OM heeft dit geweigerd en heeft de zaak alsnog gesloten, waartegen geen beroep meer mogelijk was, omdat de zaak inmiddels was verjaard.

Het EHRM overweegt dat klagster als gevolg van de daden van de ex-vriend heeft geleden. Het EHRM is van oordeel dat de gedragingen serieus zijn en dat daar een strafrechtelijke sanctie op had moeten volgen. Het is in het belang van slachtoffers maar ook van de samenleving om daders voor zulke feiten te vervolgen. Met het ontbreken van een nationale wet die 'wraakpornografie' strafbaar stelt (deze wet is later wel in werking getreden) of andere wettelijke bepalingen die de rechten van klagster beschermden, waren de Roemeense wettelijke kaders destijds ontoereikend.

Daarnaast heeft het onderzoek te lang geduurd – het onderzoek is 6 maanden na de aangifte gestart, de verdachte is pas 15 maanden daarna gehoord, pas 2 jaar en 5 maanden na de aangifte en 7 maanden na zijn bekentenis is het strafrechtelijk onderzoek tegen hem begonnen. Daarnaast heeft klagster geen bescherming gekregen tegen potentiële verdere bedreigingen en geweld van de ex-vriend en is het aanwezige bewijs niet veiliggesteld. Verder was bij het OM sprake van een gebrek aan onpartijdigheid en een verwerpelijke minachting voor klagster, waardoor zij nogmaals is gevictimiseerd. De autoriteiten hebben tot slot onvoldoende gedaan om te voldoen aan hun verplichting om het onderzoek af te ronden vóórdat de verjaring intrad. Het onderzoek is dus niet effectief geweest.

Gelet op de ontoereikende nationale wettelijke kaders om klagster van online geweld te beschermen en het niet-effectieve onderzoek naar haar aangiftes, is artikel 8 EVRM geschonden.

 Revenge Porn : La CEDH invite les États à durcir leurs textes ([libertés chéries](#))

EHRM – ARREST – [Adamčo t. Slowakije \(no. 2\)](#) – 12 december 2024 – [55792/20](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:1212JUD005579220](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 3 EVRM – Artikel 8 EVRM – Detentieomstandigheden – Visitaties – Inspecteren van documenten voor en na bespreking advocaat – Schending

Samenvatting onder: [detentie](#)

EHRM – ARREST – [Grande Oriente d'Italia t. Italië](#) – 19 december 2024 – [29550/17](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:1219JUD002955017](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 8 EVRM – Onderzoek door parlementaire commissie – Doorzoeking en inbeslagneming persoonlijke gegevens leden van vrijmetselaarsvereniging

Een parlementaire commissie in Italië kreeg in 2013 de opdracht om onder meer onderzoek te doen naar de banden tussen de maffia en andere organisatie, waaronder de vrijmetselaars. Klager is zo'n vrijmetselaarsvereniging, die al sinds 1805 bestaat. De parlementaire commissie heeft de voorzitter van klager in 2016 en 2017 meermalen om een ledenlijst gevraagd, maar hij weigerde die te geven. In maart 2017 heeft de parlementaire commissie een doorzoeking bevolen van o.a. de archieven en bibliotheek

NRE 2025, nr. 1 (januari)

van de vereniging, alsmede de woning van de voorzitter, om onder meer de persoonlijke gegevens van alle leden vanaf 1990 te achterhalen. Ook zijn diverse computers doorzocht. Vele papieren, digitale bestanden en gegevensdragers zijn in beslag genomen, waaronder lijsten met ongeveer 6.000 geregistreerde leden. Klager heeft tevergeefs bij de parlementaire commissie bezwaar ingediend en een rechtsgang mocht niet baten, nu die beslissing constitutioneel gezien niet door de rechter getoetst mocht worden.

Het EHRM overweegt dat de doorzoeking en inbeslagname een inbreuk hebben gemaakt op art. 8 EVRM, nu het bevel tot doorzoeking in brede bewoordingen was geformuleerd en als doel had om een zeer grote hoeveelheid informatie te verkrijgen. Als gevolg daarvan zijn de autoriteiten in het bezit gekomen van een groot aantal documenten, waaronder vertrouwelijke informatie. Ondanks deze forse inbreuk op de rechten van klager en de ernst van het onderwerp dat onderzocht diende te worden (banden tussen maffia en vrijmetselaars), heeft de parlementaire commissie in het doorzoekingsbevel nergens gerefereerd aan specifieke onderzoeken, strafbare feiten, individuen of bewijs. De doorzoeking en inbeslagname waren dus niet voldoende gerechtvaardigd. Ook stonden tegenover deze tekortkomingen geen compenserende waarborgen tegen misbruik of willekeur, nu er voor klager geen manier was om de wettigheid van de doorzoeking bij een onafhankelijke en onpartijdige autoriteit te doen toetsen. Alleen het parlement zelf kon namelijk over het bevel oordelen. Tot slot worden de in beslag genomen documenten nog altijd bewaard in de archieven van de parlementaire commissie, terwijl zulke documenten in het nationale recht dienen te worden teruggegeven en kopieën dienen te worden vernietigd als het onderzoek is beëindigd.

De doorzoeking en inbeslagname waren dus niet in overeenstemming met de wet, noch noodzakelijk in een democratische samenleving. Artikel 8 EVRM is geschonden.

HvJ – ARREST – C-65/23 (K.) – 19 december 2024 – Duitsland – ELI:EU:C:2024:1051 – geen conclusie – [arrest](#)

Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Verwerking persoonsgegevens van werknemers – CAO – Specifiekere regels die een lidstaat op grond van dat artikel 88 heeft vastgesteld

Verzoeker is werknemer en voorzitter van de ondernemingsraad. De werkgever (verweerster) heeft in 2017 voor personeelszaken de overgang gemaakt van het gebruik van SAP-software naar Workday-software, een cloudgebaseerd systeem, voor het beheren van personeelsgegevens. Hierbij zijn gegevens van werknemers, inclusief die van verzoekster, overgedragen naar een server van de moedermaatschappij in de Verenigde Staten.

In 2017 hebben de vennootschap en de ondernemingsraad een gedoogovereenkomst gesloten waarin het gebruik van Workday-software voor personeelsbeheer tijdens de testfase werd beperkt. Alleen specifieke categorieën persoonsgegevens mochten worden overgedragen. Desondanks werden er ook andere gegevens, zoals persoonlijke contactgegevens en salarisgegevens, verwerkt en overgedragen.

Verzoeker claimt dat zijn gegevens, waaronder gevoelige informatie, onrechtmatig zijn verwerkt. De werkgever stelt dat de verwerking in overeenstemming was met de AVG, dat er geen schade is aangetoond, en dat de bewijslast niet bij haar ligt.

Heeft de werkgever onrechtmatig persoonsgegevens verwerkt door gegevens over te dragen die buiten de in de gedoogovereenkomst gestelde grenzen vallen, en is dit in strijd met de AVG? Op wie rust de bewijslast voor AVG-conformiteit?

Hof: Artikel 88, leden 1 en 2, van verordening (EU) 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat een nationale bepaling die betrekking heeft op de verwerking van persoonsgegevens met het oog op de arbeidsverhouding en is vastgesteld op grond van artikel 88, lid 1, van deze verordening, ertoe moet leiden dat degenen tot wie deze bepaling is gericht niet alleen moeten voldoen aan de vereisten die voortvloeien uit artikel 88, lid 2, van die verordening, maar ook aan de vereisten die voortvloeien uit artikel 5, artikel 6, lid 1, en artikel 9, leden 1 en 2, ervan.

NRE 2025, nr. 1 (januari)

Artikel 88, lid 1, van verordening 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat wanneer een collectieve overeenkomst binnen de werkingssfeer van deze bepaling valt, de beoordelingsmarge waarover de partijen bij deze overeenkomst beschikken om te bepalen of een verwerking van persoonsgegevens „noodzakelijk” is in de zin van artikel 5, artikel 6, lid 1, en artikel 9, leden 1 en 2, van deze verordening, de nationale rechter niet belet om dienaangaande een volledige rechterlijke toetsing uit te oefenen.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-661/24 (Académie Fiscale e.a.), verwijzing uit **België** over of **richtlijn 2002/58/EG** gelezen in samenhang met bepalingen uit het Handvest zich verzetten tegen nationale wetgeving die voorziet in een **verplichting** voor de **operatoren van elektronische communicatiediensten** om de in die wetgeving bepaalde **verkeersgegevens te bewaren en te verwerken** gedurende een periode van vier of twaalf maanden, teneinde de gepaste, evenredige, preventieve en curatieve maatregelen te kunnen treffen om **fraude en kwaadwillig gebruik op hun netwerken te voorkomen** en te vermijden dat de eindgebruikers schade lijden of lastiggevallen worden.

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

La surveillance par drone de l'espace public (Libertés chéries)

NOOT – HvJ 28 november 2024, C-80/23, Ministerstvo na vatreshnite raboti () and génétiques II)

EU-Hof oordeelt over de strikte noodzakelijkheid van gegevensverwerking in strafprocedures (ECER)

NOOT – HvJ 4 oktober 2024, C-21/23 (Lindenapotheke)

As long as the system of remedies and the objectives are not undermined: The Court of Justice on GDPR enforcement (Case C-21/23, Lindenapotheke) (EU law analysis)

REGELGEVING

EU-kader voor het verzamelen en doorgeven van vooraf te verstrekken passagiersgegevens herzien (ECER)

EDPB

- Opinion 28/2024 on certain data protection aspects related to the processing of personal data in the context of AI models (EDPB)
- Guidelines 02/2024 on Article 48 GDPR, in consultatie (EDPB)
- EDPB-advies over verantwoorde AI-modellen en privacyregels (AP)

OVERIG

- Inwerkingtreding van de Wet gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden ([bijzonder strafrecht](#))
- Report and insights on Conference “Ethnic Data Registration in the EU” November 2024 ([Commissie Meijers](#))
- Eyes Everywhere: Surveillance and Data Retention under the EU Charter ([Verfassungsblog](#))
- Extraterritorial enforcement of the GDPR is not possible – so US privacy offenders go free ([Ellen Timmer](#))
- Data is power ([NJB](#))
Het proefschrift van Peter van de Waerdts betreft de vergaande juridische samenhang tussen (Europees) gegevensbeschermingsrecht en mededingingsrecht.
- Duidelijkere regels voor delen persoonsgegevens met overheidsinstanties buiten EU ([bijzonder strafrecht](#)) - [AP](#)
De nieuwe [guidelines](#) van de EDPB helpen organisaties te bepalen of en hoe zij in zo'n situatie persoonsgegevens kunnen delen.
- CJEU in second round of privacy dispute by La Quadrature du Net: national authorities get their cake but they have to eat it with cutlery ([European law blog](#))
- Het temmen van Trump & tech ([NJB](#)) - *De tragedie is dat veel Uniewetgeving voor de digitale samenleving vooral bedoeld is om de uitwassen van een handvol Amerikaanse techbedrijven te beteugelen. De uitdaging is om te voorkomen dat daarmee afbreuk wordt gedaan aan de zich traag ontwikkelende Europese digitale economie*

Wiki

- [Wiki AVG](#)

EHRM factsheets en guides

- [Guide to the case-Law of the of the ECHR on dataprotection](#)
- [Personal data protection](#)
- [Right to the protection of one's image](#)

Procesrecht en recht op eerlijk proces

EHRM – ARREST – [Espírito Santo Silva Salgado t. Portugal](#) – 3 december 2024 – 30970/19 – [ECLI:CE:ECHR:2024:1203JUD003097019](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 6 EVRM – Procedure met voldoende rechterlijke waarborgen omkleed – Uitspraken doen geen afbreuk aan onschuldpresumptie – Geen schending

Het gaat om een klacht ingediend door de voormalige bestuursvoorzitter van één van de belangrijkste particuliere banken in Portugal. De ineenstorting van deze bank is onderwerp geweest van een afwikkelingsprocedure die veel media-aandacht had gekregen. De klacht heeft betrekking op de administratiefrechtelijke procedure die door de Bank of Portugal was gestart tegen de bestuursvoorzitter. Klager stelt ten eerste dat door uitspraken die de voorzitter van de Bank of Portugal publiekelijk had gedaan, geen sprake is geweest van een eerlijk en onafhankelijk proces jegens hem. Daarnaast stelt klager dat de uitspraken afbreuk hebben gedaan aan zijn onschuldpresumptie.

NRE 2025, nr. 1 (januari)

Wat betreft het gestelde gebrek aan onpartijdigheid van de Bank of Portugal, overweegt het Hof dat de relevante vraag is of het besluit van de administratieve autoriteit kon worden getoetst door een rechterlijke instantie met volledige rechtsmacht. Het Hof concludeert dat dat het geval is geweest waardoor sprake is van voldoende rechtelijke waarborgen als bedoeld in art. 6 EVRM. Verder is het hof van oordeel dat de verklaringen van de voorzitter van de Bank van Portugal geen afbreuk hebben gedaan aan de onschuldpresumptie van klager in de zin van ar. 6 EVRM.

EHRM – ARREST – X e.a. t. Slovenië – 19 december 2024 – 27746/22 – ECLI:CE:ECHR:2024:1219JUD002774622 – persbericht – arrest

Artikel 8 EVRM – Artikel 6 EVRM – Familieleven – Recht op eerlijk proces – Zaakstoedeling – Conflictscheiding – Ontzegging van contact – Horen van kinderen

Samenvatting onder: familieleven

Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht

EHRM – ARREST – Kezerashvili t. Georgië – 5 december 2024 – 11027/22 – ECLI:CE:ECHR:2024:1205JUD001102722 – persbericht – arrest

Artikel 6 EVRM – Wrakingsverzoek – Objectieve onpartijdigheid

Klager is een Georgisch-Israëliësch staatsburger. Hij is een van de oprichters van een politieke partij, die in Georgië heeft geregeerd van 2003 tot 2012. Tijdens zijn politieke carrière bekleedde hij diverse functies. Klager en de voormalig inkoopdirecteur van het Ministerie van Defensie, A.N., zijn allebei beschuldigd van verduistering. Het Ministerie zou namelijk een contract hebben afgesloten waarbij meer dan 5 miljoen euro is betaald voor militaire trainingen die mogelijk nooit gegeven zijn. De klager en A.N. werden ervan beschuldigd dat zij samen hadden gewerkt om een vervalst rapport uit te brengen.

De klager is van de beschuldiging door de rechtbank vrijgesproken en dit vonnis is in 2018 door het gerechtshof bevestigd. Tegen deze beslissing is het OM vervolgens in 2018 in cassatieberoep gegaan. Eén van de drie rechters bij het hooggerechtshof, Sh. T., is van 2018 tot 2019 procureur-generaal geweest bij het OM. De klager diende om die reden een wrakingsverzoek in bij het hooggerechtshof wegens mogelijke partijdigheid van Sh. T.. Dit verzoek is afgewezen omdat de behandeling van het beroep al was aangevangen voordat Sh. T. als rechter bij de Hoge Raad ging werken. Het hooggerechtshof, met Sh. T. als één van de rechters, vernietigde de uitspraak van het gerechtshof en oordeelde dat de klager zich schuldig had gemaakt aan verduistering.

Klager doet een beroep op artikel 6, lid 1 en 3 EVRM. Het hof stelt vast dat er geen aanwijzingen zijn voor persoonlijke vooringenomenheid van de rechter Sh.T., ondanks diens eerdere rol als procureur-generaal. Toch concludeert het hof dat artikel 6 §1 van het EVRM is geschonden wegens een gebrek aan objectieve onpartijdigheid. Het hof benadrukt de hiërarchische structuur en de aanzienlijke bevoegdheden van de procureur-generaal in Georgië, evenals de politieke gevoeligheid van de zaak. Sh.T. had als procureur-generaal verantwoordelijkheid gedragen voor de aanklacht tegen klager, die slechts een maand voor zijn aanstelling in de functie bij het hooggerechtshof was ingediend. Zijn betrokkenheid als rechter bij de zaak wekt daarom gerechtvaardigde twijfel over de objectieve onpartijdigheid van het Hooggerechtshof.

Met betrekking tot het schriftelijk proces van het hooggerechtshof, stelt het hof dat de rechten van klager niet zijn geschonden omdat hij had ingestemd met een berechting buiten zijn aanwezigheid. Bovendien was hij door het hooggerechtshof geïnformeerd over de schriftelijke procedure en had hij niet eerder bezwaar gemaakt. Zijn advocaten hadden ook de mogelijkheid gehad om uitgebreid schriftelijk te reageren op de punten van beroep. De schriftelijke behandeling heeft de klager niet de mogelijkheid

NRE 2025, nr. 1 (januari)

ontnomen om zijn zaak te bepleiten. Met betrekking tot de inhoudelijke beslissing van het hooggerechtshof stelt het hof vast dat de redenering van het hooggerechtshof weliswaar summier is, maar dat deze niet zodanig willekeurig of onredelijk is dat er sprake is van een schending van artikel 6 EVRM.

EHRM – VERWIJZING NAAR GROTE KAMER – Yasak t. Turkije – 17 december 2024 – arrest 27 augustus 2024 – persbericht verwijzing

Artikelen 3 en 7 EVRM – Couppoging – Veroordeling voor lidmaatschap van een gewapende terroristische organisatie – Geen schending

Klager, een Turkse staatsburger, is vervolgd als lid van de FETÖ/PDY, de organisatie die door Turkse autoriteiten verantwoordelijk wordt gehouden voor de couppoging van 15 juli 2016.

Het hof concludeert dat de veroordeling van de klager gebaseerd is op duidelijke nationale wetgeving, de strafbaarheid voorzienbaar was en dat er geen schending van artikel 7 EVRM is. De zaak wordt op verzoek van klager doorverwezen naar de Grote Kamer.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-748/24 (Kotaňák), verwijzing uit **Slowakije** over **vermoeden van onschuld**, naar aanleiding van een rechter in eerste aanleg die stelt (na terugverwijzing) dat de rechter in tweede aanleg het vermoeden van onschuld heeft geschonden en **artikel 48 Handvest EU**

NOOT – EHRM 6 juni 2024, Bersheda en Rybolovlev t. Monaco

IT searches and seizures targeting lawyers: the case of Bersheda and Rybolovlev v. Monaco (Strasbourg observers)

NOOT – EHRM 27 augustus 2024, Yasak t. Turkije

Yasak v. Türkiye: A Green Light to the Retrospective Application of Criminal Law in Terror Cases? (Strasbourg observers)

NOOT – EHRM 29 augustus 2024, Mamić e.a. t. Kroatië

Is fair trial under threat? A controversial dilemma in Mamić and Others v. Croatia (ECHR blog)

NOOT – EHRM 26 november 2024, Souroullas Kay en Zannettos t. Cyprus

EHRM: Geen schending eerlijk proces door gebruik verklaring van medeplichtige in omkopingszaak (bijzonder strafrecht)

NRE 2025, nr. 1 (januari)

NOOT – HvJ 28 november 2024, C-432/22 (P.T.)

“The fields covered by Union law”: not outside the fields covered by the Convention – Judgment of the CJEU in the case of PT (Johan Callewaert)

EHRM factsheets en guides

- Police arrest and assistance of a lawyer
- Guide on article 6 ECHR - right to a fair trial (criminal limb)

Recht op effectieve rechtsbescherming en toegang tot de rechter

HvJ – ARREST – C-181/22 P (Nemea Bank / BCE e.a.) – 12 december 2024 – ECLI:EU:C:2024:1020 – conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 1024/2013 – Artikel 47 Handvest EU – Prudentieel toezicht op kredietinstellingen – Toezichttaken ECB – Intrekking vergunning kredietinstelling – Besluit waarbij eerder besluit wordt ingetrokken – Beroep tot nietigverklaring – Behoud van het procesbelang – Beroep tot schadevergoeding – Kennelijke niet-ontvankelijkheid

Samenvatting onder: Financiële markt

HvJ – ARREST – C-118/23 (Getin Noble Bank S.A. e.) – 12 december 2024 – Polen – ECLI:EU:C:2024:1013 – conclusie – arrest

Richtlijn 2014/59/EU – Artikel 47 Handvest EU – Herstel en afwikkeling van kredietinstellingen – Crisisbeheersingsmaatregel – Redelijke termijn – Vereiste van snelheid van rechterlijke toetsing – Bepaling van nationaal recht die de voeging van alle beroepen voorschrijft – Cumulatie van functies door de afwikkelingsautoriteit – Waarborg van operationele onafhankelijkheid

Samenvatting onder Financiële markt

HvJ – CONCLUSIE – C-324/23 (Myszak) – 12 december 2024 – A-G Medina – Polen – ECLI:EU:C:2024:1031 – conclusie

Richtlijn 93/13/EEG – Richtlijn 2014/59/EU – Artikel 47 Handvest EU – Oneerlijke bedingen – Hypothecaire kredietovereenkomst – Vreemde valuta – Verzoek van de consument tot nietigverklaring van de overeenkomst – Voorlopige maatregelen – Richtlijn herstel en afwikkeling van banken (BRRD) – Bank in afwikkeling – Geen enkele schuldeiser slechter afbeginsel — Effectieve rechterlijke bescherming

Samenvatting onder: Consumenten

NRE 2025, nr. 1 (januari)

HvJ – ARREST – [C-369/23 \(Vivacom Bulgaria\)](#) – 19 december 2024 – Bulgarije – ECLI:EU:C:2024:1043 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU – Artikel 47, tweede alinea, Handvest EU – Daadwerkelijke rechtsbescherming – Toegang tot een onafhankelijk en onpartijdig gerecht – Overheidsaansprakelijkheid voor schending Unierecht – Schending door een in laatste aanleg beslissende nationale rechterlijke instantie op het gebied van de btw

Vivacom Bulgaria is een Bulgaarse onderneming die telecommunicatiediensten aanbiedt. De belastingdienst heeft aan Vivacom een belastingaanslag opgelegd voor 388.485 EUR. Vivacom heeft het verschuldigde bedrag betaald en heeft tegen de aanslag een administratieve beroepsprocedure ingeleid, die niets opleverde.

De hoogste bestuursrechter stelde vast dat de relevante nationale regels correct waren toegepast.

Vervolgens heeft Vivacom een schadevordering ingesteld op basis van aansprakelijkheid van de staat zoals ontwikkeld in het Unierecht omdat de relevante bepalingen van de btw-richtlijn, onjuist zouden zijn toegepast. Dit wordt afgewezen. Vivacom heeft tegen dit vonnis hoger beroep ingesteld bij de verwijzende rechter. Vivacom stelt onder meer dat, wegens het feit dat de VAS tegelijk rechter in laatste aanleg en partij bij het geding is, niet is voldaan aan de vereisten van een eerlijk proces door een onafhankelijke en onpartijdige rechterlijke instantie volgens het Unierecht, zelfs indien uitspraak wordt gedaan door een andere kamer dan die welke de eindbeslissing in het belastinggeschil heeft gegeven.

De verwijzende rechter vraagt zich af of een nationale regeling die toestaat dat dezelfde rechterlijke instantie in dezelfde zaak zowel rechter als verwerende partij is, voldoet aan de vereisten die artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU stelt met betrekking tot een effectieve rechterlijke bescherming op de onder het Unierecht vallende gebieden, en aan de vereisten van artikel 47, tweede alinea, van het Handvest EU.

Hof: Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU en artikel 47, tweede alinea, Handvest EU verzetten zich niet tegen een nationale regeling op grond waarvan een rechterlijke instantie in het kader van een cassatieberoep in laatste aanleg kennisneemt van een zaak waarin die rechterlijke instantie de hoedanigheid van verwerende partij heeft en die betrekking heeft op de aansprakelijkheid van de staat die voortvloeit uit een vermeende schending van het Unierecht wegens een door die rechterlijke instantie gewezen arrest, mits die nationale regeling en de voor de behandeling van deze zaak genomen maatregelen het mogelijk maken bij de justitiabelen elke legitieme twijfel over de onafhankelijkheid en de onpartijdigheid van de betrokken rechterlijke instantie weg te nemen.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-667/24 \(AMCO\)](#), verwijzing uit Italië over de vraag of [richtlijn 93/13](#) en [artikel 47 Handvest](#) in de weg staan aan een nationale regeling die de executierechter belet om **ambtshalve** of op verzoek van de schuldenaar een in gezag van gewijsde gegane **gerechtelijke executoriale titel** inhoudelijk te toetsen en vast te stellen dat deze **oneerlijk** is.

Recht op leven en verbod op foltering en onmenselijke behandeling

EHRM – ARREST – [Beley t. Oekraïne](#) – 19 december 2024 – [2705/20](#) – ECLI:CE:ECHR:2024:1219JUD000270520 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 3 EVRM – Onderzoek naar mishandeling tijdens detentie door ambtenaren – Verplichting voor de staat – Schending

Samenvatting onder: [Detentie](#)

NRE 2025, nr. 1 (januari)

NOOT – EHRM 10 oktober 2024, T.J. t. Hongarije

Validity Foundation on behalf of T.J. v Hungary and the role of factual causation for finding breaches of positive obligations under the ECHR (Strasbourg observers)

Rechtsstaat en rechterlijke macht

CCJE

CCJE Opinion n° 27 (2024) on the disciplinary liability of judges

NOOT – bij HvJ 19 november 2024, C-814/21 (Commissie/Polen) en C-808/21 (Commissie/Tsjechië)

- Het Europese Hof van Justitie als hoeder van de Nederlandse democratie? (Nederland rechtsstaat)

OVERIG

- CCJE Opinion n° 27 (2024) on the disciplinary liability of judges
- Gebrek aan consultatie bij asielwetgeving schaadt rechtsstaat (College voor de rechten van de mens)
- Het Europese Hof van Justitie als hoeder van de Nederlandse democratie? (Nederland rechtsstaat)
- Alert: On the recent attempts to further undermine judicial independence in Hungary (judges for judges)
- Digitale dienstenverordening (DSA): Commissie leidt formele procedure in tegen TikTok over verkiezingsrisico's (ECER)
Op 17 december 2024 heeft de Europese Commissie een formele procedure tegen TikTok ingeleid wegens een vermoedelijke inbreuk op de Digitaledienstenverordening (DSA) in verband met de verplichting van TikTok om systeemrisico's in verband met verkiezingsintegriteit naar behoren te beoordelen en te beperken, met name in de context van de recente Roemeense presidentsverkiezingen van 24 november.
- Commissie handhaaft begrotingsmaatregelen tegen Hongarije vanwege schendingen van de rechtsstaat (ECER)
- The HRC Submits a Third-Party Intervention in Obaidi and Al Farj to the ECtHR: On the Ongoing Rule of Law Crisis and Asylum Seekers' Rights Violation in Belgium (Strasbourg observers)
- Can the Rule of Law Be Restored by Violating Its Principles? (Verfassungsblog)
- At Risk of Capture? (Verfassungsblog)

On December 21st, the mandates of three judges of the Italian Constitutional Court will expire, creating a total of 4 vacancies. While Parliament is responsible for filling the seats, political parties are far from reaching an agreement on who should get appointed. The majority's strategic obstruction of the appointment process in combination with Meloni's assertions that it is up to her political majority to "deal the cards" for these elections raise the specter of the Court's politicization.

NRE 2025, nr. 1 (januari)

- Restoring the Rule of Law ([Verfassungsblog](#))

Poland has become a real-time laboratory of rule of law restoration. The new government is faced with the fundamental question of how to tackle undemocratic reforms with legitimate, democratic measures. Avoiding obstruction by the affiliates of the outgoing regime and suppressing the desire for retribution by the injured parties presents the biggest challenge.

WIKI

- [Wiki - Rechtsstaat en rechterlijke macht](#)

EHRM factsheets en guides

- [Independence of the justice system](#)

Recht op leven en verbod op foltering en onmenselijke behandeling

EHRM – ARREST – [Svartan t. Kroatië](#) – 3 december 2024 – [57507/19](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:1203JUD005750719](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 2 EVRM – Dodelijke schietpartij – Nalatigheid politie - Schending

Klagers in deze procedure hebben hun zoon verloren door een schietpartij. Het hof komt tot de conclusie dat Kroatië het recht op leven van de zoon heeft geschonden, doordat – kort gezegd – de Kroatische politie nalatig is geweest. Het gebruikte automatische wapen zat verstopt in een opgerold tapijt dat lag op de zolder van de – toen nog – verdachte, hetgeen de politie tijdens een doorzoeking heeft gemist. De zoeking heeft slechts een half uur geduurd, en is zodoende niet met de vereiste grondigheid uitgevoerd. Bovendien werd een opdracht tot verder onderzoek door de politie genegeerd, omdat zij de zaak als afgedaan beschouwde. Daarnaast heeft geen van de nationale gerechtelijke instanties zich afgevraagd of de Kroatische overheid genoeg maatregelen had getroffen om misbruik van illegale wapens tegen te gaan. De Kroatische autoriteiten hebben al met al niet genoeg gedaan om de publieke veiligheid, en daarmee het leven van de zoon van klagers, te beschermen.

Staatsaansprakelijkheid

HvJ – ARREST – [C-369/23 \(Vivacom Bulgaria\)](#) – 19 december 2024 – Bulgarije – [ECLI:EU:C:2024:1043](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU – Artikel 47, tweede alinea, Handvest EU – Daadwerkelijke rechtsbescherming – Toegang tot een onafhankelijk en onpartijdig gerecht – Overheidsaansprakelijkheid voor schending Unierecht – Schending door een in laatste aanleg beslissende nationale rechterlijke instantie op het gebied van de btw

Samenvatting onder: [Recht op effectieve rechtsbescherming](#)

NRE 2025, nr. 1 (januari)

Staatssteun

REGELGEVING

Europese Commissie keurt een wijziging van de de-minimisverordening voor de landbouw goed ([ECER](#))

CONSULTATIE

Staatssteun in de luchtvaartsector — Richtsnoeren van de Commissie voor luchthavens en luchtvaartmaatschappijen (herziening), Raadplegingsperiode 11 december 2024 - 5 maart 2025 ([EC](#)) - ([ECER](#))

OVERIG

Europese Commissie keurt Duits-Nederlandse steunregeling voor de ondersteuning van de productie van hernieuwbare brandstoffen van niet-biologische oorsprong goed ([ECER](#))

Strafrecht

EHRM – ARREST – [Grande Oriente d'Italia t. Italië](#) – 19 december 2024 – [29550/17](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:1219JUD002955017](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 8 EVRM – Onderzoek door parlementaire commissie – Doorzoeking en inbeslagneming persoonlijke gegevens leden van vrijmetselaarsvereniging

Samenvatting onder: [privacy en persoonsgegevens](#)

EHRM – ARREST – [Adamčo t. Slowakije \(no. 2\)](#) – 12 december 2024 – [55792/20](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:1212JUD005579220](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 3 EVRM – Artikel 8 EVRM – Detentieomstandigheden – Visitaties – Inspecteren van documenten voor en na bespreking advocaat – Schending

Samenvatting onder: [detentie](#)

EHRM – ARREST – [Ribár t. Slowakije](#) – 12 december 2024 – [56545/21](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:1212JUD005654521](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 3 EVRM – Detentieomstandigheden – Geen schending

Samenvatting onder: [detentie](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-655/24 \(Latranov\)](#), verwijzing uit **Bulgarije** over of richtlijn (EU) 2024/1260, het Handvest of **kaderbesluit 2005/212/JBZ** van toepassing zijn op **verkeersovertredingen** die zijn begaan na het **gebruik van alcohol en/of verdovende middelen**?

REGELGEVING

Verordening (EU) 2024/3011 van het Europees Parlement en de Raad van 27 november 2024 betreffende de overdracht van strafvervolgning, [PBL, 2024/3011, 18.12.2024](#)

- EU-regels inzake de overdracht van strafvervolgning tussen de EU-lidstaten vastgesteld ([ECER](#))
Op basis van de nieuwe regels kunnen de autoriteiten van een lidstaat verzoeken om de strafvervolgning naar een andere lidstaat over te dragen op basis van een lijst van criteria. Zo kunnen verzoeken worden ingewilligd indien het strafbare feit is gepleegd op het grondgebied van die andere lidstaat, of indien één of meer verdachten of beklaagden zich in die andere lidstaat bevinden.

CONSULATIE

Strafbare feiten en straffen voor drugshandel — evaluatie, Feedback mogelijk van 20 december 2024 - 14 februari 2025 ([EC](#))

OVERIG

- Artikel: Wisselwerking tussen nationaal en EU-recht sinds Lissabon in de Ruimte voor vrijheid, veiligheid en recht ([bijzonder strafrecht](#))
- Artikel: De invloed van 15 jaar Verdrag van Lissabon op de strafrechtspraktijk ([bijzonder strafrecht](#))
- Nieuwe strafbepalingen over fraude met uitgaven en inkomsten van de Europese Unie ([bijzonder strafrecht](#))
- Inwerkingtreding van de Wet gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden ([bijzonder strafrecht](#))
- Europese Commissie beëindigt staatssteunonderzoek naar belastingrulings in de zaken Fiat, Amazon en Starbucks ([ECER](#))
- Artikel: Invloed uitoefenen op de totstandkoming van strafrechtelijke EU-wetgeving ([bijzonder strafrecht](#))

EHRM factsheets en guides

- [Domestic violence](#)
- [Police arrest and assistance of a lawyer](#)
- [Protection of minors](#)
- [Secret detention sites](#)
- [Trafficking in human beings](#)
- [Violence against women](#)

NRE 2025, nr. 1 (januari)

- [Guide on article 7 ECHR - no punishment without law: the principle that only the law can define a crime and prescribe a penalty](#)

Terrorisme en witwassen

HvJ – ARREST – [C-3/24 \(MISTRAL TRANS\)](#) – 5 december 2024 – Letland - ECLI:EU:C:2024:999 – geen conclusie – [arrest](#)

Richtlijn (EU) 2015/849 – Antiwitwaswetgeving – Meldingsplichtige entiteit – Begrip 'externe accountants' – Ondersteunende accountancydiensten verricht aan met de dienstverlener verbonden vennootschappen

Mistral Trans is een transportbedrijf dat ook accountancydiensten aan drie verbonden ondernemingen heeft verleend. De Letse belastingdienst (VID) heeft een boete opgelegd aan Mistral Trans voor het niet voldoen aan de Letse antiwitwaswetgeving. De belastingdienst beschouwde Mistral Trans als een externe accountant die verplichtingen onder richtlijn 2015/849 (antiwitwasrichtlijn) niet was nagekomen, zoals het implementeren van risicobeoordelingen en cliëntenonderzoek. Mistral Trans betwist de boete, onder meer omdat de diensten alleen binnen de groep verbonden ondernemingen zijn verleend, met identieke eigenaren en bestuurders.

Valt een accountant die uitsluitend diensten verleent aan verbonden ondernemingen binnen hetzelfde concern ook onder het begrip "externe accountant" zoals bedoeld in artikel 2, lid 1, punt 3, onder a), van richtlijn 2015/849? Moet bij het bepalen van de evenredigheid van een sanctie rekening worden gehouden met het feit dat de accountancydiensten uitsluitend voor verbonden ondernemingen werden verricht?

Hof: Artikel 2, lid 1, punt 3, onder a), van richtlijn (EU) 2015/849 moet aldus worden uitgelegd dat het begrip „externe accountants” in de zin van die bepaling betrekking heeft op natuurlijke of rechtspersonen wier beroepsactiviteit erin bestaat op onafhankelijke basis accountancydiensten zoals het opstellen, bijhouden of controleren van de boekhouding voor derden te verrichten. Een rechtspersoon die met het oog op de bundeling van middelen de boekhouding van met hem verbonden vennootschappen verzekert, valt daarentegen niet onder dit begrip.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-684/24](#) en [C-685/24](#) (Across Fiduciaria e a.), verwijzing uit Italië over **fudiciare vennootschappen, trusts**, doorgeven **persoonsgegevens** en **Richtlijn (EU) 2015/849** en **Richtlijn (EU) 2018/843 inzake voorkomen van witwassen en terrorisme**

Verkiezingen en kiesrecht

OVERIG

- Electoral Dysfunction: Romania's Election Annulment, Disinformation, and ECHR Positive Obligations to Combat Election Irregularities ([EJILtalk](#))
- EU Citizens' Right to Join Political Parties ([Verfassungsblog](#))
- A Troubling Triumph in Romania ([Verfassungsblog](#))
The annulment of Romania's presidential election results by its Constitutional Court is, at first glance, a triumph for democracy
- Behind the Screens: How Digital Platforms Influence the 2024 EP Elections ([liberties.eu](#))
- Shooting Democracy in the Foot? ([Verfassungsblog](#))

NRE 2025, nr. 1 (januari)

On December 6th, the Romanian Constitutional Court (CCR) annulled the Presidential Elections. The CCR's decision followed the disclosure of intelligence documents on December 4th. These showed Russian interferences in the electoral process and campaign, via propaganda and disinformation

EHRM factsheets en guides

- [Guide on Article 3 of Protocol No. 1 to the ECHR - right to free elections](#)

Vervoer, reizen en rijbewijs

OVERIG

- Intermodal transport: Council adopts negotiating positions to reinforce passenger rights in the EU ([Raad](#))
- Driving disqualifications: Council adopts negotiating position to improve road safety in the EU ([Raad](#))

Verzekeringen

REGELGEVING

Nieuwe EU-regels voor verzekeringssector in het EU-Publicatieblad verschenen ([ECER](#))

Het gaat om een wijziging van de richtlijn Solvabiliteit II, de belangrijkste EU-wetgeving op het gebied van verzekeringen, en nieuwe regels over het herstel en de afwikkeling van verzekeringen (insurance recovery and resolution directive – IRRD). Dankzij de nieuwe Solvabiliteit II-regels zal de verzekerings- en herverzekeringssector een grotere rol kunnen spelen bij de verstrekking van langlopende particuliere investeringsmiddelen aan het Europese bedrijfsleven.

Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid

EHRM – ARREST – Giesbert e.a. t. Frankrijk (nr. 2) – 5 december 2024 – [835/20](#) – [ECLI:CE:ECHR:2024:1205JUD000083520](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 10 EVRM – Smadelijke journalistiek zonder feitelijke basis – Inmenging in vrijheid van meningsuiting noodzakelijk – Geen schending

Journalisten zijn strafrechtelijk veroordeeld wegens smaad naar aanleiding van een artikel over een politieke partij en een parlementslid van deze partij.

Het EHRM ziet geen reden om te twijfelen aan de unanieme beoordeling door de nationale gerechten in deze zaak. Zij konden redelijkerwijs concluderen dat klagers het vereiste onderzoek, ter verificatie van de gestelde feiten, hebben nagelaten, en het kwetsende artikel bewust hebben gepubliceerd zonder feitelijke basis. De opgelegde sanctie, een strafrechtelijke boete, was niet disproportioneel gezien het legitieme doel daarvan. De nationale gerechten zijn binnen de grenzen gebleven van hun beoordelingsmarge, en hebben hun conclusies gebaseerd op relevante en voldoende argumenten. Er was voldoende reden om te oordelen dat de inmenging in de vrijheid van meningsuiting noodzakelijk

NRE 2025, nr. 1 (januari)

was, in een democratische samenleving, ter bescherming van ‘de reputatie of de rechten van anderen’. Geen schending van artikel 10 EVRM.

EHRM – ARREST – [Side by Side International Film Festival e.a. t. Rusland – 17 december 2024 – 32678/18 – ECLI:CE:ECHR:2024:1217JUD003267818 – persbericht – arrest](#)

Artikel 10 EVRM – Vrijheid van meningsuiting – Positieve verplichtingen – Valse veiligheidswaarschuwingen bij een LHBTI-festival

De klagers zijn een rechtspersoon naar Russisch recht die van 2016 tot en met 2020 jaarlijks een LHBTI-filmfestival organiseerde en twee Russische staatsburgers die als organisatiemedewerker en bezoeker betrokken waren bij het festival. De zaak betreft herhaalde pogingen om filmvertoningen te verstoren die werden gehouden in het kader van het internationale LGBT-filmfestival, georganiseerd in Rusland door de verzoekende organisatie. Bij meerdere gelegenheden werden de festivalactiviteiten vertraagd of onderbroken door telefonische bommeldingen of andere valse veiligheidswaarschuwingen.

Het Hof constateert dat de valse bommeldingen en andere veiligheidswaarschuwingen tot doel hadden te verhinderen dat het festival kon plaatsvinden. Daardoor is er sprake van een inbreuk op de vrijheid van meningsuiting. Het politieoptreden om de veiligheidssituatie ter plekke te beoordelen was adequaat, maar de opsporingsonderzoeken naar de daders zijn onvoldoende geweest. De autoriteiten hebben ook niet erkend dat de valse meldingen tot doel hadden om bezoekers ervan te weerhouden aan het festival deel te nemen. Omdat er door de autoriteiten ook niets is ondernomen om te voorkomen dat de daders zouden stoppen met hun doelgerichte acties en een veilig verloop van het festival daarom niet was gegarandeerd, is er sprake van een schending van artikel 10 EVRM.

NOOT – bij EHRM 28 november 2024, [Csikós t. Hongarije](#)

EHRM herhaalt algemene beginselen inzake de bescherming van journalistieke bronnen ([bijzonder strafrecht](#))

OVERIG

Protecting Poland’s Public Media ([Verfassungsblog](#))

EHRM factsheets en guides

- [Hate speech](#)
- [Protection of journalistic sources](#)
- [Protection of reputation](#)
- [Guide on article 10 ECHR - freedom of expression](#)

NRE 2025, nr. 1 (januari)

Vrijheid van vereniging en demonstratierecht

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – Kaya t. Turkije en Feza Almaz – 19 november – 51194/19 – ECLI:CE:ECHR:2024:1119DEC005119419 – persbericht 12.12.24 – beslissing

Artikel 11 EVRM – Staking vanwege overheidsmaatregelen – Vakbondsvrijheid niet in het geding

Klaagster, een lerares, heeft in 2015, na een oproep daartoe van de vakbond, het werk een dag neergelegd in protest tegen een door de overheid ingestelde avondklok in een deel van het land. Het Ministerie van Onderwijs heeft daarop een evenredig deel van haar salaris ingehouden. Het Hof merkt op dat geen disciplinaire maatregelen zijn opgelegd vanwege lidmaatschap van een vakbond, deelname aan vakbondsactiviteiten, of de uitoefening van het recht op vrijheid van vereniging dan wel het recht om een vakbond te vormen. Er is geen sanctie opgelegd vanwege deelname aan een werkgerelateerde actie die was georganiseerd door de vakbond ter verdediging van het werknemersbelang. Het beroep op artikel 11 EVRM kan daarom niet slagen. De nationale gerechten, waaronder het Constitutionele Hof, hebben de zaak grondig beoordeeld, en klaagster heeft de gelegenheid gekregen haar argumenten naar voren te brengen in een procedure op tegenspraak. Het beroep op artikel 6 EVRM is daarom eveneens niet-ontvankelijk.

NRE 2025, nr. 1 (januari)

Deel II – Algemeen

Algemeen

- IOB publiceert rapport over Nederlandse belangenbehartiging in de Europese Unie ([ECER](#))
- Podcast: European Union Court of Justice Profiles ([Law.berkeley.edu](#)) – [recht.nl](#)
- Polen per 1 januari voorzitter van de Raad van de EU ([ECER](#))
- Europees Parlement kiest nieuwe Europese Ombudsman ([ECER](#))
Op 17 december 2024 steunde het Europees Parlement Teresa Anjinho (Portugal) als Europese Ombudsman voor een mandaat van vijf jaar. Na twee stemrondes behaalde Teresa Anjinho de vereiste meerderheid van de uitgebrachte stemmen.
- Reglement van Orde van de Raad gewijzigd ([ECER](#))
In de gevallen waarin de Raad met gekwalificeerde meerderheid van stemmen een handeling vaststelt, moet worden nagegaan of de lidstaten welke die gekwalificeerde meerderheid vormen, ten minste 65 procent van de bevolking van de EU vertegenwoordigen. Dat percentage wordt berekend op basis van de bevolkingscijfers vermeld in een bijlage bij het Reglement van Orde.
- Inbreukenpakket december: Nederland in drietal kwesties aangeschreven door Europese Commissie ([ECER](#))
Het gaat om de wijze van implementatie van de richtlijn beroepskwalificaties door Nederland, om de niet correcte omzetting van de Vuurwapenrichtlijn door Nederland en om het niet verlenen van bevoegdheden aan de digitale diensten coördinatoren op grond van de Digitale dienstenverordening door Nederland.

Cursus en opleiding

Studiemateriaal over Europees recht gratis online beschikbaar; links naar EJTN, ERA en HELP ([Intro](#))

Raad van Europa - **HELP** (Human rights education for legal professionals) **Online (gratis) cursussen over mensenrechten** met focus op EVRM ([Help](#))

[New! Human Rights in the Armed Forces](#)
[NEW! Introduction to Corruption Prevention](#)
[NEW! Cybercrime and Electronic Evidence](#)
[Access to Justice for Women](#)
[Alternative Measures to Detention](#)
[Alternatives to Immigration Detention](#)
[Asylum and Human Rights](#)
[Children's Rights - Key Challenges](#)
[Child-friendly Justice](#)
[Combating Trafficking in Human Beings](#)
[Data Protection and Privacy Rights](#)
[Ethics for Judges, Prosecutors and Lawyers](#)
[Family Law and Human Rights](#)
[Freedom of Expression](#)
[Hate Crime and Hate Speech](#)
[Internal Displacement](#)
[International Cooperation in Criminal Matters](#)
[Introduction to the ECHR and the ECtHR](#)
[Introduction to the European Social Charter](#)
[Judicial reasoning and human rights](#)
[Pre-trial Investigation and the ECHR](#)
[Procedural Safeguards in Criminal Proceedings and Victims' Rights](#)
[Property Rights](#)
[Protection and Safety of Journalists](#)

NRE 2025, nr. 1 (januari)

[Refugee and Migrant Children](#)
[Rights of Persons with Disabilities](#)
[Right to Liberty and Security](#)
[Right to the Integrity of the Person \(Bioethics\)](#)
[Right to Respect for Private and Family Life](#)
[The Environment and Human Rights](#)
[Violence Against Women and Domestic Violence](#)
[Violence Against Women and Domestic Violence for Law Enforcement](#)
[Introduction to the European Convention on Human Rights](#), a 5-hour interactive training course aimed at legal professionals, public authorities, civil society and students.

Overzicht van trainingen op het gebied van Europees Strafrecht ([Bijzonder Strafrecht](#))

[ERA trainingen](#)

[Series of pan-European legal seminars](#)

[Series of language seminars](#)

Zie ook: [Wikipagina Cursus en opleiding Europees en Internationaal recht](#)

Nieuwsbrieven

Algemeen

- [Knowledge Sharing platform \(ECHR-KS\)](#)
- [Maandelijks Bulletin HvJ](#)

AI

[Nieuwsbrief van de kennisgroep AI & recht \(alleen intern\)](#)

Bestuursrecht

- [Jurisprudentienieuwsbrief bestuursrecht Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak](#)

Dataproductie

- [European data protection supervisor \(EDPS\) nieuwsbrief](#)

Strafrecht

- Nieuwsbrieven (Europees) Strafrecht, o.a. over cybercrime, ([Bijzonder Strafrecht](#))

Vreemdelingenrecht

- [EUAA \(European Union agency for asylum\)](#)
- [Centrum voor Migratierecht van de Radboud Universiteit Nijmegen: CJEU Overview of judgments and pending cases](#)
[NEMIS: newsletter on European migration issues](#)
[NEAIS: newsletter on European asylum issues](#)
[NEFIS: newsletter on European free movement issues](#)

Databank op het gebied van asiel: www.dicta.eu

Databanken en zoeksystemen

- [EUAA](#) (asiel en migratie)
- [Dicta](#) (asiel en migratie)
- [European database of asylum law](#) (asiel en migratie)
- [Statelessness Case Law Database](#) (sinds juli 2021)
- [EDAL](#) – European database of asylum law)
- [Refworld UNHCR](#)
- [FRA](#) (Handvest EU) – onderverdeeld per artikel uit het Handvest EU
- [EFRIS](#)
- HUDOC (EHRM)
 - [HUDOC - Part I - Simple search - EN \(ECHR-CEDH\) - YouTube](#)
- [HUDOC User Manual](#)
- [Social Security Coordination Regulations database](#)

NL zaken bij het HvJEU

datum	zaaknr.	naam	NL verwijzing	conclusie	arrest	einduitspraak	onderwerp
12-12	C-388/23	Golden Omega	ECLI:NL:RBNHO:2023:6009		ECLI:EU:C:2024:1022		Douane; tariefindeling
12-12	C-662/23	Zimir	ECLI:NL:RVS:2023:4125	ECLI:EU:C:2024:1028			Asiel en migratie; behandelingstermijn
18-12	C-156/23	Ararat	ECLI:NL:RBDHA:2023:3154			ECLI:NL:RBDHA:2024:21443	Asiel en migratie ; Refoulement
19-12	gevoegde zaken C-244/24 en C-290/24	Kaduna	ECLI:NL:RVS:2024:1742		ECLI:EU:C:2024:1038		Asiel en migratie; teri

NRE 2025, nr. 1 (januari)

NL prejudiciële verwijzingen

Een volledig overzicht van Nederlandse prejudiciële verwijzingen wordt apart gepubliceerd op rechtspraak.nl en staat op de [Wiki Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#).

Een overzicht van *alle* prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten is te vinden op de [website van het Expertisecentrum Europees recht van het Ministerie van buitenlands zaken](#) of in de [Databank van het HvJ](#) (curia-website).

Datum	Instantie	ECLI	Onderwerp
18.12.24	Hof Den Bosch	ECLI:NL:GHSHE:2024:4071	accijnsschorsingsregeling
18.12.24	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2024:5258	Terugkeerrichtlijn; vreemdelingen in detentie

NL zaken bij het EHRM

Een volledig overzicht van Nederlandse zaken bij het EHRM wordt apart gepubliceerd op rechtspraak.nl.

Datum	Soort zaak	naam	Nummer	Artikel	Onderwerp
10.12.24	ARREST	Martinez Alvarado t. Nederland	4470/21	8 EVRM	Asiel en migratie; familielevens; afhankelijkheidstoets
19.11.24	ONTVANKELIJKHEI DSBESLISSING	Kumari t. Nederland	44051/20		Asiel en migratie; familielevens; afhankelijkheidstoets

Verzoeken Protocol no. 16 bij het EVRM

Een advies kan alleen worden gevraagd in het kader van een bij de nationale rechter aanhangige zaak.

Het al dan niet in behandeling nemen van het verzoek staat ter beoordeling van het Hof. Een panel van vijf rechters beslist of het verzoek wordt ingewilligd en motiveert de redenen voor elke weigering. Adviezen, gegeven door de Grote Kamer, zijn gemotiveerd en niet bindend. De adviezen worden gepubliceerd en meegedeeld aan de verzoekende rechterlijke instantie en aan de betrokken Hoge Verdragsluitende Partij. Rechters hebben het recht een afzonderlijk advies uit te brengen. Het panel en de Grote Kamer omvatten ambtshalve de rechter die is gekozen voor de Hoge Verdragsluitende Partij waartoe het verzoekende gerecht behoort.

Het doel van Protocol nr. 16 is om de interactie tussen het Hof en de nationale autoriteiten te versterken en daardoor de uitvoering van de rechten en vrijheden van het Verdrag te versterken.

NRE 2025, nr. 1 (januari)

Zie ook: Toon Moonen & Laurens Lavrysen, 'Abstract but Concrete, or Concrete but Abstract? A Guide to the Nature of Advisory Opinions under Protocol No 16 to the ECHR', *Human Rights Law Review*, 2021, Vol. 21, Issue 3, pp. 752–785.

Zie: Research Report on Protocol 16 in Judicial Practice ([ECHRblog](#))

Datum	Land	Onderwerp	Artikel	zaaknummer	Adviezen
13.11.24	Roemenië	Tuchtrecht; Rechter; keuring mentale gezondheid	8 EVRM	P16-2024-002	20.12.24 Afwijzing van het verzoek
6.2.24	Roemenië	Eigendomsrecht en recht op eerlijk proces; inbeslagneming van som geld van ambtenaar	6 EVRM	P16-2024-001	26.6.24 Afwijzing van het verzoek
13.4.23	België	Godsdienstvrijheid	9 EVRM	P16-2023-001 Persbericht 16.5.23	ADVIES 14.12.2003
10.10.22	Finland	Familierecht - Adoptie van volwassen kind - Rechten van biologische moeder	6 en 8 EVRM	P16-2022-001 Persbericht 8.11.22	ADVIES 13.4.23 persbericht
19.4.21	Frankrijk	Jagersvereniging	1, Eerste Protocol EVRM	P16-2021-002 Persbericht 2.6.21	ADVIES 13.7.22
11.3.21	Armenië	Politiebehandeling; verjaring marteling – uitvoering EHRM arrest	3 en 7 EVRM	P16-2021-001 Persbericht 12.5.21	ADVIES 26.4.2022
19.11.20	Slowakije	Onderzoek naar misdaden door de politie	2, 3 en 6 EVRM.	persbericht 4.12.2020	Persbericht: afwijzing van het verzoek 1.3.2021

NRE 2025, nr. 1 (januari)

5.11.20	Litouwen	Afzettingsprocedure parlementslid	Artikel 3, Eerste Protocol EVRM	P16-2020-002 <u>Persbericht</u> 28.1.21	<u>ADVIES</u> 8.4.2022 <u>persbericht</u>
2.8.19	Armenië	Geen straf zonder wet - Terugwerkende kracht van een strafbepaling – Verwijzing naar andere bepaling	Artikel 7 EVRM	P16-2019 -001	<u>ADVIES</u> 29.5.2020 <u>persbericht</u>
12.10.18	Frankrijk	Draagmoederschap; geboorteregister	Artikel 8 EVRM	P16-2018-001	<u>ADVIES</u> 10.4.2019 <u>Menneson t.</u> <u>Frankrijk</u>